

**T.C.
Hitit Üniversitesi**

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

**SÂLİH EN-NAKŞ-BENDÎ-İ İSLÂMBOLÎ'NİN
RİSÂLE-İ PERİŞÂN-NÂME-İ YETİM-İ 'ALLÂME
ADLI ESERİ
(TRANSKRİPSİYON-İNCELEME)**

Musa CAVAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Çorum 2018

SÂLİH EN-NAKŞ-BENDÎ-İ İSLÂMBOLÎ'NİN
RİSÂLE-İ PERİŞÂN-NÂME-İ YETİM-İ 'ALLÂME
ADLI ESERİ
(TRANSKRİPSİYON-İNCELEME)

Musa CAVAŞ

Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Elif AYAN NİZAM

Çorum 2018

KABUL VE ONAY

Musa CAVAŞ tarafından hazırlanan "SÂLİH EN-NAKŞ-BENDÎ-İ İSLAMBOLÎ'NİN RİSÂLE-İ PERİŞÂN-NÂME-İ YETİM-İ 'ALLÂME ADLI ESERİ (TRANSKRİPSİYON-İNCELEME)" başlıklı bu çalışma 26 Nisan 2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yavuz BAYRAM (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Elif AYAN NİZAM (Danışman-Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Seydi KİRAZ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN
Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Müdürü

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığım ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim. (26../04./2018)

Musa CAVAŞ

İmza

ÖZET

Musa CAVAŞ, Sâlih en-Nakşbendî-i İslambolî'nin *Risâle-i Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* Adlı Eseri (Transkripsiyon – İnceleme), Yüksek Lisans Tezi, Çorum, 2018.

Bu çalışma araştırmacılara ve ilgili kişilere kaynak teşkil etmesi amacıyla Osmanlı sahasında dinî metinlerin önemli türlerinden biri sayılan ilmihâl örneklerinden *Risâle-i Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı eserin gün yüzüne çıkarılması için yapılmıştır.

Çalışmanın esasını oluşturan *Risâle-i Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı el yazması metin 56 varaktan müteşekkil olup yazarı Sâlih en-Nakşbendî-i İslambolî'dir. Bu el yazması metin 1220 (1804) yılında Abdullah el-Meknî tarafından istinsah edilmiştir. İncelemeler sonucunda eserin iman ve İslam konularını içerdiği tespit edilmiş ve bu eserin bir ilmihâl olduğu anlaşılmıştır. Ağırlıklı olarak ilmihâl konularını barındıran eserde, aynı zamanda öğüt niteliğindeki bölümler de mevcuttur. Eserin içinde anlatılan konular müstensih tarafından bölümlere ayrılmamış, birbirine bağlı bir şekilde verilmiştir. Eser, dinî metinlerin yazı formatı olan “nesih” hattı ile kaleme alınmıştır. Yazımda daha çok siyah mürekkep kullanılmış olsa da yazmanın bazı yerlerinde kırmızı mürekkeple yazılmış yazıların da mevcut olduğu görülmüştür.

Çalışma, toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ilmihâl kavramının tanımı ve tarihî seyri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde müellifin hayatı, eserin dil özellikleri, eserin içeriği hakkında bilgiler bulunmaktadır. Üçüncü bölümde transkripsiyonda izlenen yol ile ilgili bilgiler, yazmanın transkripsiyonlu metni ve sonuç ile kaynakça yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise eserde geçen Türkçe olmayan kelimelerin sözlüğü ile eserin tıpkıbasımı yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sâlih en-Nakş-bendî, İlmihâl, İslam, edebiyat

ABSTRACT

Musa CAVAS, *Risāle-i Perīṣān-nāme-i Yetīm-i ‘Allāme* of Sâlih en-Naqshbandi-i Islambolî (Transcription-Review), Master Thesis, Çorum, 2018.

In this study, it was necessary to make this study to uncover of *Risāle-i Perīṣān-nāme-i Yetīm-i ‘Allāme*, one of the examples of Ilmahals, which is considered as one of the important types of religious texts in the Ottoman realm in order to provide a source for researchers and related persons.

The manuscript text of *Risāle-i Perīṣān-nāme-i Yetīm-i ‘Allāme*, which constitutes the basis of our study, is composed of fifty-six leafs and its author is Sâlih en-Nakşbendî-i Islambolî. This manuscript was written by Abdullah al-Mekni in 1220 (1804). The work mainly includes faith and Islam. As a result of the examinations, it was determined that the work was an Ilmihâl. Although the manuscript contains mainly Ilmihâlî topics, there are some sections that are advisory. The subjects described in the study are arranged in an interdependent manner without being separated from the parts. While the study was being produced, the words that have passed through Arabic and Persian languages have been used extensively. The work is written with the line "nasih", which has been classicalized as a writing form of religious texts. Most of the writing is written using black ink but there are some writings written in red ink.

Our study consists of four parts in total. In the first part, information about the definition of Ilmihâl concept and historical progress is given. The second section contains information about the author's life, the language characteristics of the study, and the content of the study. In the third part, information about the path in the transcription, the transcriptional text and the bibliography are included. In the fourth chapter, the same edition of the study is included with the dictionary of non-Turkish words in the study. With this study, it was aimed to bring Ilmihâl type works which constitute religious perspectives of Ottoman literature to the scientific world, extracting from archives to daylight

Keywords

Sâlih en-Nakş-bendî, İlmihâl, İslam, Literature

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	v
ÖNSÖZ.....	vi

GİRİŞ

1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE KAPSAMI.....	1
2. ÇALIŞMANIN AMACI.....	1
3. ÇALIŞMANIN METODU.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. İLMİHÂL KAVRAMI.....	3
1.2. İLMİHÂL TÜRÜNÜN DOĞUŞU VE TARİHİ SEYRİ.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. SÂLİH EN-NAKŞBENDÎ-İ İSLAMBOLÎ'NİN HAYATI.....	10
2.2. <i>RİSÂLE-İ PERİŞÂN-NÂME-İ YETİM-İ 'ALLÂME ADLI</i> <i>ESER</i>	11
2.2.1. Nüsha Tanıtımı.....	11
2.2.2. Eserin Adlandırılması.....	12
2.2.3. Eserin Yazılış Tarihi.....	12
2.2.4. Eserin Yazılış Sebebi.....	12
2.3. ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ.....	13
2.4. ESERİN İÇERİĞİ.....	14
2.4.1. Dîbâce.....	14
2.4.2. İman.....	14

2.4.3. Küfür.....	15
2.4.4. Mezheb.....	16
2.4.5. Taharet.....	16
2.4.6. Âbdest.....	16
2.4.7. Namaz.....	17
2.4.8. Teyemmüm.....	17
2.5. ESERDE GEÇEN İKTİBASLAR.....	18
2.5.1. Ayetler ve Dualar.....	18
2.5.2. Hadisler.....	21
2.5.3. Arapça ve Farsçadan Alınan Diğer Sözler.....	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.1. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	23
3.2. TRANSKRİPSİYONLU METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL	24
3.3. RİSÂLE-İ PERİŞÂN NÂME-İ YETİM-İ ‘ALLÂME ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ.....	25
SONUÇ.....	61
KAYNAKÇA.....	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4.1. SÖZLÜK.....	67
4.2. TIPKIBASIM.....	84

KISALTMALAR

A: Arapça

a.g.e.: Adı geçen eser

AÜİFD: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

b.: Bin

bkz.: Bakınız

C.: Cilt

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

F: Farsça

H.: Hicri

haz.: Hazırlayan

hz.: Hazreti

mad.: Maddesi

nr.: Numara

ö.: Ölüm Tarihi

S.: Sayı

s.: Sayfa

s.a.v.: sallallahu aleyhi ve sellem

ÖNSÖZ

Sâlih en-Nakşbendî-i İslambolî'nin Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme (Transkripsiyon-İnceleme) başlıklı tezi hazırlamak amacıyla literatür taranması yapılmış ve Milli Kütüphanede 06 HK 2999 numara ile kayıtlı yazma tespit edilerek titiz bir çalışma ile tez hazırlanmaya başlanmıştır.

Tezin hazırlanmasına öncelikle Arap harfli metnin transkribe edilmesiyle başlanmış, ardından yazma üzerinde çalışmaya olanak sağlamak amacıyla eserde geçen ve bugün Türkçemizde kullanılmayan kelimeleri içeren bir sözlük hazırlanmıştır. Yazma klasik anlamda ilmihâl türüyle ilgili konuları içerdiği için türünün ilmihal olduğu kanaatine varılmıştır.

Tez, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde *Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı yazmanın türü hakkında bilgileri içeren araştırma yazısı yer almaktadır. İkinci bölümde yazmanın dili hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla eserde kullanılan dönem dilinin özellikleri eserden örneklerle somutlanarak anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde eserin transkribe edilmiş metnine yer verilmektedir. Dördüncü bölümde ise eserde geçen ve Türkçe olmayan kelimelerin sözlüğü yer almaktadır.

Osmanlı, dinî edebiyatının önemli türlerinden biri olan ilmihâller hakkında daha fazla bilgiye ulaşmak, bu tür ile ilgili yapılan çalışmalara bir yenisini daha ekleyip katkı sağlamak için bu çalışma yapılmış, eser dil ve içerik bakımından incelenerek bilim âlemine kazandırılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Elif AYAN NİZAM'a ve bu alanda yüksek lisans eğitimi almamıza, çalışmalarıyla olanak sağlayan sayın Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ hocama, tezimin hazırlanması sürecinde beni yalnız bırakmayan Esra ALTUNHAN'a, Dr. Abdullah CAVAŞ'a ve bugüne gelmemde büyük emekleri olan değerli aileme teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE KAPSAMI

Fıkıh ilminin önemli türlerinden biri ilmihâldir. İlmihâlin dil ve edebiyat bakımından ne anlam ifade ettiği sorusu araştırılmaya değerdir. Bu eserlerin İslam tarihinde hangi dönemlerde yazıldıkları bilindiği için ilmihâl biliminin ortaya çıkışı da tespit edilebilmektedir.

İlmihâller için fıkıh ilminin farklı türlerinden biri olduğu söylenmiştir. Durum böyle olunca ilmihâl türü eserlerin kendilerine has ve diğer fikhî türlerden ayrılan özelliklerinin olabileceği hususu akla gelmektedir. Bu bağlamda ilmihâl kitaplarının fıkıhın tüm konularını barındırmadıkları, iman ve ibadet gibi özel konuları da içerdikleri, konu ve üslup bakımından ayrışan yönlerinin çok olduğu söylenebilmektedir.

İlmihâlleri diğer eserlerden ayıran bazı önemli hususlar bulunmaktadır. Bu hususların başında, ilmihâllerin anlatmak istedikleri konuları kısa ve basit cümleler hâlinde aktarmaları gelmektedir. İslamiyet'ten sonra türlerin ortaya çıkma ve şekillenme süreci, birtakım ihtiyaçların baş göstermesinden ileri gelmektedir. Ortaya çıkan türün, kendisinden beklenen maksadı icra etmesi umulmakta olup ilmihâlin Müslümanlara yaşantıları boyunca iman ve ibadet noktasında yol göstermesi amaçlanmaktadır.

Açıklanmaya muhtaç olan tüm hususların araştırılması ve ilmihâl özellikleri taşıyan bir eserin özelliklerinin somut bir eser üzerinde gösterilmesi amacıyla İslâmî edebiyatın önemli türlerinden biri olan ilmihâlin özelliklerini taşıyan bir eser olan Sâlih-en Nakşbendî-i İslâmbolî'ye ait *Risâle-i Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı el yazması eser çalışmamıza konu edilmiş, araştırmalar bu eser üzerine yoğunlaştırılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Tezin ilk amacı, İslâmî edebiyat açısından önemli olan ilmihâl türü eserlerin İslâm coğrafyasında ortaya çıkışı ve şekillenme sürecini incelemek ve bu eserlerin oluşum safhalarının izah edilmesine yönelik bilgileri sunmaktır. Diğer bir amaç ise klasik fıkıhtan farklı olarak konuların öz ve basit bir şekilde anlatıldığı Türkçe ilmihâllerin hususiyetlerini tespit etmektir.

Tezin asıl amacı ise İslam diniyle birlikte dini öğrenme ihtiyacının ürünü olan bu eserlerin, Türk dili açısından ifade ettiği anlamı tespit etmektir. İlmihâl alanındaki çalışmalar, daha çok manzum yazmalar üzerine yapılmıştır. Bu durum nesir şeklinde yazılan ve arşivlerde bekleyen ilmihâlleri geri plana itmiştir. Bu bakımdan bir nesir örneği olan *Risâle-i Perîşân nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı ilmihâl çalışmaya konu edilmiştir. Eserin dil, muhteva ve üslup özellikleri tespit edilerek bu alanda yapılacak olan çalışmalara örnek olması ve ilgili araştırmacılara faydalı olması amaçlanmıştır.

3. ÇALIŞMANIN METODU

Tezin konusunu oluşturan yazmayı bulmak için Osmanlı arşivlerinin ve el yazmalarını bünyesinde barındıran kütüphanelerin taranması sonucunda Ankara Milli Kütüphanede 06 HK 2999 numara ile kayıtlı *Periṣān-nāme-i Yetīm-i ‘Allāme* adlı yazmaya ulaşılmıştır.

Yazma, türünün tespiti için incelendikten sonra transkripsiyon alfabesi ile Latin harflerine aktarılmış, daha sonra eser içerisinde geçen Türkçe olmayan kelimelerin sözlüğü hazırlanarak eserin anlaşılabilirliği arttırılmıştır. İlmihâl türü hakkında detaylı bir araştırma yapmak için Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, İlahiyat fakülte kütüphaneleri ve yayınevlerinin katalogları taranarak bilgi edinmeye çalışılmış, edinilen bilgiler ışığında eserin türü olan ilmihâl konusunu aydınlatan bir bölüm yazılmıştır. Eserin dil özelliklerinin yer aldığı bölüm hazırlandıktan sonra tez çalışması tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. İLMİHÂL KAVRAMI

İlmihâl, Arapçada “ilim” ve “hâl” kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir terkiptir. “İlm-i hâl” terkibi sözlükte “davranış bilgisi” anlamındadır. Bu terkinin terim anlamı ise “inanç, ibadet, günlük yaşantı bilgisidir.”¹

İlmihâl kavramı hakkında birden çok tanım yapılmıştır. Söz gelimi Erdoğan’a göre “Bir Müslüman’ın günlük yaşantısında lâzım olan, kul ile Allah, kulların kendi aralarındaki ilişkilerini düzenleyen ve herkes için bilinmesi gereken bilgileri ihtiva eden ilme ‘ilmihal’ denir.”² Yörükân’a göre ise İlm-i hâl, inanılması icap eden esaslarla yapılması veya sakınılması lâzım gelen amelleri gösteren, dinî hâl ilmidir.³ Diğer bir yandan Parlatır ilmihâl için “Aktif kuralları namaz ve abdest ve öteki dinî bilgileri çocuklara öğretmek amacıyla düzenlenmiş kitap.” demiştir.⁴

Din, Allah ile kul arasında sağlıklı bir ilişki kurmaktır. İslam dinine bakıldığında dinin hakikatinin vahiyle temellendirildiği görülebilmektedir. İnsana, dini terminolojide geçtiği şekliyle de kula ulaşan vahiy, fizikötesi ve ilahî ifadenin fizikî âleme indirgenmiş şeklini oluşturmaktadır. Allah ile kul arasındaki ilişkinin sağlanabilmesi yani vahyin kula ulaşması konusunda “peygamber”, “melek” ve “kitap” önemli bir yer tutmaktadır. Bunların hepsi İslam dininin inanç boyutlarını göstermektedir. Fakat din sadece bir inanç olmayıp aynı zamanda bu inançların uygulanmasının gerekliliğidir. Bu bakımdan insanların, yaratıcıya boyun eğmeleri ve ona bu durumu, içtenlikle ibadet ederek göstermeleri gerekmektedir.

Dinin pratiğe geçmesinde ve arzu edilen hedeflere varmasında inanç ve yaşam gibi iki temel unsur mevcut olup bunlarla birlikte ahlakî boyutun da bulunması gerekmektedir. Öyle ki ahlakın Allah ile insanlar arasında mevcut olan durumun yanında, insanın özümsemiği değerleri topluma aksettirmesi gibi bir yönü de bulunmaktadır. Bu da ahlakın fizikötesi boyutunun yanında bir de toplumsal boyutunun olduğuna işaret eder. Fizikötesi taraf, Allah’ın her vakit kullarını görmesinden hareketle hayatın onun tasvip edeceği bir şekilde düzenlenmesini gerektirir:

“Peygamber (s.a.v), bir gün insanların arasında iken bir adam gelip ona;

-‘Ey Allah’ın Resulü! İman nedir?’ diye sordu. Peygamber (s.a.v);

¹ Hatice Kelpetin, “İlmihâl”, *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2000, C. 22, s. 139.

² Mehmet Erdoğan, *Fıkıh Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yayınları, İstanbul 1998, s. 194.

³ Yusuf Ziya Yörükân, “İslam İlm-i Hâli”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1952, S. 1, s. 5.

⁴ İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara 2009, s. 725.

-‘İman; Allah’a, meleklerine, kitabına, O’na kavuşmaya, peygamberlerine iman etmen ve (öldükten sonra) son dirilmeye iman etmendir.’ buyurdu. Adam;

-‘Ey Allah’ın Resülü! İslam nedir?’ diye sordu. Peygamber (s.a.v);

-‘İslam; Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayarak O’na kulluk etmen, farz olan namazı dosdoğru kılman, farz olan zekâtı vermen, Ramazan orucun tutman’ buyurdu. Adam;

-‘Ey Allah’ın Resülü! İhsan nedir?’ diye sordu. Peygamber (s.a.v);

-‘İhsan; Allah’ı görüyormuşsun gibi O’na kulluk etmen, her ne kadar O’nu görmüyorsan da O seni görmektedir’ buyurdu. Adam;

-‘Ey Allah’ın Resülü! Kıyamet ne zaman kopacak?’ dedi. Peygamber (s.a.v);

-‘Bu konuda soru sorulan kimse, soruyu sorandan daha fazla bilgili değildir. Fakat sana alametlerini bildireyim: Cariye efendisini doğurursa işte bu kıyamet alametlerindedir. Yine çıplak, yalın ayak (ayak takımı kimseler), insanlara lider olursa işte bu kıyamet alametlerindedir. Kuzu, oğlak çobanları bina yapma konusunda birbirleriyle yarış ederlerse, işte bu da kıyamet alametlerindedir. Kıyametin ne zaman kopacağı (bilgisi), Allah’tan başka hiç kimsenin bilemediği beş gayba girmektedir’ buyurdu.

Daha sonra Peygamber (s.a.v), “Kıyametin ne zaman kopacağı hakkındaki bilgi, ancak Allah’ın katındadır. Yağmuru o yağdırır, rahimlerde olanı o bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah, herşeyi bilendir, herşeyden haberdardır. (Lokmân 31/34) ayetini okudu.

Ebu Hureyre (sözüne devamla) der ki: Sonra soruyu soran adam çekip gitti. Peygamber (s.a.v);

-‘Onu bana geri çağırın’ buyurdu. Bunun üzerine sahabiler, geri çevirmek için onun peşine düştüler. Fakat onunla ilgili hiçbirşey göremediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v);

-‘İşte bu (gelen kimse), Cebrail idi. İnsanlara dinini öğretmek için gelmişti’ buyurdu.”⁵

“İman, İslam ve ihsan nedir?” şeklinde sorulan bu sorular, dinin üç temel unsuru olan inanç, ibadet ve ahlâkı gündeme getirmektedir. İşte ilmihâl kitapları, bu üç noktadan yola çıkılarak ve bu hadisi delil göstererek telif edilmişlerdir. ⁶

1.2. İLMİHÂL TÜRÜNÜN DOĞUŞU VE TARİHİ SEYRİ

Bir telif türü olarak ilmihâl, mevcut olan bilgiler ışığında incelendiğinde “ilmihâl” isminin ancak yakın dönem Osmanlıda görüldüğü söylenebilmektedir.⁷ Literatür türlerinden biri olarak incelendiğinde ilmihâl kitaplarının, bahsettiğimiz

⁵ İmam Müslim, *Sahih-i Müslim Muhtasarı*, Polen Yayınları, İstanbul 2008, s. 68.

⁶ Hatice Kelpetin, “Bir Telif Türü Olarak İlmihal Tarihi Geçmişi ve Fonksiyonu”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, S. 22 s. 27.

⁷ Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 28.

anlamda ilk dönem eserleri arasında görülmediği anlaşılmaktadır. Özel anlamda ilmihâl yerine ya namaz, oruç, zekât, hac gibi konular hakkında bağımsız olarak yazılan risalelerin ya da iman, ibadet ve ahlâk konularının birbirine katılarak ele alındığı eserlerin yazıldığı dikkati çekmektedir. Ayrıca mevize şeklinde yazılan eserlerde de ilmihâllerde geçen konuların işlendiği göze çarpmaktadır.⁸

Uzun bir zaman farklı adlarla yazılan bu tür kitaplar, bu alandaki gereksinime cevap vermiştir. İslam tarihi bir bütün olarak göz önüne alınıp incelendiğinde İslam'ın ilk yılları olan asr-ı saadette dinî gereksinimin karşılanma yolu parça parça gelen vahyin bizzat kendisi ve yaşayan kaynak olan Hz. Peygamber ile olmuştur. Sahabe yaşadıkları sorunları Hz. Peygamber'e sunmuş koşullara göre çözüm yolu, bazen vahiy şeklinde bazen de Hz. Peygamber'in yaptığı yorumla bulunmuştur. Sahabe ve tâbiin dönemine gelindiğinde ise Kur'an-ı Kerîm'e ek olarak sahabeden işittikleri ile meydana çıkan sorunların çözülmesi yoluna gidilmiştir. Böylece Kur'an ve sünnet, ortaya çıkan sorunların çözümünde çok önemli iki başvuru kaynağı olmuştur.

Mezheplerin şekillenmesinden önce fikhî meseleleri içeren bazı risâlelerin günümüze ulaşmasının yanı sıra asıl tedvin çalışmalarının mezheplerin şekillenmelerinden sonraya denk geldiği görülmektedir. Ebu Hanife (ö.150/767)'nin daha çok inanç konularını ihtiva eden *el-Fikhü'l-ekber*, *el-Fikhü'l-ebzat*, *er-Risâle*, *el-Âlim ve'l-müteallim ve'l-vasiyye* olarak bilinen beş eseri, sürecin ilk örnekleri arasında gelir. Mezhep imamlarının kendilerinden sonra fikhî meseleleri barındıran görüşlerinin derlenmesiyle tedvin faaliyetleri başlamıştır. Bu derleme faaliyeti, Ebu Hanife'nin görüşleri için de geçerlidir. Bu faaliyetlerle beraber Ahmed b. Hanbel (ö.241/855)'e *Kitâbü's-salât ve Kitâbü'l-eşribe* benzeri eserler mal edilmektedir. Benzeri bir şekilde onun fıkıh, akaid ve ahlak konularındaki sorulara verdiği cevaplar, bazı öğrencileri tarafından *Mesâil* adıyla tertiplenerek günümüze ulaşması sağlanmıştır⁹.

Eğitim ve dinî konuların öğretiminin şifahî metotlarla yapıldığı görülmektedir. Derleme çalışmalarının bir bölümü, ders esnasında yazılan eserler biçiminde olmuştur. Bu derleme çalışmalarının tamamının sonucunda, nerdeyse her bir mezhebin kullandığı el kitapları meydana gelmiş ve taraftarlarınca özümsemek suretiyle etkin bir duruma getirilmiştir. Bu şekildeki kitaplar *mufassal*, *muhtasar* olarak adlandırılmışlardır.¹⁰ Bunun haricinde, içinde dinî meseleleri barındıran soru-cevap biçiminde yazılmış olan fetva kitapları da büyük bir kesime hitap eden eserler olmuştur. Muhtelif bazı konuları bünyesinde barındıran akaid ve fıkıh kitapları, muhtasarlar ve fetva kitapları olgunlaşmış ortaya çıkana kadar ilmihâllerden evvel ve onlarla beraber bu gereksinime birçok

⁸ Mediha Aynacı, *Osmanlı Kuruluş Dönemi Türkçe İlmihâl Eserleri Çevresinde İlmihâllerin Fikhî Yönden Değerlendirilmesi*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 40.

⁹ Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 29.

¹⁰ Hasan Kurt, *Cumhuriyet Dönemi İlmihal Kitaplarının İtikadi Konulara Yaklaşımı*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1998, s. 6.

yönden katkı sağlamış eserlerdir.¹¹ Bu eserlerin sonraki dönemlerde günümüz ilmihâllerin oluşmasına katkı sağladığını söyleyebiliriz.¹²

İlmihâli, içinde bulunulan zamanın bilgisi olarak tanımladığımızda kişinin ilk olarak iman ile ilgili olan bilgileri öğrenmesi gerekmektedir. Bundan yola çıkarsak “akaid konuları ilmihâldir.” denilebilmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman Ebu Hanife’nin *el-Fıkhu’l-ekber*, *el-Fıkhu’l-ebzat*, *er-Risâle*, *el-Âlim ve’l-vasiyye* ismiyle bilinen kitapları, ilmihâl adı geçmemesine rağmen akaid sahasında ilk ilmihâl denemeleridir denilebilir.

İlk zamanlarda ibadet, inanç ve ahlak konularının iç içe olduğu eserler oluşturulmuştur. Örnek olarak iman ile ilgili bilgileri konu alan şu eserleri sayabiliriz: Hâlîmî’nin (403/1012) *el-Minhâc fî Şuabi’l-îmân* ve Beyhakî’nin (458) *el-Câmi’ li Şuabi’l-îmân*.¹³

İlmihâl, bize sadece yapmakla mükellef olduğumuz şeyleri değil aynı zamanda yapmamamız gereken şeylerin bilgisini de sunduğundan¹⁴ yapılmaması gereken konuları içeren kebâiri de sayabiliriz. Kebâir kitaplarında namazı terk etmek, zekât vermemek gibi ilmihâl kitaplarını ilgilendiren konuların da yer aldığı görülmektedir. Bu alanda Zehebî’nin (748/1348) *el-Kebâir* ve *Tebyînu’l-mehârim* adlı eserleri örnek gösterilebilir¹⁵.

Esas olarak ilmihâl olmayan, çoğunlukla öğüt vermek amacıyla yazılmış ya da irşat etmek için yazılmış olan bu eserler, bu başlık altında değerlendirilmese de bazı konularda ilmihâl ile benzerlikler teşkil ettikleri görülmektedir. Özellikle fikhî konular için bu benzerliklerden söz edilebilmekte, ilmihâlin gerçekleştirmek istediği bazı amaçlara bu eserler de hizmet etmektedir. Ebu’l-Leys es-Semerkindî (373/978)’nin *Tenbîhü’l-gâfilin* ve İmamzâde (573/1177)’nin *Şir’atü’l-İslam* adlı eserleri, anlatılanlara örnek olarak gösterilebilmektedir. Bahsedilen bu eserlerin içerdikleri konuların fıkıh ve tasavvuf adabı üzerine olduğu görülmüştür. Mevize türü bu eserlerin¹⁶ Osmanlı döneminde halkın dinî konuları benimsemesi ve İslam kültürünün kökleşmesinde etkili olduğu söylenebilir. İsmail Ankaravî’ye ait *Minhâcü’l-fukara* ve İsmail Hakkı Bursevî’nin *Kitâbü’l-hitâb* adlı eserleri bu anlatılanlara örnek teşkil etmektedir.¹⁷ Hem ahlaki hem de fikhî meseleleri barındıran en bilindik eserlerden biri Gazzâlî’nin (505/1111) *İhyâ* adlı eseri olup eser, içerik bakımından halka hitap eden tafsilatlı bir

¹¹ Hasan Kurt, *İlmihal Kitaplarında İman Esasları*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2005, s. 24.

¹² Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 29.

¹³ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 41.

¹⁴ Yusuf Ziya Yörükân, a.g.e., s. 5.

¹⁵ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 42.

¹⁶ Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 31.

¹⁷ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 42.

eser mahiyetinde kabul edilerek eserin ilmihâl kitaplarının amacına hizmet ettiği rahatlıkla söylenebilmektedir¹⁸.

Her açıdan ilmihâl olarak kabul edilebilecek eserlerin meydana çıkma tarihinin, Osmanlı'nın kuruluşuna denk geldiği görülür.¹⁹ Fakat Osmanlı Döneminin öncesinde de bazı eserler yazıldığı bilinmektedir.

Bu eserler, Osmanlı'nın kuruluş döneminde oluşum evrelerini tamamlamış olup ilmihâllerin Anadolu coğrafyasında yayılmasına da katkı sağlamıştır. İlmihâllerin ortaya çıkma ve oluşum safhası anlamına gelen bu eserlerin ilki, Ebu'l-Leys es-Semerkandî'nin *Mukaddimetü's-salât*'ıdır. Bu alanda yapılan incelemeler sonucunda eserin fikhî meseleleri ele alış bakımından ilmihâl literatürünün ilk örneği olduğu kanısına ulaşılmıştır.²⁰ Osmanlı coğrafyasında bahsedebileceğimiz diğer eserler ise şunlardır:

1. Ahmed b. Muhammed b. Mahmud el-Gaznevî (ö.593/1197) *Mukaddimetü'l-Gaznevî*.
2. Kemâleddîn Muhammed b. Ubâd b. Melek el-Hılâtî (ö.652/1254) *Telhîsu Câmü'l-kebir*.
3. Zeynüddîn Muhammed b. Ebûbekr b. Abdulmuhsin er-Râzî (ö.666/1268) *Tuhfetü'l-mülûk*.
4. Saidüddîn Fergânî (ö.699/1300) *Menâhicü'l-ibâd ile'l-meâd* adlı Farsça eser.
5. Muhammed b. Muhammed Sedîdüddîn el-Kaşgârî (ö.705/1305) *Münyetü'l-musallî ve Gunyetü'l-mübtedî*.
6. Lutfullah en-Nesefî (ö.750/1343) *Fıkhü'l-Keydânî*.
7. Mevlânâ Abdülaziz el-Fârisî *Umdetü'l-İslam fî Erkânî'l-hams*.²¹

Osmanlı döneminde Anadolu coğrafyasında ilmihâl eserlerinin oluşum safhasının tamamlanması ve sistemleşmesi süreci devam ettiği sıralarda bazı eserlerin farklı sebeplerle Türkçeye çevrildikleri görülmektedir. Türk çevrelerinde bilinen en eski ilmihâl olduğu ifade edilen *Güzîde* adlı eser bunlardan biridir. 40 babdan meydana gelen ve daha çok ahlaki meseleleri konu alan eserde tevhit akidesi yanında namaz ve oruç gibi ibadetler hakkında bilgilerin de ele alındığı görülmektedir. Ebû Nâsır b. Tâhir b. Muhammed es-Serahsî'nin Harezmi Türkçesi ile yazdığı ve günümüze sadece birkaç yaprağı ulaşabilen *Güzîde* adlı eser, Muhammed Bâlî tarafından XIV. yüzyılda Anadolu Türkçesine aktarılmıştır. Bursa İl Halk Kütüphanesi Genel nr. 4006'da kayıtlı bulunan eser, 171 varak olup 89 babdan oluşmuştur, Hanefî fikhî üzerine kaleme alınmıştır.

¹⁸ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 43.

¹⁹ Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 31.

²⁰ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 44.

²¹ Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 32.

Günay Kut, eserin eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşıdığı kanaatini belirtmekte ve üzerinde dil çalışmaları yapılması zaruretine işaret etmektedir.²² Bu bağlamda Mevlânâ Abdülaziz el-Fârisî'nin Farsça yazdığı *Umdetü'l-İslâm* adlı eserden de söz edebiliriz. Ayrıca Abdurrahman b. Yusuf Aksarâyî'nin Türkçeye tercüme ettiği *İmâdü'l-İslâm* adlı eseri de bu grupta değerlendirilebilmektedir.²³

Bunun dışında I. Murad (ö.791-1389) dönemine ait olma olasılığı bulunan *Kitâbu'l-gunye* adlı eser, mühim sayılabilecek Türkçe ilmihâl eserleri içinde değerlendirilmekte ve eser, eldeki veriler ışığında incelendiğinde Türkçe ilmihâl geleneğinin ilk örneklerinden biri olduğu bilgisi ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak XIV. yüzyılın ilk yarısında (1328-1342) Karesi sahasında kaleme alındığı düşünülen ve Yakub b. Yahşi Bey'e ait olduğu söylenen *Risâletü'l-İslâm* adında bir ilmihâl kitabı da mevcuttur.²⁴

Türkçeye aktarılan eserlerden bir diğeri *İrşâdü'l-mülûk ve's-selâtin* adlı eserdir. Eserin aslı Arapça olup müellifinin ve müterciminin belli olmadığı görülmektedir. Tespit edilebilen 789/1387 tarihli tek nüshası Berke Fakih adında bir Türk tarafından 1378 yılında İskenderiye'de istinsah edilmiştir. Hanefî Mezhebi esas alınarak taharet, namaz, zekât, oruç, hac gibi ibadetlerle ilgili konular yanında yemin, köle azadı, hadler, eşribe, hırsızlık, akit, lukata, sayd, alım satım ve havale gibi konulara da yer verilmiştir. Zâhiruddin Muhammed Bâbür Mirza'nın (937/1530) oğulları adına yazdığı *Mübeyyen der-Fıkh* isimli eser, Türkçe olarak yazılan ve ilmihâl özelliği taşıyan bir diğeri eserdir. 928/1522 tarihinde yazılan eser, iman, namaz, zekât, oruç ve hac olmak üzere beş bölümden meydana gelmektedir.²⁵

İlmihâl türünün gelişim seyrine bakıldığında telif eserlerin oluşturulması yanında daha önce yazılmış olan eserlere birtakım eklemeler yapılarak hazırlanan tercümelerin de yayıldığı görülmektedir. Mevlânâ Abdülaziz el-Fârisî'nin kaleme aldığı *Umdetü'l-İslâm* adlı eser, bunlardan biridir. Türkçe olarak yazılan, Türkçe ile ilmihâl yazma geleneğinin ilk ürünü olan ve bu dönemde adından söz ettiren bir başka eser, Ebu'l-Leys es-Semerkindî'nin *Mukaddime* isimli eserinden yola çıkılarak yazılmış ve bir tercümeden daha çok bir telif çalışması olarak nitelendirilebileceğimiz Kutbeddîn İznikî'nin (821/1418) *Kitab-ı Mukaddime*, *Mukaddimetü's-Salât* veya *Mukaddime* olarak tanınan eser gösterilmektedir. Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olmasından dolayı dikkati çeken bir başka eser de İznikî'nin oğlu Kutbeddînzâde (885/1480)'nin yazdığı, namaz konusunun işlendiği *el-ıkdü's-semin ve'l-Akadü'l-yemin* isimli eser gösterilmektedir. Osmanlı'nın ilk Şeyhülislamı olan Molla Fenârî (834/1431)'nin

²² Günay Kut, "Bursa ve Manisa İl Halk Kütüphanelerindeki Bazı Türkçe Yazmalar Üzerine", *Journal of Turkish Studies, Türklük Araştırmaları*, 1977, S.1, s. 122.

²³ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 45.

²⁴ Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 33.

²⁵ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 46.

yazdığı *Risâletü's-salâtiyye*, *Mürşidü'l-musallî* ve *Şerhu Fıkhi'l-Keydânî* Hasan b. Ali el Hanefî'nin yazdığı *Risâle fi'l-fikh alâ Mezhebi, Ebî Hanîfe*, ibn-i Melekkzâde (854/1450)'nin *Şerhu Tuhfeti'l-mülûk*, Tâhir b. İslam b. Kâsım b. Ahmed el-Ensârî el-Harezmi (771/1369)'nin *Cevâhiru'l-fikh fi'l-ibâdât*, Kemâleddin İbnü'l-Hümmam (v.861/1475)'ın *Zâdü'l-fakîr fi'l-fürû*, Mevlâ Şükrullah b. Şihâneddin Ahmed b. Zeynüddin el-Amâsî (864/1460)'nin *Menhecü'r-reşâd* adlı eserleri sayılabilir.²⁶

Gelişim dönemi eserleri olarak değerlendirebileceğimiz eserler arasında ise Kaşgârî'ye ait olan *Münyetü'l-Musallî* isimli esere İbrahim Hâlebî tarafından yazılan *Gunyetü'l-mütemellî fi Şerhi Münyeti'l-musallî* adlı şerhi, Lütfi Paşa'nın *Zübdetü'l-mesâil fi'l-i'tikâd ve'l-ibâdât* adlı Arapça eseri ile Türkçe ile yazdığı *Tuhfeti't-tâlibin* adlı eserleri sayılabilmektedir. Muhammed b. Pir Ali Birgivi (981/1573)'nin *Vasiyetnâme* adlı eseri ve *Kitâbu'l-irşâd fi'l-akâid ve'l-ibâdât* isimindeki eserleri de gelişim devri eserleri arasında sayılabilmektedir.²⁷

Bu dönemde yazılan eserlerden bir diğeri, müellifi Şürünbülâlî (1069/1659) olan *Nûru'l-izâh* ve *Necâtü'l-ervâh*'dir. Bu anlamda söz edebileceğimiz bir diğer eser, Mehmed/Muhammed el-Üstüvânî (1072/1662)'nin yazdığı talebelerinin notlarından müteşekkil olan eserdir. Bu eserde ağırlıklı olarak namazla ilgili meselelere yer verilmiştir. İlmihâl olarak değerlendirebileceğimiz dönemin diğer eserleri arasında, Musa el-Kırmî el-Kefevî (1095/1648)'nin yazdığı *Tuhfeti's-şahân*, Vecdi Ahmed Efendi (1070/1660)'nin yazdığı *Zübdetü'l-keâm fîmâ yahtâcu ileyhi'l-hassı ve'l-âm*, Ahmed b. Muhammed el-Akhisârî (1041)'nin yazdığı *İlmihâl* ve Hacibzâde Muhammed Rûhi Efendi el-Hanefî (el-İstanbulî) (1100/1688)'nin, *Hediyyetü'l-mü'minîn el-kirâm fi-Beyâni Şerâiti'l-İslâm* isimli eseri yer almaktadır.²⁸ Aynacı, ayrıca Osmanlı'nın son döneminde basılan ilmihâller hakkında şunlar söylemiştir:

Osmanlı'nın son dönemlerinde, matbaanın kullanılmasından ötürü birçok türde eserler çoğaltılmıştır. Bu çoğaltılan eserler arasında dinî eserlerden ilmihâller de mevcuttur. Özellikle modern okullar açılmaya başlandıktan sonra, dinî bilgilerin okutulması amacıyla matbaanın da nimetlerinden faydalanılarak “İlmihâl” anlamında pek çok eser basılmıştır. İlmihâl ile ilişkili denilebilecek bilgiler hakkında ortalama bir şablonun oluştuğunu görmekteyiz. Olgunluk dönemi diyebileceğimiz bu dönemde ibtidai ve rüştiye okullarının ders olarak okutulan Birgivi'nin *Vasiyetname*'si ile birlikte yeni ilmihâllerin yazıldığı da göze çarpmaktadır. Mustafa Bey'in yazdığı *Telhîsu'l-mülehhas* adlı eseri örnek gösterebiliriz. Bu dönemde yazılan diğer eserler arasında *Cevâhiru'l-İslâm ve Mızraklı İlmihâl*, Muhammed Arif b. Muhammed Kadızâde el-Erzurûmî (1173/1759)'nin *İlmihâl*, İbrahim İbn Muhammed Babadâğî'nin *Hâlebî Tercümesi*, Dâvut Efendi'nin *Şerh-i Delâilü'l-hayrât*, Ebu'l-Bekâ Eyyüp Efendi'nin *Tuhfeti's-şahân* Mehmed Mithat'ın *Umdetü'l-İslâm*, Ahmed el-Hüsnî'nin *Sualli Cevaplı İlmihâl Risalesi*, Eyüp Sabri Efendi (Ürmiyeli) (1308/1890)'nin *Riyâdu'l-mükünîn*, Mazhar'ın *Misbâh-ı Felâh*, Hüseyin Remzi (v.1314/1897)'nin *İlmihâl*, İbn Abidinzâde'nin *el-Hediyyetü'l-alâiyye*, Abdülhamid b. Mustafa Reşid'in *Zübde-i İlmihâli*, Süleyman Hüsnü Paşa el-İstanbulî (1310/1892)'nin *İlmihâl-i Kebîr ile İlmihâl-i Sagîr*, Süleyman Âşir'in *Tuhfeti'l-etfâl*, Oflu Mehmet Emin Efendi'nin *Necâtü'l-*

²⁶ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 49.

²⁷ Hatice Kelpetin, a.g.e., s. 34.

²⁸ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 51.

mü'minîn, Ahmed Ziyâeddin'in *Vesiletü'n-necât*, Mehmet Zihni Efendi'nin (v.1329/1911) *Nimet-i İslâm el-Muhtasarât fî Mesâilî't-tahârât ve'l-ibâdât*, *Küçük Hanımlar İlmihâli (Kızlar Hocası)*, İmamzâde Esad Efendi (v.1267/1850)'nin *Dürr-i Yektâ*, Mesud Mahmud'un *Muhtasar İlmihâl*, Hâlim Sabit'in *Amel-i İlmihâl*, İskilipli Mehmet Atıf'ın *İslam Yolu Yeni İlmihâl*, Ahmed Hamdi Aksekili'nin *İslam Dini*, Ömer Nasuhi Bilmen'nin, *Büyük İslam İlmihâli* zikredilebilmektedir.²⁹

---

²⁹ Mediha Aynacı, a.g.e., s. 52.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1 SÂLİH EN-NAKŞBENDÎ-İ İSLAMBOLÎ'NİN HAYATI

Tez çalışmamıza konu olan *Risâle-i Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı yazmanın müellifi, Sâlih en-Nakşbendî-i İslambolî'dir. Eserin başlığından müellifin İstanbullu ve Nakşbendi tarikatına mensup olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca eserin yazılış tarihine ve dil özelliklerine bakıldığında müellifin 19. yy.dan önce yaşadığı tahmin edilmektedir. Ancak elimizdeki yazmanın müstensih nüshası olduğu dikkate alındığında müellifin daha önceki bir zamanda yaşamış olabileceği de söylenebilir. Müellifin hayatı ve eserleri hakkında bilgi toplamak amacıyla kaynak kitaplarda yapılan araştırmalarda, hiçbir bilgiye ulaşılamamıştır. Yazmanın dibace kısmında müellif kendisinin Rum iline bağlı Siroz'da doğduğunu ve hayatının büyük bir kısmını gezmekle geçirdiğini anlatmaktadır. Bu bilgilere risalenin 1b ve 2a varağında yer alan dibacede ve 56b varağında yer alan hatimede rastlanmıştır. Müstensih, yazmanın 56b varağında yer alan hatime kısmında eserin bittiğini haber verdiği satırlarda müellifin ismini de şu sözlerle zikretmektedir: "Risalenin sahibi abd-i fakîr ü hakîr es-seyyid el-hacc Sâlih en-Nakşbendî el-İslambolî..." Bahsi geçen kısımlarda müellif *Perîşân* adlı risalenin her yaprağından Allah'ın affını ümit ettiğini, bundan dolayı da risalenin kendisi ve diğer Müslümanların affedilmesine bir vesile olabileceğini ifade etmektedir.

Hatime kısmında müellifin hocası hakkında da bazı bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilere göre müellifin hocası parlak telifler ve üstün denilebilecek araştırmalar sahibi, Kur'an ve hadis âlimi, sufiler taifesine bağlı, bir insanın erişebileceği makamlara erişmiş, zamanın burhanı ve gerçek sultanı, Yemenî'nin oğlu Ebu Feyz ismiyle meşhur olan şeyh Muhammed Murtaza el-Hasani el-Mısırî el-Hanefî'dir.

2.2. RİSÂLE-İ PERİŞÂN-NÂME-İ YETİM-İ 'ALLÂME ADLI ESER

2.2.1 Nüsha Tanıtımı

Salih en-Nakşbendî-i İslambolî'nin *Risâle-i Perîşân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı ilmihal türü bu eserin, yapılan araştırmalar sonucunda tek nüshasının olduğu anlaşılmıştır. Bu yazma, Ankara Milli Kütüphanede 06 Hk 2999 arşiv numarası ile kaydedilmiştir. Katalogdaki kaydında 1220 (1804) yılına ait olduğu belirtilmiş, yazmanın müellifinin Sâlih en-Nakşbendî-i İslambolî, müstensihinin ise Abdullah el-Mekni olduğuna dair bilgiler not düşülmüştür. Fakat eserin müellif nüshasına ulaşılamamıştır.

Bahsi geçen bu yazma, 56 varaktan oluşup tür olarak ilmihâl özellikleri taşımaktadır. Müellif, eserinde farklı konuları bölümlere ayırmadan 56 varakta iman, küfür, hak, taharet, namaz, abdest, teyemmüm gibi konuları tek parça hâlinde anlatmıştır.

2.2.2 Eserin Adlandırılması

Müellif, dibacede eseri hakkında bilgi verirken kendisinin de ilim bakımından yeterli biri olmadığını söylemekte, kendisini üstün görmemekte ve aciz bir insan olduğunu anlatmaktadır. Telif ettiği eserini, övülmüş olan âlimlerin, araştırmacıların yazdığı eserlere başvurarak tamamladığını ifade ederek yazmanın 10b varığında bu eserin yazılmasına sebep olan kişinin ve yanındakilerin de etkisiyle bu esere *Perîşân-nâme-i Yetîm-i ‘Allâme* adını verdiğini ifade etmiştir.

2.2.3. Eserin Yazılış Tarihi

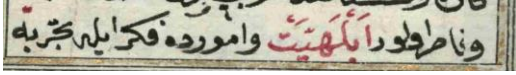
Müstensih, eserin 56a-b varığında Rebiulevvel ayının başında hicri 1220 yılında bu eserin yazıldığını ifade etmektedir. Bu tarih miladi takvime göre 1804 yılının Kasım ayına denk gelmektedir. Müstensih tarih düştükten sonra “Allah’ın salât ve selamı Hz. Peygamber (s.a.v.) ve onun âli ve ashabı üzerine olsun. Allah memleketimizi bütün belâ, musibet ve âfâtlardan muhafaza etsin.” ifadeleriyle eseri bitirmiştir.

2.2.4. Eserin Yazılış Sebebi

Yazmanın müellifi, eserin yazılış sebebini dibace kısmında anlatmaktadır. Müellifin Siroz’da yaşadığı zamanlarda, günlerden bir gün müellifin çevresinden biri olduğu anlaşılan Ebubekir Ağa adında varlıklı bir adam müellifin zaviyesine gitmiş. Orada onun vaazlarını ve nasihatlerini dinlemiş, vaazlarından da oldukça etkilenmiştir. Bu şahıs, anlatılanların etkisinde kaldığından kendisinde ahiret korkusu belirmiş; müellife gidip zamanının çoğunu heba ettiğini ve bütün gençliğini tembelliğe, uyuşukluğa harcadığını, ömrünün fena rüzgârına yakın olduğunu, bu dünyanın bir kararının olmadığını ve hayatın ne zaman son bulacağını da belli olmadığını söylemiş. Müelliften bu duruma bir çare bulmasını istemiş. Müellif, dünya saadetinin zahiresi olan dinin usul ve akidelerini zaruriyyet-i dini, taharet emirleri ve namaz adabı vb. herkesin bilmesi şer’an lâzım ve vacip olan meselelerin tamamının tahsilini ümmetin tacı olan baş rehberimiz Numan bin Sabit el-Kûfi, İmamımız İmam-Âzam ebu-Hanife rahmetu’llah ‘aleyh içtihat ve mezhebi üzerine alması gerektiğini söylemiş. Bunun üzerine adı geçen kişi müelliften herkesin anlayabileceği bir risale yazmasını istemiştir. Müellif, eserinde başta kendisinin bu konuda derin bilgisinin olmadığını söylese de adı geçen kişinin ısrarına dayanamayıp onun evinde kalarak bir müddet çalıştıktan sonra bu eseri meydana getirdiğini ifade etmektedir.

2.3 RİSĀLE-İ PERİŞĀN-NĀME-İ YETİM-İ ‘ALLĀME’NİN DİL ÖZELLİKLERİ

1. 1804 yılında kaleme alınan eser, Osmanlı Türkçesinin karakteristik özelliklerini göstermektedir. Eser, dönemin diğer eserleri gibi Arap harfleriyle yazılmıştır.
2. Eserin yazılmasında kullanılan alfabe, Arap kökenlidir fakat Türkçede olup da Arapçada olmayan پ, چ, گ, ژ gibi sesleri de barındırmaktadır.
3. Eserde kullanılan dilin bir geçiş dönemi dili olduğu anlaşılmaktadır. Hem eski yapılar mevcut hem de yeni denilebilecek kelime ve yapılar kullanılmıştır. Bu duruma iki farklı şekilde kullanılan “oldığından, olduğundan” kelimeleri örnek gösterilebilir.
4. “Öğle” kelimesi yazmada “öyle” şeklinde yazılmıştır.
5. “Hüdā, Allāh, ma’, āb” gibi aynı anlama gelen kelimelerin hem Arapça hem de Farsça dillerindeki karşılıklarının bir arada kullanıldığına rastlanmaktadır.
6. Yazmada birçok yerde “معنا, معنى” gibi aynı kelimenin iki farklı yazımına rastlanmaktadır.
7. Müstensih, metni harekesiz olarak kaleme almış olmasına rağmen okumada yanlışlık yapılacağını düşündüğü kelimelere hareke koymuştur:

8. Müstensih, eserde Kuran’dan ve hadislerden yaptığı alıntıları kırmızı mürekkep ile harekelendirerek yazmıştır.
9. Eserde kullanılan dil, Arapça kelimelerin ağırlıkta olduğu bir dildir. Birçok yerde Farsça kelimelerin kullanıldığı da görülmektedir: “idāmu’llāh, ẓadr, merḥūm, fırqa, fā’ide, ġarīq, ḥarīq, ṭarrār, encām, vücūd, pūr, derūn, sīrāb, ser-sebz, zebān, şādāb, bisyār...”
10. Metnin bir ilmihāl olması sebebi ile İslam dini terminolojisine ait kavramlar yoğun bir şekilde kullanılmıştır: “cihān-ı fānide, ṭarīq-i ḥaḳ, mekrūh, cā’iz, günāh, peygamber, şalavat, namāz, āyet, tesbīḥ, imām, mihrāb, mescid, cemā’at, besmele, rükū, tekbir.”
11. Müellif, eserin muhataplarına Oğlum! Azizim!, Canım! gibi nidalarla seslenmektedir.

12. Eserde Türkçe tamlamalar yerine daha çok Arapça ve Farsça dil kurallarına uygun tamlamalar kullanılmıştır: uli'l-ebşâr, mevfuru'l-cevr, emrü'l-iltimâs, mâl-ı dünyâ, 'arûs-ı bî-fevâ, genc-i pür-renc.

13. Yazmada vasıta hâli eki “ile, birle” biçimindedir: hayâ birle

14. Belirtme hâli eki “-ı, -i -in” şeklindedir: Ömrin, malı

15. Birinci çoğul şahıs eki “-üz” şeklindedir: iderüz

16. Emir ikinci çoğul şahıs “-süz”, şeklindedir: İtmeyesüz

17. İlgi eki “-uñ/-nüñ” şeklindedir: anuñ

2.4. ESERİN İÇERİĞİ

2.4.1. Dibace

Müellif, dîbâce kısmında eseri yazmaya başlamadan önce Allah'a tevekkül etmektedir. İnsanların ve kendisinin su ile çamurdan meydana getirildiğini hatırlatmakta ve bundan dolayı da Allah'a hamd ve senalar etmektedir. Kuran'da yer alan şu ayet ile anlattıklarına delil sunar: “Biz insanları güzel bir şekilde yarattık. Ruhumu insanlara üfledim. Ya Resulallah! de ki ruh Rabbimin işidir. (İsra 17/85)”

Müellif, Allah'a hamd ve şükür ettikten sonra Peygamber'e salâvatlar getirerek onun Allah nezdinde ne kadar önemli olduğunu şu iktibas ile delil göstermektedir: “Allah ile aramda özel bir vakit vardır (o vakitte Allah ile görüşüyorum.). Bu vakitte ne mukarrebun melekeler ne de gönderilmiş resuller, Allah ile görüşebilirler.” Dibace kısmının son cümlelerinde müellif, Müslümanlar için dua edip diğer bölümleri anlatmaya başladığı görülmektedir.

2.4.2. İman

Müellife göre iman, şeriatda Peygamber'in tebliğ ettiği meselelerin doğruluğunu kabul etmek ve onları söylemektir. Müellif, din büyüklerinin iman hakkındaki görüşlerini de aktarmıştır. Bu konuda Fars ulemasından örnek vermiştir. Fars uleması, iman için “inanmak, doğru söylemek, gönül ile inanmak” olduğunu ifade etmiştir. Müellife göre bazıları da iman için “Hazreti Resûl'un tebliğ ettiği hususlar ve Allah'ın sadece sıfat-ı kadimesini bilmektir.” demişlerdir. İmanı, büyük iman ve noksan iman şeklinde kabul ederler demiştir. Mutezile ve ulemâların çoğunun ve İmam Azam ebu Hanife ile İmamü'l-haremeyn'in, ziyade ve noksanı kabul etmediklerini ifade etmiştir.

Müellif, mümin olmak için geniş çaplı mülâhaza olunması icap eden yerde gereğinin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Hazreti Resûl'un tebliğ ettiği işlerin tamamının doğruluğunu kabul etmekle mümin olunur ve bu şekilde mümin olmak icmalen mümin olmaktır, demiştir. Bir kimse ya tefekkür ederek ya da birine bu anlamda bir soru sorarak iman eder. Bazı cahiller, ömürlerinde hadis âlimi nedir, hadis nedir, evveli sonrası olmak nedir? bilmezler. Bu durumda mümin olanlar icmalen mümin olanlardır.

Müellif, mümin olmanın diğer şeklini ise tafsilen mümin olmak ile açıklamıştır. Tafsilen mümin olmak, geniş çaplı düşündükten sonra mümin olmaktır, demiştir.

Müellif, iman kısmında Allah'ın bir olduğunu, O'nun benzeri ve ortağının olmadığını ifade etmektedir. Allah için zaman ve mekândan arş ve cümle mahlûktan münezzeh ve kadimdir, demiştir. Allah'ın kullarının küfrüne razı olmadığını, bütün fiillerinde, yarattığında, tasvir ettiğinde isabetli olduğunu ifade etmiştir.

Müellif, Peygamberlerin tamamının hak peygamber olduğunu, cevab, haşır, cennet ve cehennem kavramlarının gerçek olduğunu bildirmiştir.

2.4.3. Küfür

Müellife göre şer'-i şerifi inkâr etmek küfürdür. Mushaf-ı şerifi pisliğe koymak ya da o niyetle hareket etmek küfürdür. Felsefik sözlerle haşrı inkâr etmek, âlimlerin hadislerini ve Allah'ın külliyat ve cüziyyatını inkâr etmek küfürdür. Küfrün çeşitleri vardır:

Küfr-i cehâlet: Allah'ın birliğini ve dinin zaruriyetlerini bilmemektir.

Küfr-i tekzib: İslamı inkâr edip yalandır, demektir.

Küfr-i hüçûd: Kalp ile bilip lisan ile söylememektir.

Küfr-i inat: Kalp ile bilip lisan ile itiraf ettikten sonra onu din edinmemektir.

Küfr-i nifak: Lisan ile açıkça söyleyip kalp ile itikad etmemektir.

Bunların hepsi küfürdür. Kâfir, imanı olmayana denir. Eğer küfrü İslam'dan sonra ise ona "mürted" denir. Eğer küfrü içinde saklı ise ona "münâfik" denir. Kişi küfre şirk yoluyla girmişse ona "müşrik" denir. Hükmü kaldırılmış bir din yolu ile mütedeyyin ise "kitabî" denir.

Müellife göre kâfirin hükmü, dünyada harab eden ise ölümdür. Sabî ise hükmü "cizye" ve "haraç"tır. Mürted ise şeriata göre lazım geleni uygulamak gerekir. Bir kişi

kâfir ise cezası sürekli bir cehennem azabıdır. Şehâdeti reddeden kimse, ahirette ya affedilir ya da günahınca yandıktan sonra cennete girer.

2.4.4. Mezhep

Müellife göre kadın veya erkek olsun farketmeksizin her mü'minin şeriâta göre mezhebini öğrenmesi gerekir. Lugatta mezheb, sebil ve yol manasına gelir. Istılahda, şeriâtin rehberlerinden delillerinden ve müçtehidin içtihadından yola çıkarak derin manayı ortaya çıkarıp mezhebini öğrenmektir, denir. Müellife göre, “Mezhebin nedir?” sorusuna “Ehl-i sünnet ve cemaatdır.” denilmelidir. Ehl-i sünnet ve cemaatten kasıt Resullullah'ın ve ashabının yaptıklarına uymaktır. Onlar hangi itikad üzerine ittifak ettilerse ben de o itikad üzerineyim, onun dışında bir yol üzerine değilim, demektir. Müellife göre “Ameli mezhebin nedir?” sorusuna “İmam-ı Âzam ve hümâm-ı ekrem milletin ışığı, ehl-i sünnetin tacı ebu-Hanife-i Kûfî radyallahu anhu mezhebidir.” şeklinde cevap vermemiz gerektiğini bildirmektedir. Müellif, “ebu-Hanife mezhebi hakdır, diğer mezhepler yani Maliki mezhebi, Şâfi'i mezhebi ve Ahmed ibn-Hanbel mezhebi batıldır.” şeklinde hüküm vermenin yanlış olduğunu belki “ebu-Hanife mezhebi hakdır, yani sevabdır. Fakat bazı konularda hata etme ihtimalleri vardır.” denilebileceğini ifade etmektedir.

2.4.5. Taharet

Müellife göre Hanefî fikhının ekserisi ittifak üzerine demişlerdir ki ayakyolunda oturduktan sonra makadını taş ile ya da bir toprak parçası ile silmek sünnettir. Kişi silindiği taşın tek olması gerekir. Su ile yıkadıktan sonra bir bez ile kurutmak gerekir. Bunların tamamı edeptir. Eğer makadın etrafına necaset çok değmiş ise taş ile silinmek bununla beraber yıkamak lazım gelir. Sağ eli ile silinmek ya da yıkanmak mekruhtur. Sol eliyle yapması gerekmektedir. Kible'ye karşı oturmak veya ardını dönmek, güneşe ve aya karşı oturmak mekruhtur.

2.4.6. Abdest

Müellif, bu bölümde abdestin ne olduğunu ve abdestin farzlarını açıklamaktadır. Abdestin farzları dörttür: Bir kere yüzünü yıkamak, bir kere iki kolu dirsekleriyle birlikte yıkamak, bir kere başın dörtte birini mesh etmek ve ayakları topuklarıyla yıkamaktır. Abdestin sünnet ve adabı yirmidir. Bu işlemleri kendisi yapıp başkasına yaptırmamak ve abdest öncesinde ellerini bilekleriyle birlikte yıkamak ve o esnada *bi'smi'llâh el-'azim ve'l-ḥamdu li'llâhi 'alâ dîne'l-İslâm* demektir. Misvak kullanmak, ağzına üç kere su vermek ve burnuna üç kere su vermektir. Bunları sağ eli ile etmektir. Abdest alırken dünya kelamından herhangi bir söz söylemeyip her uzvun guslü konusunda duasını okumaktır. Abdesti, nazm-ı kerim ile almaktır. Yıkanan yerini niyet ile üç kere yıkamaktır. Başını mesh etmektir ve kulağına baştan artan su ile mesh

etmektir. Yıkamaya sağından başlamaktır. Meshe alınından başlamaktır. Elleri ile ayaklarını yıkamaya parmaklarından başlamaktır.

Abdestin mekruhları dördtür: Sağ eli ile sümkürmek, avucundan fazlasını yıkamak, güneşte ısınmış su ile abdest almak, suyu yüzüne hızlı çarpmaktır.

Abdesti bozanlar dokuzdur: İki yoldan çıkan necaset, yel ve bedenden gusül yapması lazım olan yere kan, irin, sarı su çıkıp akmaktır. Ağız dolusu kusmak, bayılmak ve kendini kaybetmek, sarhoş yürürken iki tarafa meyletmek ve namaz içinde gülmek ya da konuşmaktır.

Guslün farzları üçtür: Bir kere ağzına su vermek, bir kere burnuna su vermek, bir kere bütün bedenini yıkamaktır. Guslün sünnetleri altıdır: Öncelikle bedeninde necaset varsa onu yıkamaktır. Gusle niyet etmektir. Gusül öncesinde abdest almak ve ağız ile boğaza bol su alıp yıkamak, bedenini üç kere yıkamaktır. Önce suyu sağ omzuna ve sonra soluna, sonra da başına ve bütün uzuvlarına dökmektir.

Guslün muvacipleri altıdır: Uyanık veya uyku durumunda şehvetli bir şekilde vücuttan meninin dışarı çıkması durumunda karşı cins ile cinsel ilişki durumunda gusül lazım olur. Abdest ve gusül konusu ibadete başlamak için ilk adım olduğundan dolayı bu konu diğer konulara göre detaylı ele alınmıştır.

2.4.7. Namaz

Müellif, bu kısımda namazın şartlarını ve namazı nasıl kılmamız gerektiğini anlatmaktadır. Namazın şartları altı tanedir: Namaz kılarken avret yerini örtmek gerekir. Yine namaz başladığında farz ise niyet ettim şu vaktin farzına demek namazın şartıdır. Ve yine sünnet ise niyet ettim şu vaktin sünnetine demek namazın şartıdır. Namazda imama uyulmuşsa niyette belirtilmelidir. Niyet ise kalp ile getirilir. Dil ile ifade etmek gerekmez. Kâbe dışındaki yerlerde bulunanların Kâbe tarafına yönelmeleri gerekir. Tamamen isabeti şart değildir. Fakat Mekke’de namaz kılanların ehl-i beytullah’a isabet etmeleri şarttır. Kible yönünü özellikle tespit etmek gerekir. Yoksa namaz fasit olur. Namazın vaktini bilip namazı vaktinde kılmak gerekir. Her bir namazın bir vakti vardır. Müellif, namazın nasıl kılınacağı hususundan sonra namaz içinde okunması gereken dualara da değinmiştir.

2.4.8. Teyemmüm

Müellif, eserin içinde teyemmüme de ayrı bir kısım ayırmıştır. Teyemmümün nasıl alınması gerektiği ile ilgili şu bilgilere yer vermiştir: Bedenin, elbisenin, ayakların, ellerin ve alnın değdiği mekânın necasetten temizlenmiş olması gerekir. Bunların hepsinden önce abdest almak şarttır. Eğer su bulunmazsa ya da hastalık durumu varsa veya bir şekilde suya ulaşamıyorsa, o zaman abdest yerine teyemmüm gerekir. Teyemmümün hükümleri herkese gereklidir. Teyemmümde niyet lazımdır. Niyet ile temiz ve kuru toprağa ya da tozlu temiz eşyaya elleriyle bir kere vurduktan sonra toz

ellerine bulaşırsa silkeleyip yüzünü mesh etmesi gerekir. Sonra bir kere daha ellerini vurarak sol elinin parmaklarını sağ el parmakları ucundan ta ki dirseğine kadar mesh etmek gerekir. Aynı şekilde diğer kolunu da mesh etmesi gerekir. İki kere yüzüne ve kollarına mesh etmek gerekir. Eğer olmazsa, bir kere vurup yüzünde ve kollarında bir yer kalmayınca kadar mesh etmek gerekir. Abdestsiz olanlar, bu şekilde teyemmüm ederler. Bir kimse, uykudan uyanıp kendisini cenabet olmuş bulsa abdest kadar su olsa gusül edecek kadar su olmasa teyemmüm etsin. Ona, abdest vacip değildir. Toprak ve toprak cinsinden olan nesnelere ile teyemmüm edilir. Ateşte kül olabilen nesnelere ile teyemmüm olmaz. Abdesti bozan hâller teyemmümü de bozar.

2.4.2. ESERDE GEÇEN İKTİBASLAR

2.4.2.1. Ayet ve Dualar

Müellif, eserde anlattığı ibadet ve inanç konularında Müslüman bir kişinin hayatında lâzım olacak olan ayet ve dualara da yer vermiştir. Aşağıda bu iktibaslar hangi ayetlerden alındığı ile dua cümlelerinin ve bunların Türkçe anlamları ve eserde hangi varaklarda geçtiği verilmiştir:

- Tin (95/4) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَن تَقْوِيمٍ (1b)
“Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık”³⁰
- İsrâ (17/85) قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي (1b)
“De ki, ruh Rabbimin bileceği bir şeydir.”³¹
- Hicr (15/29) وَتَفَخَّتْ فِيهِ مِنْ رُوحِي (1b)
“İçine ruhumdan üflediğim zaman...”³²
- Arâf (7/179) أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ (3b)
“İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar.”³³
- Arâf (7/95) فَأَخَذْنَا لَهُمْ بَغْتَةً (4b)
“Biz de farkında değillerken onları ansızın yakaladık.”³⁴
- Hac (22/18) وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ (3b)
“Allah, kimi alçaltırsa ona saygınlık kazandıracak hiçbir kimse yoktur.”³⁵
- Haşr (59/2) فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ (5a)
“Ey basiret sahipleri, ibret alın.”³⁶
- Yûnus (10/62) أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (27a)

³⁰ Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, *Kur'anı Kerim Meali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2011, s. 691.

³¹ İsrâ (17/85)

³² Hicr (15/29)

³³ Arâf (7/179)

³⁴ Arâf (7/95)

³⁵ Hac (22/18)

³⁶ Haşr (59/2)

- “Bilesiniz ki Allah’ın dostlarına korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.”³⁷
- (24a) سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
- “Allah, her türlü noksandan uzaktır. Hamd Allah’a mahsustur. Allah’tan başka hiçbir ilah yoktur. Allah en büyüktür. Bütün güç ve kuvvet, şanı yüce olan Allah’a aittir.”³⁸
- (51b) الحمد لله الذى جعل اذهب عنى ما يؤذنى و ابع على ما ينفعنى
- “Bana eziyet veren şeyi benden gideren, bana yararlı olanı bende bırakan Allah’a hamd olsun. Yücesin Rabbim, mağfiretine sığınıyorum.”³⁹
- (51b) الحمد الذى جعل الماء طهورا
- “Suyu temizleyici olan Allah’a hamd olsun.”⁴⁰
- (51b) اللهم ارحنى من رايحة الحبسة وارزقنى من نعميها ولا ترحنى
- “Allah’ım! Bana Cennetin kokusunu nasip et ve Cennet nimetleriyle rızıklandır. Cehennem kokusunu bana nasip etme.”⁴¹
- (52a) اللهم بيض وجهى بنورك يوم تبيض وجوه اوليانك ولا تسود وجهى
- “Ey Rabb’im! Nice yüzlerin beyaz, nice yüzlerin kara olacağı günde yüzümü nurunla beyaz kıl, nurlandır.”⁴²
- (52a) اللهم اعطنى كتابى بيمينى حسابى حسابا يسيرا
- “Ey Rabb’im! Kitabımı sağ elime ver ve hesabımı kolay gör.”⁴³
- (52a) اللهم لا تعطنى كتابى بشمالى ولا من وراء ظهرا
- “Ey Rabb’im! Kitabımı sol elime verme, arkamdan da verme ve hesabımı zorlaştırma.”⁴⁴
- (52a) اللهم غشنى برحمتك وانزل على من بركاتك
- “Allah’ım! Beni rahmetinle ört ve üzerime bereketlerinden indir.”⁴⁵
- (52a) اللهم اعتق رقبتى من النار
- “Allah’ım! Benim vücudumu cehennem ateşinden azad eyle.”⁴⁶
- (52a) اللهم ثبت قدمى على الصراط يوم تزل فيه الاقدام
- “Allah’ım! Ayakların kayacağı günde benim iki ayağımı sırat üzerinde sağlam tut.”⁴⁷
- (52b) اللهم اجعل لى سبعا مشكورا وذنبى مغفورا اعملا مقبولا و تجارة لن تبور
- “Ey Rabb’im! Bana razı olduğun bir çalışma ver, günahımı bağışla, makbul bir amel ve zarar etmeyen bir ticaret nasip et.”⁴⁸

³⁷ Yûnus (10/62)

³⁸ Bünyamin Erul, Ekrem Keleş, *Kutsal İklimde Dua Hac Esnasında Yapılacak Dualar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2017, s. 27.

³⁹ İbrahim Sarı, *Duânın Önemi*, Nokta E-book Publishing, İstanbul 2016, s. 97.

⁴⁰ İsmail Kara, *Mızraklı İlmihal*, Çıdam Yayınları, İstanbul 1990, s.10.

⁴¹ İsmail Kara, a.g.e., s.10.

⁴² İsmail Kara, a.g.e., s.10.

⁴³ İsmail Kara, a.g.e., s.10.

⁴⁴ İsmail Kara, a.g.e., s.10.

⁴⁵ Lütfü Şentürk, Seyfettin Yazıcı, *İslam İlmihali*, 14. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2008, s.92.

⁴⁶ Lütfü Şentürk, Seyfettin Yazıcı, a.g.e. s. 93.

⁴⁷ Lütfü Şentürk, Seyfettin Yazıcı, a.g.e. s. 93.

⁴⁸ İsmail Kara, a.g.e., s.10.

- اللهم اجعلنى من التوابين و اجعلنى من المتطهرين و اجعلنى من عبادك الصالحين واجعلنى من الذين لا خوف عليهم ولا هم يحزنون (52b)
 “Ey Rabbim! Beni tövbe edenlerden ve çok çok temizlenenlerden kıl. Beni Salih kullarından eyle, beni üzerlerine hiçbir korku gelmeyen ve hiç mahzun olmayanlardan kıl. Seni her an hamdinle tespih ederim.”⁴⁹
- سبحانك اللهم و بحمدك و تبارك اسمك و تعالى جدك و لا اله غيرك (52b)
- “Allah'ım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın her şeyden üstündür. Senden başka ilah yoktur.”⁵⁰
- لتحيات لله و الصلوات و الطيبات السلام عليك ايها النبي و رحمة الله و بركاته السلام علينا و على عباد الصالحين اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده و رسوله الله (53a)
 “Her türlü hürmet, salavat (dua) ve bütün iyilikler Allahu Te'âlâ'ya mahsustur. Ey Nebî! Allah'ın selâm, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Selâm, bizim ve Allah'ın salih (doğru hareket eden) kullarının üzerine olsun. Şahadet ederim ki, Allahu Teâlâ birdir ve yine şahadet ederim ki, Muhammed (s.a.s.) O'nun kulu ve Resulüdür.”⁵¹
- اللهم صل على ال محمد كما صليت على ابراهيم و على ال ابراهيم انك حميد مجيد (53a)
 “Ey Allah'ım! İbrahim'e “aleyhisselam” ve âline rahmet ettiğin gibi (Efendimiz) Muhammed'e “aleyhi selam” ve âline de rahmet eyle. Muhakkak sen övülen ve şanı büyüksün.”⁵²
- اللهم اياك نعبد و لك نصلى و نسجد واليك نسعى نحفد نرجوا رحمتك و نخشى عذابك بل كفار ملحق (53b)
 “Allah'ım! Biz yalnız sana koşar ve sana yaklaştıracak şeyleri kazanmaya çalışırız. Rahmetinin devamını ve çoğalmasını dileriz. Azabından korkarız, şüphesiz senin azabın Kâfirlere ve inançsızlara ulaşır.”⁵³
- اللهم اهدنى فيمن هديت و عافنى فيمن عافيت و توليتى فيمن توليت و بارك لى فيما اعطيت و قنى شرما فانك تقضى ولا يقضى عليك و انه لا يذل من واليت ولا يعزمن عدايت تباركت ربنا و تعاليت قضيت (53b)
 “Allah'ım hidayet ettiklerinin arasında bana da hidayet et, afiyet verdiklerinin arasında bana da afiyet ver, koruduklarının arasında beni de koru. Bana verdiklerine bereket ver. Beni kaza ve kaderinin şerrinden koru. Sen hâkim olansın. Kimse sana hükmedemez. Arka çıktığın hor olmaz. Rabbimiz, mübarek ve yücesin.”⁵⁴
- اللهم انت السلام و منك السلام تباركت يا ذا الجلال الاكرام (54a)
 “Allah'ım! Sen her türlü noksanlıklardan uzaksın. Selamet ancak sendedir.”⁵⁵

⁴⁹ İsmail Kara, a.g.e., s.10.

⁵⁰ Mehmet Koputan, *Namaz Hocası*, Dumat ofset ve Yayıncılık, Ankara 2013, s. 87.

⁵¹ Mehmet Koputan, a.g.e., s. 87.

⁵² Mehmet Koputan, a.g.e., s. 88.

⁵³ Mehmet Koputan, a.g.e., s. 91.

⁵⁴ Ebû Dâvud, *Süneni Ebû Dâvud*, Mektebetü'l-Asriye, Beyrut 2000, C.2, s. 63.

⁵⁵ Lütfü Şentürk, Seyfettin yazıcı, A.g.e., s.144.

2.4.2.2. Hadisler

Eserde anlatılan konulara açıklık getirilmek amacıyla hadislerden de alıntı yapılmıştır. Eserde aşağıdaki hadisler kullanılmıştır:

- (1b) لى مع الله وقت لا يسعنى ملك مقرب ولا نبي مرسل
“Benim, Allah ile öyle bir vaktim var ki ne mukarreb bir melek ne de mursel bir nebi benimle birlikte o vaktin içine sığar.”⁵⁶
- (51b) اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الرَّجْسِ النَّجِسِ الْخَبِيثِ الْمُخْبِثِ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
“Allah’ım, ben, pis, necis, habis ve muhbis olan şeytan-ı racimden sana sığınırım.”⁵⁷
- (13a) عليكم بدين العجائز
“Yaşlı kadın gibi iman edin.”⁵⁸
- (6a) حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ
“Dünya sevgisi bütün kötülüklerin başıdır.”
- (6a) الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ
“Hayra vesile olan, hayrı yapan gibidir.”⁶⁰
- (17a) من قال لأخيه المسلم يا كافر ، فقد باء به أحدهما
“Kim Müslüman kardeşine ‘ey kâfir!’ derse, şübhesiz ki ikisinden biri kâfir olur.”⁶¹
- (9b) من قضى لأخيه المؤمن حاجة كان كمن حج واعتمر
“Kim bir Müslüman kardeşinin ihtiyacını giderirse hacca ve umreye gitmiş gibi sevap kazanır.”⁶²
- (24a) سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
“Allah bütün eksik sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler onadır. Allah’tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür. Allah’tan başka güç yoktur.”⁶³
- (24b) مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مَائَةِ شَهِيدٍ
“Kim ümmetimin fesadı zamanında sünnetime sarılırsa ona yüz şehit sevabı vardır.”⁶⁴

⁵⁶ Aclûnî, İsmail ibn Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ ve Muzilu'l-ilbas amma İştHERE mine'l-ahadis ala Elsineti'n-Nâs*, Beyrut 1988, C.2, s. 173-174.

⁵⁷ İbn Mâce, *Süneni İbn Mâce*, Daru İhyâü'l-Kütüb, C.1, s. 109.

⁵⁸ Abdurahman b. Semâyl es-Sulle mâ, *Hakikatü't-tevhîd Beyne Ehli Sünne ve Mütেকellimin*, Dâru'l-Muallime, Cidde 1439, s. 26.

⁵⁹ Ebu's-Şeyh el-İsbehani, *Hilyetü'l-evliyâ ve Tabakâtü'l-esfiyâ*, Dârü'l-Kitabü'l-Arabi, Beyrut 1974, C. 6 s. 388.

⁶⁰ Muhammed bin İsa bin Sevre bin Musâ ed-Dahhak et-Tirmizi, *Süneni Tirmizi*, Şeriketün Mektebetün ve Matbaatün Mustafa el-Babi el-Halebi, Mısır 1975, C. 5 s. 41.

⁶¹ Muhammed bin İsmâil Ebû Abdullah el-Buhârî, *Sahîh-i Buhârî*, Dâru Takvu'n-Necât, Dimaşk 1422, c. 8 s. 26.

⁶² Ebû Ya'kûb İshâk bin İbrâhim el-Mervezî, *Müsne'di İshâk bin Râhaveyh*, Mektebetü'l-İmân, Medine 1991, C. 1, s. 241.

⁶³ Ebû Dâvûd Süleymân bin eş-Şas bin İshâk bin Beşir, *Sünen-i Ebû Dâvûd*, Mektebetü'l-Asriye, Beyrut, C.4, s. 314.

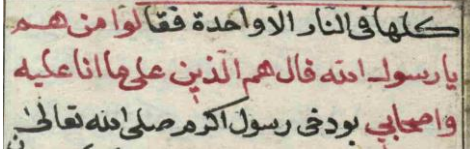
⁶⁴ İbn Adiy, *el-Kâmil fî Duafâi'r-Ricâl*, Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1998/1409, C. 2, s. 327; İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânü'l-Mîzan*, Beyrut: Müessesetü'l-İlmiyye li'l-Matbûât, 1986/1406, C. 2, s. 246

- (28b) إلا وإن في الجسد مضغة إذا صلحت صلح الجسد كله، وإذا فسدت فسد الجسد كله ألا وهي القلب
“Dikkat edin! Cesette öyle bir et parçası vardır ki o iyi olursa bütün ceset iyi olur; o bozulursa bütün ceset bozulur. O, kalptir.”⁶⁵

- (17b)

(18a)

Dikkat edin! Sizden önceki ümmetler 72 fırkaya ayrılmışlardı. Benim ümmetim de 73 fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan 72 fırka cehennemlik bir tanesi de cennetliktir. Sahabeler, Resûlullah’a sordular: “Ya Resûlallah! O kurtulan fırka kimlerdir?” Resûlullah: “Benim ve ashabımın yolu üzere olanlardır” buyurdu.⁶⁶

2.4.2.3. Arapça ve Farsçadan Alınan Diğer Sözler

Eserde ayet ve hadisler dışında kalıplaşmış sözler de kullanılmıştır. Eserde yer alan bu tabirler şunlardır:

- كأن لم يكن (4a)
“Sanki yokmuş gibi, hiç yokmuş, hiç olmamış”⁶⁷
- (11b) و راست گوی داشتن بدل باور داشتن
“Doğru söylemek, doğruya sahip olmak, gönülden inanmak.”

⁶⁵ Buhârî, a.g.e., C.1, S. 20.

⁶⁶ Mevlüt Özler, *İslam Düşüncesinde 73 Fırka Kavramı*, Nun Yayınları, İstanbul 1996, s. 29-39.

⁶⁷ Muhammed Muin, *Ferhengi Farsi*, 3.baskı, Diba Yayıncılık, Tahran 2003, s. 4765.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء ا(ā)	د Aa, Āā	ب B b	پ Pp
ت	T t	ث Ṣṣ	ج Cc
چ	Ç ç	ح Ḥ ḥ	خ Ḫ ḫ
د	D d	ذ Ẓẓ	ر Rr
ز	Z z	ژ J j	س Ss
ش	Ş ş	ص Ṣṣ	ض ḌḌ/ẒẒ
ط	Ṭṭ	ظ ẒẒ	ع ‘
غ	Ġ ġ	ف F f	ق Ḷ ḷ
ک	K k	گ G g	گفتا Ñ ñ
ل	L l	م M m	ن N n
و	Vv/ Ūū/Uu/Üü	ه H h	ی Yy/li/Īī

3.2. TRANSKRİPSİYONLU METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

1. Arapça, Farsça ön ekler ve edatlar, kendisinden sonra gelen kelimelerden bir çizgiyle ayrılmıştır: der-ser, nā-pāyidār, ser-sebzi
2. Kelimeye kaynaşarak anlam kazanmış bazı ekler bitişik yazılmıştır: nāgāh, nāçār
3. Vasfî terkiplerde sıfatla isim arasına çizgi konulmamıştır: duhanî lakab, sâde hâtır
4. Farsça atıf vâvıyla birleştirilen sözlerin yazılışında “güft ü gū”, “cüst ü cū” gibi yazılışlar tercih edilmiştir.
5. Metinde Kur’ân-ı Kerîm’den yapılan alıntılar dipnotta gösterilirken sure adı ve numarası yazılmış “/” işaretinden sonra âyet numarası belirtilmiştir.
6. Eserde geçen Kuran’dan ayetler, ayetlerin bölümleri, dualar, hadisler transkripsiyonlu metin içinde italik yazı ile belirtilmiştir.
7. Günümüz Türkiye Türkçesinde “-dır” şeklinde yazılan bildirme eki yazmada yuvarlak ünlü ile “-dur, -dür” biçiminde yazılmıştır.
8. Arapça ve Farsça kelime ve eklerin imlasında daha çok İsmail Ünver’in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” başlıklı makalesinde anlatılan esaslara uyulmuştur.
9. Arapça ve Farsçadan dilimize geçmiş tamlama şekilleri kendi dil kurallarına uyularak yazılmıştır: māl-i bî-me’l, hîṭām-ı dünyā, sefer-i āhîret, ḳalîlū’l-bizā‘ata.
10. Dilimize Farsça ya da Arapçadan geçmiş bazı kelimeler Türkçedeki telaffuzları tercih edilerek yazılmıştır: hüdâ, gül, pür.
11. Eski Anadolu Türkçesinde “-dik” sıfat-fiil eki yuvarlakken metinde “oldığı” örneğindeki gibi dar olarak “-dık, -dik” biçiminde yazıldığı görülmüştür. Bu yüzden kelimelerin yazımında metne bağlı kalınmıştır.
12. Eser, Eski Anadolu Türkçesi döneminden günümüz Türkçesine geçiş eseri olduğu için transkripsiyon konusunda daha çok müstensihin hareketine ve yazımına bağlı kalınmış, hareke olmadığı ve yazımda belirtilmediği durumlarda Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine uyulmuştur.

3.3. RİSÂLE-İ PERİŞÂN-NÂME-İ YETİM-İ ‘ALLÂME

ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

[1b]

RİSÂLE-İ PERİŞÂN-NÂME-İ YETİM-İ ‘ALLÂME

Bi’smi’llâhi ’r-rahmâni ’r-raḥîm

ve netevkkelü ‘ale’l-‘azîzil-kerîm el-ḥamdü lillâhi ’llezî ḥaleḳanâ ve ḥaleḳa külle şey’in mine’l-ma’i veṭ-ṭîni ve kerreme benî Âdem ‘alâ sâ’iri’l- maḥlûḳîn ve ḳâle leḳad ḥalaḳtü’l-insâne fî-aḥseni taḳvîm ve nefahtü fîhi min ruḥî ve ḳuli’r-rûḥu min-emri rabbî ve’ş-şalâtü ve’s-selâmü ‘alâ-seyyidinâ ve nebiyyinâ ve Mevlânâ Muhammedin ellezî ḳale lî-ma’-Allâhü vaḳtün lâ-yese’unî melekün muḳarrebün velâ-nebiyyün murselün ve ‘alâ-âlihü ve şaḥbihi ellezîne câhedü ve vectehedü [2a] li-ihyâ’i’ş-şer’i ve’d-dîni ḥuşûşan es-selefü’ş-şâlihîn el-bâzilîne ve me’ahüm fi-meşâliḥi’l-muslimîne li-ecli taḥşîli’l-haḳḳi ve’l-yaḳîn Allâhümme aczihim ‘an-cemî’i ehl-i’l-İslâm ḥayre’l-cezâ’i ve ebḳi âşâre mesâ’ihim mâ-dâmeti’l-arḍu ve’s-semâi’ bi-hürmeti ḥabîbihi’l-Mustafâ ve Resûlihi’l-müctebâ ve emîni’l-muḳtedâ şallâ’llâhü ‘aleyhi ve ‘alâ âlihi ve aşḥâbihi mâ-hebbeti’ş-şabâ ve selleme teslîmen keşîrâ. fi-mâ ba’d bu faḳîr-i pür-taḳşîr eż’afü’l-‘ibâd Şâlih-i nâ-murâd-ı şe’âmet-baḥt u nüḥüset-ṭâli’im muḳtezâsı ke’ennehü ḳâ’ide-i erbâb-ı seyâḥat üzre seyr-i bilâdu’llâh ve ibtigâ’-i fazlu’llâh dâ’iyesiyle dâm-ı ‘alâḳa-i şîṭ ü şadâya şayd ve silsile-i ḥibel-i nefis ü hevâya ḳayd olub ‘âlemi serseri geşt ü güzâr ve her şeb bir küşede ḳarâr tutaraḳ [2b] ber-muḳtezâ-yı teşettüt-i âb ü dâne rûzî-i maḳşüm-ı ezelimiz Rûm ilinde vâḳi’ Sîrozu’l-maḥmiyye şâneḥa’llâhü te’âlâ ‘ani’l-âfâti ve’l-‘âhât ve’n-nüḥüset cânibine endâḥte olub şeref-i vuşul ü duḥûlumuz müyesser olduḳda maḥmiyye-i mezbûrenün ḥanedân-ı ḳadîm ü eşref-i a’yânı ve Rûm ilinün âb-ı rûyı ve müşârün bi’l-benânı meḳîn-i firdevs-berîn ü nişin-i

nişîmen-i ‘illiyin olan merhûm Siyâvuş Pâşâ-zâde ser-bevvâbin-i dergâh-ı ‘âlî diyânetlü necâbetlü bir ‘adîmü’n-nezîr İsmâ‘îl Beg aşleha’llâhü hâlehü ve ce‘ale ilâ külli hayri mâlihi edâme’llâhü te‘âlâ ‘ömrehu ve devletehu ve zâ‘afe kadrehu ve iktidârehu hazretleri öteden berü kemâl-i luţf u şehâ ve zîver-i hilm ü hayâ birle zekiyyü’n-nefs selîmü’l-ğalb zümre-i fuğarâya enîs ü fırka-i zu‘afâya celîs-i [3a] ‘âlî-himem ve bâzil-i şunûf-ı ni’am şâhib-i sa‘âdet bir zât-ı sûtüde-şîfât olmağla ‘ilm ü ma‘ârif ile müte‘âref olanların kâdr ü rifatlerini bilüb ve ke’s ü dâd-ı vefâ ve feyz-i i‘tiyâdı nüvişte-kâbil ve enfâs-ı kudsiyye-i meşâyih-i kirâma mütevessil ü mâ’il ve herkesün hâline nazâr-ı ihtiyâtle nâzır olmağ ve envâ‘-ı luţf u ihsân ve eşnâf-ı iltifât u inâyât-ı bî-pâyânlarına mazhar buyurmağ ve şerî‘at-ı Muhammediyyeden hârib ü menhiyyün ‘anh olan hamrdan şârib ve rûz u şeb fışk u fucûra tâlib ve nefsi emmâreleri rûhâniyetlerine gâlib nûr-ı îmândan dür ve rahmet-i Hüdâdan mehcür ve zulmet-i tabî‘atla mestür feyz u nûr i‘tâsı ve keşf ü kerâmât da‘vâsıyla tebdîlü’l-şekli-eceli’l-ekl mefhûmı üzre fuğarâ libâsın [3b] giyüb kezzablıkda ‘ömrin ifnâ iden bahr-i ilhâda gâriğ ve nâr-ı küfre harîğ kallâş u tarrâr ve ‘ayyâş u ‘ayyâr ve mazhar ūla’ike *ke’l-en‘âmi bel-hüm eğall* ve mâ-şadağ *ve min yühinni’llâhü femâlehu min-mükkeremin* bir alay ehl-i fesâd ve füccâr-ı bed nihâdlar ile ülfet ü istinâs u ihtilâtdan ictinâb u ihtirâz itmek ve dürûğ u noğşân ve herze ve hezeyân kelâm-ı nifâk-encâmılarına aşlâ iltifât u i‘timâd buyurmayub i‘tikâd-ı ehli’s-sünnet üzre şâbit-kadem olmağ ‘âdet-i dirîne-i müstaşsanelerinden oldığından nâşî fi’l-ħağığka vücûd-ı pür-südları mâ’ü’l-ħayât-ı ehl-i derûn ile sîrâb ü beğâ vü hulûd ile ser-sebz ü şâd-âb oldığına şübhe yoğdur ve vâkı‘an netîce-i bisyâr ve fâ’ide-i mâ’ide-i şervet [4a] ü yesâr budur ki tarîğ-i ħağda olan meşâyih ü ‘ulemâ ve fuğarâ vü dervişândan her birinün dil-rîşini ‘ayş ü teşviş [ü] fâğadan ħalâş ideler ve mâl ü menâli ve ħuţâm-ı serî‘ü’z-zevâli cihân-ı fânide zâğire-i bâkî koyalar gideler zirâ dünyânun mâl ü menâli ħayyiz-i zevâldedür ve iğbâl ü idbârı her ħâlde inğilâb u intikâldedür ħattâ ‘ulemâ-i kibâr u fuzelâ-yı ħikmet-şi‘âr buyurmuşlardur ki altı nesneden şebât u beğâ tevâğki‘ itmek câ’iz degildür. Evvel sâye-i ebr ki bir lağzada zâ’il olur. İkinci muğabbet-i

erbāb-ı ğarāz ki ednā-bahāne ile şu‘le-i berķ gibi te’h̄ir ü muzmehil olur. Üçinci ‘ışķ-ı zebān ki cüz’ī nesne ile sūkūn bulur. Dördüncü sermāye’-i cemāl ki ne ķadar kemāl bulur ise āh̄ir-i kār “ke-en lem yekūn” olur. Beşinci sitāyīş-i dūrūĝ ki anuñ fūrūĝı olmaz. [4b] Altıncı māl-ı dūnyā ki bir ‘arūs-ı bī-vefā ve bir cev-fūrūş-i gendüm-nümādur ve bir metā‘ dur ki ‘ākıbet-fermūde-i dest-i fenādur. Bu şūretde merd-i h̄ired-perver ki dīde-i dili *ed-dūnyā ķanķara fā-‘aberūhā velā-tu ‘amirūhā* kuħlı’l-cevāhiri ile mūnevverdūr anuñ müzahrefāt-ı bātılına mā’il olmaz ve çāh-ı cāhına dūşüb genc-i pūr-renc ü māl-i bī-me’āline gōñül virmez ve çün pāzār-ı dūnyānuñ fesādına ve metā‘ inuñ āh̄iretde kesādına muṭṭali‘ olur devlet-i fānīden el çeker ve mezra‘a-ı dūnyāda sa‘ādet-i cāvidānī toħmın eker zīrā fā’ide-i huṭām-ı dūnyā sefer-i āh̄iret için tehiyye-i zāddur ve sülūk-ı ṭarīķ-i me‘āda taḥşīl-i isti‘dāddur ki nāĝāh be-ħükmi *fe-aħaznāhūm baĝteten* peyk-i ecel gelūr amān virmez ve istirdād-ı vedī‘at-i rūḥ için bir an [5a] zamān virmez ve aşhāb-ı hayr u ḥasenāt şevābla mücāzāt ve erbāb-ı şerr ü seyyiāt-ı ‘iķāb ile mūkāfāt olmaķ şafahāt-ı aḥķām-ı şer‘ ü ‘adlde meşūrduz öyle olunca ‘āķil olana lāzım ü mühimmdür ki bu çarḥ-ı ğaddār-ı nā-pāyidār ve dehr-i sitem-kār-ı ğam-kūsāruñ hayāt-ı pūr-ĝurūr ve neşāt-ı der-şūrūrından vahşet-i tām u cezb-i dehşet-i tamām ḥāşıl idüb *fā’te‘bīrū yā uli’l-ebşār* mışdāķını müşāhade ideler hemān kā’inātı ‘adem şaḥīfesinden kerem ķalemiyle vücūd levhine raķam ķılan ve cān ü ‘āķlı ĩmān ü yaķīn nūrıyla mūnevver iden Allāhu ‘azīmü’ş-şān tenezzūhet zāta ‘an-şifātü’n-noķşān ḥāzretleri cümlemize maķām-ı ‘ubūdiyyetde ḥulūş-ı niyyet ü şıdķ-ı ṭaviyyet ü ḥuzūr-ı bāl u ḥudū‘ u ḥuşū‘ u ibtihāl ile sābit-ķadem olmaĝa tevfiķāt-ı celīle-i şamedāniyyesin rehber ü refīķ [5b] eyleye Āmīn yā müste‘ān sāde-ḥāṭır ve şāfi-ķalb mīr-i müşārü’n-ileyh ḥāzretlerinüñ muḥīṭ-i baḥr-ı muḥabbetleri cūşa ve ķulzüm-i yemm-i meveddetleri ḥurūşa gelüb bu dervīş-i dil-rīş-i şikeste-bāl ve faķīr ü ḥāķīr ve āşufte-ḥāli ‘izz ü ḥuzūr-ı mevūrū’l-ḥubūrlarına celb ü da‘vet ve ğarīb-perverlik ve misāfir-nüvāzlık şerā’iṭini kemā-yenbaĝi taķdīm buyurduķdan şoñra miyāne-i ḥulūş metānemizde erkān-ı meveddet-i mü’ekked ve bünyān-ı muḥabbet-i müşeyyed olub ḥadd-i ‘ācizīden bālāter-i iltifāt u ‘ināyetlerine ķarīn ve in‘ām u

ih̄sānlarına reh̄n dā'ire-i 'aliyyelerinde müceddiden binā ve ih̄yāsına muvaffak oldukları zāviyede fuḳarā-fer ile ma'ān cümle ḥarc u ḥavāyicimizi z̄immet-i himmetlerine alub 'an-ṣamīmi'l-ḳalb niṣ̄n olmamızı emr ü iltimās ve bu himmet ile reh̄n-i minnet buyurub livā-yı ḳadrümi [6a] zirve-i rif'ate yetiṣṣürdükde bu ḥaḳīr ü bī-miḳdār ve faḳīr-i faẓl-ı ḡaffār dahı renc-i rāh ü ṣedāyīd-i seferden bir zamān sāye-i ḥimāyetlerinde ārām ile rāḥat olmaḳ ümmīdiyle ve bāb-ı sa'ādet-me'āblarına du'ā-i ḥayr ile istinād sebeb-i ḥuṣūl-i murād olmaḡla edā-yı emr ü iltimāsların vācib ve murād-ı ṣerīfleri icrāsın lāzım bilüb ve bi-'ināyeti'llāhi ve kerremehu Te'ālā ṣefḳat ü ikrāmılarından behremend olub ve merḥamet ü it'āmlarından naṣībüm bulub ḥuṣūl-ı maḳāṣıd-ı ṣuverī ve ma'nevī ve istikmāl-i maṭālib-i dīnī ve dūnyevīleri ed'ıyyesi i'ḳāb-ı ṣalavāt u evḳāt-ı ḥalevātıdā vazīfe-i rūz u ṣeb ve ḥüsn-i icābeti bārgāh-ı aḥadiyyetden ṭaleb ḳılarak neṣāt-ı tamām ve inbisāt-ı kelām ile ḳadem-i ḥidmet du'āları üzere ḳıyām ve egerçi bu vechile zevḳ-i [6b] ḳāṣnī-i 'ibādeti bi'l-küllıye ferāmūṣ idüb *ḥubbü'd-dünya re'sü külli ḥatī'etin* ḥaḳasını dergūṣ itdigüm bedīhi ve āṣikār ise de fuḳarā ve mesākīn ve ebnā-i sebīl ḥaḳlarında mīr-i müṣārü'n-ileyhūn meḳārim-i aḥlāḳ ve merāsım-i eṣfāḳlarına nazaran ṣāyed delālet-i ḥayriyyemiz olur da *ed-dāllü 'alā'l-ḥayri ke-fā'ilihī* mefhūmı mücebince meṣūbāt-ı cemīle 'āyid olur me'mūliyle sermāye-i tesellī rū-nümā olub ol zāviyede meḳṣ ü ārām u ḥırrām itmekde iken eyyāmdan bir gün mīr-i müṣārü'n-ileyh ḥazretlerinūn hademe-i ḥüṣyār ve ḳurenā-i ṣadāḳat-ṣi'ārılarından Duḡānī laḳab Ḥanefī-mezheb Sünnī-mu'teḳid māṭī-mevlūd kātib-i esrār-ı işābet-peẓīr ve edīb ü lebīb-i leṭāfet-semīr ü ehl-i ḥızmet ve dervīṣ-ṣıfat enīs-i dil-i nā-ṣādum ve celīs-i ḥacre-i fu'ādum ferzend-i ma'nevıyyem [7a] a'nī bihi Ebübekir Aḡa vefeqahu'llāhü 'azze ve celle limā yuḥıbbühü ve yerzāhü ḥazretleriyle miyāne-i ḥulūṣ-metānemizde ihlāṣ u ihtıṣāsa mebnī ṣafā-yı ḥatır ve i'tıḳād-ı bātın u zāhirle zāviye-i ḡam-ālūdemizde eṣnā-yı müṣāhabetde aḥvāl-i 'āḳıbet ve ehvāl-i āḥıret teẓkār ve ba'zı mü'eṣṣir kelimāt ile naṣıḥate āḡāz olındukda ḥavf-ı vahṣıyyet-i āḥıret aña ḡālib olub ḥıṭāb-ı ṣehd-āmīz ve ḥalāvet-engīz ile bu dil-ṣikeste vü dem-besteye didi ki naḳd-ı evḳāt-ı 'azīzi beṭālet ü kesālete ṣarf eyledüm ḥarf-ı 'ömrüm bād-ı

fenāya varmalu oldı eyā bu ta‘zīb-i hayvān bilā-fā’ideden ne hāşıl olur āhir ki nedāmet ü melāmet aşlā nef‘ virmez ve gerdiş-i devr-i ğaddār ve āyīn-i çarḥ-i sitemkār ber-ķarār olmayub zamān-ı fırsat-ı şeref-i zevāldedir ve vaķt-i rıḥlet [7b] şaded-i inķızā ve intikāldedir ve çehre-i maṭlūb verā-yı perde-i ta‘vīķde mestūr u maḥcūb ķalacağı maḥal irtiyāb degildir ve bī-tekāpū-yı sa‘y-ı belīğ hiçbir ferdūñ āfitāb-ı murādı müşerref-i ümīdden tāli‘ olmamışdır ve bī-cüst ü cū-yı bī-dirīğ muķaddemāt-ı recādan bir maķşūd netice vāķi‘ olmamışdır ve taleb-i rızā-yı Raḥmāndan imtinā‘ ve hevā-yı şeytāna ittibā‘ sebep-i noķşān u ḥaşār belki mūcib-i helāk u bevvdardur ve başar-ı başīretüm perde-i ğaflet ile beste ve mizāc-ı tabī‘atüm aġrāz-ı ḥasīsa ile ḥastedür bu sebebden nāşī sermāye-i sa‘adet-i dūnyā ve zari‘a-ı zaḥīre-i necāt-ı ‘uķbā olan ‘akāyid-i uşul-i dīn ve zārūriyyāt-fürū‘-ı şer‘-i mübīnden ve emr-i ṭahārāt u şalavātdan ricāl u nişādan her mü‘min kişiyeye şer‘an lāzım ve vācib olan mesā’il-i [8a] nefīse-i hidāyet-i enīseniñ mehmā emken cem‘ ü taḥşīlinde ṭariķ-i teġāfül ü tekāsüle sülūk eyledigüm ve bu bābda taķşīr ü tehān ‘inde’ş-şer‘ ğayr-ı cā’iz oldığı ke’ş-şemsi fī-vasaṭi’n-nehār emr-i āşikār u hüveydādur benāberīn müddet-i mütēmādī beynenāda vuķū‘ bulan muḥabbet-i ḥaķīķiyye ve cāzibe-i ma‘neviyyeye nazaran muķtezā-yı ḥaķķ-ı ubuvvet budur ki ‘aķāyid-i ĩmān ü İslāmı ve ādāb u ferāyız-i ṭahārātı ve keyfiyyet-i edā-i şalavātı ve şalāt için olan şürūṭ u erkān u vācibātı ve sünen ü mekrūhāt u mefsedātı sirācü’l-ümmete ve tācü’l-ümmete sermezhebimiz Nu‘mān ibn-i Şābit el-Kūfī imāmumuz İmām-ı A‘zam Ebū-Ḥanīfe raḥmetu’llāhi ‘aleyhi ve nefe‘anā bi-şefā‘atihi ḥazretlerinüñ ictihād u mezhebi üzere ber-sebīl-i icmāl fehm ü iz‘ān [8b] ü idrāk idecegüm mertebe ‘avām beyninde müntefe‘un bihā olan ‘ibārāt-ı Türkiyye-i vāziḥa ile bir risāle-i müfīde tertīb vü tesvīd itseñüz ğāyetde emr-i merġūb u müstaḥsen olurdı ve anı bi’ş-şıdķı ve’l-iḥlās nazar u müṭāla‘a idüb müceb-i muķtezāsıyla ‘āmil olmağı kendime sebep-i şalāḥ-ı ḥātimet ve vesīle-i felāḥ-ı ‘aķıbet bilürdüm ve siz daḥı sa‘yüñüzde meşķūr olub ve ‘uķbāda bi-fazli’llāhi ve keremihi Te‘ālā müşāb u me‘cūr olurdıñuz diyü ‘an-şamīmi’l-ķalb niyāz u iltimās u kelām-ı ḥaķīķat-encāmı bu vechile iḥtitāma irüşdürdikde bu faķīr-i ğam-

zede-i çarh-ı sitemkâr ve haķır-i elem-keşide-i rüzgâr-ı ğaddâr dağı ey oğlum egerçi mes'ûlüne icâbet ve me'mûlüne mübâşeret itmek cân-ı naĥîfûme minnet ve şanuma 'izzet-i bülend idügi maĥall-i iştibâh degildür [9a] ancak iktizâ-yı teşârif-i rüzgâr-ı ğaddâr ile ĥâhiş-i cihet-i ta' ayyuş kendime vâsiṭa-ı izṭrâb oldığından 'ağlum ĥurûf-ı teheccî mişâli perâkende vü perişân ve bâ-ĥuşuşı libâs-ı 'ilm ü ma'rifetde 'üryân u maĥrûm ve bî-iz'ân oldığım ĥâcet-i beyân ve muĥtâc-ı 'ayân olmadığından başka ol mes'ûl-ı cemîl ve mültemis-i celîlün ĥuşûlüne mübâşeret itmek ĥadd ü miĥdârumuzdan taşra ĥareket ve dâ'ire-i liyâkatumuzdan ĥâric-i cür'etdür deyü redd-i cevâba tasaddî ve teşebbüs-i dâmen-i i'tizâr iderek her ne ĥadar mültemis-i mezkûruñ def'inde sa'y-ı belîğ olındı ise de aşlâ müfîd olmayub niyâzımı te'kîd ve iltimâsını teşyîd idüb ez-dil ü cân tav'-ı rağbetle murâdınıñ ĥusûli bâbında ilticâ ve ibrâmda ihtimâm ve bir dürlü ihmâl ü iğmâza [9b] ruĥşat virmedi bu faķır-i ĥalîlü'l-bizâ' ata ve haķır-i keşîrü'l-izâ'a bî-kes ü bî-çâre dağı mûmâ-ileyhe ođlumuzuñ iĥdâm u ihtimâmını mücehhed ĥavâle-i ĥaĥ ve ilhâm-ı fa'âl-i muṭlaĥ bilüb 'adem-i ehliyyetüm ma'lûm ve esbâb-ı başt u inbisâṭum ma'dûm oldığı her ne ĥadar 'âlin ü zâhir ise de be-her ĥâl tekûpü-yı meydân-ı cehdde cüst ü cû olunub *men-ĥazâ li-âĥihi'l-müslimi ĥâceten kâne-lehu mine'l-ecri ke-men ĥacce vâ'temera* mışdâkıncı bâ iş-i ecr-i cezîl olur ümmîd-i şâdıĥ ile müste'înen min-Allâhi'l-vehhâbi ve mutedarri'an bi-hüsni's-sevâbi 'arûs-ı murâdı 'alâ-aĥseni'l-vücûh nutuĥ-ı ĥuşûl-i vuşûlden cilveye gelmesiçün ol dem-i sa'âdet-tev'emde kemer-i himmeti der-miyyân ve bi-ĥasebi't-âĥa 'Arabî vü Türkî [10a] kütüb-i müşannefe-i selef-i şâlihîn ekâbir-i dîn ü e'imme-i mehdiyyîn-i ehl-i yaĥîn ve 'ulemâ-i müte'âĥirîn muĥaĥķiķîn müdeĥķiķîn 'aleyhim raĥmetu'llâhi'l-meliki'l-mu'în ve rağiya'llâhu Te'âlâ 'anhüm ecma'în tetebbu'-ı bî-pâyân ve mürâca'at-ı firâvân olunduğdan soñra vüs'-i zihni 'âcizî miĥdârı ke-zurretin mine's-sems ve ĥaṭretin mine'l-baĥr bilmesi ehemmi mühimmât olan mesâ'il-i nefise-i necât enîse-i icmâl ü ĥulâşa üzere cem' ü intihâb ve kıllet-i bizâ'at ve kuşûr-ı istiṭâ'at u zellât u işrât u hefevât u saĥâṭatıma inşâf u ikrâr u i'tirâf ü i'tizâr iderek mürâselât-ı muĥibbâne ve mükâtebât-ı düstâne sibâķında mûmâ-ileyh oğlumuzu vesâ'ir ez-dil ü

cān t̄alibi olan ihvān-ı bā-şafāya yādigār-ı celīle vü tuḥfe-i cemīle olmaḵ me'mūliyle bi-ḥamdi'llāhi [10b] Te'ālā tesvīd ü tebyīz ü taḥrīr ü taṣṭīr ve ismi daḡı *Perīṣān-nāme-i Yetīm-i 'Allāme* diyü tesmiye olundu ḡaṭā vü hevāt ü ḡuṣūr u ṣaḡaṭātına vāḡıf olan zīver-i 'ilm ü kemāl ü hūnerle ārāste ve gevher-tab' ü faẓl-perverle pīrāste fuẓalā-yı zamān u 'ulemā-i devrān keṣṣera'llāhu Te'ālā ilā-nihāyeti'l-avān ḡazarātınıñ vūfūr-ı faẓl u hūnerlerinden ve mezīd-i lutf u keremlerinden nīyāz olunur ki ḡalem-i iṣlāḡ ü ḡaml 'ale'ş-şalāḡ dirīḡ buyurmayub tekml-i noḡṣān itmekle ebbālehe-i ṣaḡīfatü'l- 'uḡūluñ ta'arruz-ı engüṣt-i i'tirāzlarından ve zaḡm-ḡurde-i nigāḡ-ı aḡvel-i cāhilāneleri olmaḡdan ḡimāyet ü ṣiyānet buyurub bu vechile 'inda'llāhi'l-meliki'l-mennān nā'il-i ecr ü ḡufrān olmaları mercūdur ve'l-ma'ūnetü min-Allāhi'l-müste'ān ve hüve ḡasbünā [11a] ve 'aleyhi't-tüklān ta'rīf-i ḡaḡīkat-ı īmān ve mimmā yünāsbühā min-el- 'aḡāyidāt münṣī-i ṣaḡīfehā-yı īmān ber-nāme-i ḡünīn nüviṣt-i 'unvān ḡüyende-i īn ḡadıṣ-i 'ālī der-riṣte ḡünīn keṣed-i leālī ey oḡlum 'azīzim beṣṣereka'llāhü bi-ḡuldi'n-na'im ma'lūm olsun ki fuḡahā-i ḡüzīn ve 'ulemā-i ehl-i yaḡīn raḡmetu'llāhi Te'ālā 'aleyhim ecma'īn dimiṣlerdür ki īmān luḡatda muṭlaḡā taṣḡīḡ ü i'tirāfa dirler ve ṣerī'atde Resūl-ı Ekrem'ün teblīḡ itdiḡi ḡarūret ile ṣābit olan umūra taṣḡīḡ ve iḡrārdur ya'nī dīn-i İslāmdan idiḡi meṣḡūr olmaḡla istidlāle iḡtiyācumuz 'ämme-i müslimīn bildiḡi aḡḡāma inanub iḡrār itmekdür meṣelā vaḡdet-i ṣāni' ü vūcūb-ı ṣalāt u ḡürmet-i ḡamr gibi ve 'ulemā-i Fars imānuñ ma'nāsı [11b] *girevīden ü rāst-ḡüyī-dāṣten be-dil bāver-dāṣten* ma'nāsına diyü iḡtiyār itmiṣlerdür ve icmālen mülāḡāza maḡalinde icmāl-i kifāyet ider tafṣīl-i ṣarṡ olan yirde tafṣīlen mülāḡāza olunmaḡ ṣarṡdur meṣelā bir kimse icmālen ḡazret-i Resūlūñ ḡaḡ Te'ālā cānibinden teblīḡ itdiḡi umūruñ cümlesine taṣḡīḡ itmekle maḡall-i icmālde mü'min olur lakin tafṣīl maḡallinde ḡarūrāt-ı dīniyyenūñ her birisine 'ale'l-infirād ve't-tafṣīl taṣḡīḡ eylemek ṣarṡdur maḡall-i tafṣīl mülāḡāza maḡallidür yā tefekkūr ile yāḡūd bir kimse su'āl itmekle olur yoḡsa ba'zı cehele 'ömründe 'ālim-i ḡadıṣ dimeḡ nedür ve ḡudūṣ ü ḡıdem nedür bilmez bu ḡāl üzere īmān icmālī ile mevt ḡelür bu kimse bi'l-ittifāḡ mü'mindür tafṣīlen bilmek mülāḡāza zamānunda lāzımdur [12a] meṣelā bir kimse ṣavm ü ṣalāt

farz mıdır diyü su'âl eylese yâhüd hamr harâm mıdır diyü su'âl itse ol maḥalde farziyet ü ḥürmetine taḥkîk ü taşdıḳ eylemese bu maḥall-i tafşîl maḥalli olmaḡın kāfir olur ve inde'l-ba'z ĩmān ḥazret-i Resûlün teblîḡ itdiḡi umûra ve Ḥaḳ Te'âlānuñ vaḥdāniyyetine⁶⁸ ve şifāt-ı ḳadĩmesine ma'rifetdür dimişler ve ĩmān ziyāde ve noḡşān ḳabûl ile 'inde'l-eşā'ire ve's-şafi'iyye ve'l-mu'tezile ve keşirun mine'l-'ulemā fe'emmā ĩmām-ı A'zam ebû-Ḥanīfe ve aşḫābı ḳatında ve ekşer-i 'ulemā ve imāmü'l-ḥaremeyn ḳatında ziyāde ve noḡşānı ḳabûl eylemez zĩrā eḡer ĩmān cezm ü iz'ān mertebesinde olan taşdıḳ ḳa'ıdır bu maḳûle taşdıḳde ziyāde ve noḡşān mutaşavver degildir ve muḳallidün ĩmānı mezheb-i eşāḫ üzere şaḫĩḡdür [12b] lakin ṫarĩḳ-i istidlāli terk itmekle bi'l-ittifāḳ 'aşı olur ve Eş'ārĩ ve Mu'tezile ve mütekelliminden ḳoḡ kimsenün ḳatında muḳallidün 'ilm-i yaḳĩni olmadıḡından ĩmānı şaḫĩḡ ü nāfi' degildir zĩrā ki Ḥaḳ Te'âlāya ve Resûlüne ve dĩnine cāhildür bunlara cehl küfrdür bu maḳûle umûrı delĩl ile yaḳĩnen bilmeyüb gerḳi taḳlĩd ile ĩmān getürmiş ise de aşı taşdıḳ bulunmaḡla 'iḳāb-ı küffārdan aḳaldür ḥāşıl-ı kelām 'işyān-ı ḥardan ḥālĩ degildir eḡer zevāhirāda fehm iderler ise bu maḳûle evā'il-i delā'ili bilmek ile mükelleflerdür ve illā bu maḳûle nüfus-ı zāyi'a mükellef degillerdür belki bunlarun her birisi bir ḫizmetde olup 'urefā-yı mükellefĩn bunlar ile umûr-ı dũnyāda muntefi' olmaḡ iḳin ḫaḳ olunmuşlardur ekşer-i 'avām erbāb-ı 'irfāna 'abĩd ü nisvān gibi [13a] ma'nĩde ḫüddāmdur bu maḳûle mükallidine aşḫāb-ı cümel dirler ve zārürāt-ı dĩniyenün delā'ili ḡāyet ile vuzūḫ üzere aşıḳār u zāhirdür aşḫāb-ı cümele münasibdür ki 'aleykũm bi-dini'l-'acāyiz bu ma'nāya işāretdür ya'nĩ ehl-i ĩslāmuñ ricāli degil belki nisvānı bildiḡi zāhir olan umûr-ı dĩniyyeyi ḫıfz vācibdür dimekdür meşelā bir kimse bir büstāna giriüb görse ki faşl-ı şitāda evrāḳ u ezhārdan bir şey' ḳalmamış iken ḡunāḡun ezhār-ı mütenevvi'a açılmış ba'de-zālik görse ki bir 'unḳũd-ı 'ineb peydā olup ol 'inebün cümesi kemālin bulub siyāḫ olmış iken iḳinde bir iki dānesi daḡı beyāz ve ḫām durur ol kimse fikr eylese ki bir zamānda ve bir mekānda bir şecerenün bir 'unḳũdı bir āb ü bir hevā ile mürebbĩ [13b] iken ve şemsün ḫarāreti ol 'unḳũduñ

⁶⁸ vaḥdāniyyetine: Metinde واحدانيته و şeklinde yanlış olarak yazılmıştır.

dānelerine berāber doqınmağla berāber terbiyyet olınmış iken ve ol dānelerüñ cümlesi siyāh olub içinde bir iki dānesi beyāz qalmış ‘āqıl-i dānā olan bilür ki anuñ hālifi bir fā‘il-i muhtār u ‘ālim-i ceyyārdur ki ihtiyār itdigini bir zamānda ve bir mekānda ve bir hevā ve bir ābda iken muqaddemā siyāh ider mā‘idesini beyāz qor eger bunda bi’t-ṭabi‘ fā‘il yā mizāc yā ṭebāyi‘ yā kevākib olsa idi cümlesi ‘ale’s-seviye olurdu ki nisbeti cümlesine bi’t-ṭabi‘ berāberdür bunuñ kimi muqaddem kimi mu’ahḥar olduğından ma‘lūm oldu ki bunuñ fā‘ili nisbet-i ṭabi‘atdan müberrā ve muqarrā bir hālīq-i muhtārdur istedigini evvel istedigini soñra ider ve bu maqūle fi‘l-i muhkemüñ fā‘ilī ‘ālim ü qādirdür diyü bi’z-zarūret bedihten⁶⁹ [14a] bilür ve enbiyā-i kirām yedinden zuhūr iden mu‘cizāt-ı enbiyānuñ kemāl-ı şıdkına şahid olduğını fehm ider pes zāhir oldu ki uşul-ı İslāmuñ delā‘ili gāyet ile celī ve zāhirdür ve edille-i mücmelesi vāzıḥadur ve bi’llāhi’t-tevfīq ve bu maqūle delilleri aşḥāb-ı cümel ya‘nī ‘avām-ı nās bilmek vācibdür ol cümlelerden murād Ḥaḳ Te‘ālā birdür şerīki ve nazīri yoqdur ve zamān u mekān u ‘arşdan ve hem cümle maḥlūqātın münezzeḥ ve qādīmdür ve Ḥaḳdan ğayrısı soñradan yaradılmışdur ve Ḥaḳ Te‘ālā hükümünde ‘ādil aḥbārında şādīqdur fesādı sevmez kullarınıñ küfrine rāzı degildür qādir olmadıklarını teklīf eylemez ve cemī‘-i ef‘ālinde ve ḥaḳ u taşvīr eylediginde muşīb ü ḥakīmdür ve iḥsān edicidür ve kullarına resūl irsāl idüb kitāblar inzāl eyledi ḥaḳı [14b] da‘vet ve inzār için ve ḥüccet ü bürhānla herkesi ilzām için ve Ḥaḳ Te‘ālānuñ qazāsına rızā vācibdür ve Ḥaḳquñ taqdirinden ḥāric bir nesne yoqdur emrine teslīm lāzımdur zīrā envā‘-ı ḥayr ü şer ve eşnāf-ı nef‘ ü zıd aḥkām bā-iḥkām kazā vü qader ve fermān-ı vācibü’l-iz‘ān ḥālīkü’l-qāvī ve’l-qadre menūṭ u merbūṭdur ve şādī vü ḡam u şıḥḥat ü elemenden her emre ki kātib-i qudretten dīvān-ḥāne-i ezelde ceffe’l-qalem vāqī‘ olmuş ola lābüddür dir ki ‘arşa-ı ‘ademden manşşa-ı vücūda gele ezelde her ne yazdı dest-i taqdir olunmaz tā-ebed bir noqta taḡyīr ve murād itmedigi istemedigi olmaz istedigini hidāyet ider istedigini izlāl ider ve Ḥaḳ Te‘ālānuñ izlālī hidāyete lāyīq olmayan zālīme hidāyet [15a] itmekle izlāl ider ve peygamberlerüñ cemī‘-i ḥayr virdikleri ḥaḳq u

⁶⁹ Bedihten kelimesi yanlış yazılmıştır. Doğrusu ‘bedāheten’ olmalı.

şahîhdür ve âhîret haqdur ve anda olan umûr-ı peygamberler haber virdigi üzre
 cümlesi haqdur ve su'âl ü cevâb ve haşr ü neşr ve cennet ü cehennem ve mîzân u şîrâf
 ve hisâb u kitâb haqdur ve hazreti şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem haqdur ve dağı şer'an
 îmân lâzım olan umûruñ cümlesi haqdur ve ma'lûm ola ki muqallid şol kimsedür ki
 rû'eşa-ı cibâlde yâhûd deşt ü şahrâda tek ü tenhâ büyüyüb neşv [ü] nemâsı emşâr u
 buldân ve kaşabât u qurâda olmayub emr-i dînde ve mu'cizat-ı mürselinde ve halk-ı
 semavât u ârzında ve ihtilâf-ı leyl ü nehârda kaç'an tefekkür eylemeyüb aña mücerred
 bir kimse 'ağâyid-i müslimîn budur didikde mücerred anuñ söziyle haber virdigine
 tedbîr ü tefekkür itmeksizin i'tikâd [15b] iden kimsedür yoğsa Haq Te'âlânun vüçuh-ı
 vahdâniyetine ve vüçuh-ı mezkûrenun ba'zısı ile istidlâl iden kimsenun îmânı bi'l-
 ittifâk şahîhdür lakin ba'de şihhati'l-îmân istidlâl itmeyen 'âşîdür zîrâ istidlâl
 vâcibdür ve küfr îmânun muqâbilîdür meşelâ zıkr olunan zarûrât-ı dîniyyenun
 cümlesine ya ba'zına i'tikâd itmekdür ve şer'-i şerîfe yâ şari'a tehâvün ü inkâr u
 istihzâ vü istihfâf küfrdür ve muşhaf-ı şerîfi kâzûrâta ilkâ ve ihtiyârıyla şedd-i zunnâr
 ve istihlâl-i harâm ve tahrîm-i helâl her birisi küfrdür ve aqvâl-i felâsefeden inkâr
 haşr-ı ecsâd ve inkâr-ı hudûş-ı 'âlim ve Haq Te'âlâ külliyyât u cüz'ıyyâtına 'âlim
 itdigini inkâr küfrdür ve küfrün envâ'ı vardır küfr-i cehâlet Haq Te'âlânun
 vahdâniyyeti ve zarûrât-ı dîniyyeyi bilmemekdür [16a] küfr-i tekzîb İslâmı inkâr idüb
 yalandur demek küfr-i hüçüd kalb ile anı bilüb lisân ile ikrâr itmemekdür küfr-i iblis
 ve Yehûd gibi ve küfr-i 'inâd kalbi ile bilüb lisânı ile i'tirâfdan soñra anı dîn
 idinmemek küfr-i Ebî cehil gibi ve küfr-i nifâk lisân ile ikrâr idüb kalb ile i'tikâd
 itmemekdür bunlarnun cümlesi küfrdür her birisi hulûd fi'n-nârı müstelzimdür ve kâfir
 îmânı olmayana dirler eger küfri ba'de'l-İslâm ise mürted dinür eger küfri bâtında
 mahfî ise münâfık dinür eger küfr şirk tarîki ile ise müşrik dinür eger edyân-ı
 mensûhadan birisiyle mütedeyyîn ise kitâbî dinür Yehûd u Naşârâ gibi eger kıdem-i
 dehre zâhib ise dehrî dinür eger Haq Te'âlâyı işbât itmez ise mu'aşşal dinür [16b] eger
 şer'â'ir-i dîniyyeyi izhâr idüb ba'zı küfriyyâta mu'tekid olmağla âhîrete inkâr üzre
 olub nuşûşı te'vîlât-ı mülâhade ile te'vîl iderse zındîk-i mülhid dinür ki aşda bunlar

mezdekiyyedür mecûsdan bir kısımdur ve ehl-i haq zümresine i' tiqâtdan da muhâlif olan firaq-ı dâlle bî-zarûrât-ı dîniyyeden olan eşyâ ki meşelâ hudûs-ı 'âlim ü haşr-ı ecsâd gibi bunlardan birisini inkâr itmeyen fırqayı ikfâr itmezüz ehl-i şalâtdan ya' nî ehl-i kıbleden olmağın kâfirdür dimezüz mübtedi' dirüz ki fâsiq hükmündedir lakin zarûrât-ı dîniyyeden birini inkâr ile ehl-i kıble olmağdan çıkmak ile ikfâr iderüz kâfirüñ hükmi dünyâda harbî ise kıtâl ve sebbî zimmi ise cizye ve harâc mürted ise şer' ile lâzım [17a] geleni icrâ eylemekdür ve kıyâmetde olan hükmi 'azâb-ı cehennemde muhalled kalmakdur el-'iyâzu bi'llâhu Te'âlâ ve fışk yâ kebâ'ire irtikâb yâ sağâyire ısrâr ile olur ısrâr ikşâr üzre olup tevbekâr olmamakdur ve fâsiquñ hükmi dünyâda hadd lâzım gelen mahalledür ve hadd lâzım olmayan mahalde ta'zîr ü tevbe eyle diyü emr olunmak ve şehâdetden redd ve velâyetden selb olunmakdur ve âhîretde yâ 'afv yâ şefâ'at ile yâhûd günâhınca yandıktan sonra cennete duhûldür dînini şakınan kimse degme nesne ile bu mü'mini ikfâr itmekden gâyet hazer üzre olur nitekim Mu'tezile 'uzemâ-i ehl-i İslâmı ikfâr ile hâlleri harâb olmuşdur zîrâ hadîş-i şaîhîde vârid olmuşdur ki *men kâle li-ahîhi'l-müslim yâ kâfir fekad bâ'e bihi ahadühümâ ey ric' bi'l-küfr ehadühümâ* [17b] eger kâfir didiği zarûrât-ı dîniyyeden bir hükmi inkâr itdi ise bunuñ sözi şaîhî olub fi'l-haқиқа ol kimesne küfr ile mevşûf olmuş olur eger te'vîl-i şaîhî kâbil bir söz olub ol kimse te'vîl ider ise aña kâfir diyen kimse kâfir olmak lâzım gelür 'ale'l-ğuşuş ki zarûrât-ı dîniyyeden olmayan hükimde ehl-i kıble küfr-i lüzümîde kâfir olmaz ilzâmîde kâfir olur küfr-i lüzümî bir kimse küfre râzı degil iken söylediği sözden küfr lâzım gelmege dirler ammâ söylediği söz zarûrât-ı dîniyyeden iken bilmeyüb söylese meşelâ 'âlem kadîmdür demek ve hâşâ Haq Te'âlâ cüz'ıyyâtı bilmez demek ve haşr-ı ecsâdı inkâr eylemek küfr idigini bilmezse dağı bu maqûle küfr-i lüzümî ma' nîde küfr-i iltizâmî gibidür bi'l-ittifâk küfr lâzım gelür bunda kat'an ihtilâf yokdur [18a] zarûrât-ı dîniyyede cehl 'özr olmaz cehl ancak umûr-ı hafıyyede 'özr olur ki aña 'ulemâdan gayrı 'avâm muṭṭali' olmaz anuñçün 'avâm bu maqûlelerde ma'zûrlardur muḥaşşal ehl-i kıblei ikfâr itmez ve illâ-meger nefy-i şani' ide yâhûd şirk eyleye ya nübüvveti inkâr eyleye yâhûd zarûrât-ı

d̄iniyyeden olan şey' yā mecma' -i 'aliyye olanı inkār ide yā muḥarremātı istiḥlāl eyleye ve ma'lūm ola ki her ümmet niçe fırkaya mütefferik olmuştur Mecūsīyān yetmiş fırkaya ve Yehūdīyān yetmiş bir fırkaya Naşrānīyān yetmiş iki fırkaya mütefferik olub Müslimīn yetmiş üç fırkaya mütefferik olmuşlardır her ümmetden fırka-i nāciye birdür ehl-i ḥaḳ fırkasından ğayrısı nārdadır nitekim ḥadīs-i ṣaḥīḥde bu ma'naya işāret olunmuştur *ifteraḳti'l-ümem 'alā işnā ve seb'ine ve fırqatehi ve setefeteriḳu ümemetī selāšen ve seb'ine fırqaten* [18b] *küllühā fi'n-nār illā-vāḥideten fa-ḳāle men-hüm yā Resūla'llāh ḳālehum ellezīn 'alā mā-ene 'aleyhi ve eṣḥābī* bu daḥı Resūlü ekrem şalla'llāhü Te'ālā 'aleyhi ve sellem ḥazretlerinüñ mu'cizātlarındanur ki kendilerden soñra buyurduḳları üzre oldu *hüm ellezīn 'alā-mā-ene 'aleyhi* ya'nī ol fırkā-i nāciye şunlardır ki *'alā-mā-ene 'aleyhi* ben her ne ḥāl üzre isem anlar daḥı ol ḥāl üzerine olalar ve aṣḥābı daḥı aṣḥābım ne ḥāl üzerine ise ya'nī cemā'at-ı ṣaḥābenüñ ittifāḳı üzre olan ṭarīḳat üzre olalar *zīrā lā-tectemi'u ümmetī 'ale'd-ḍalāleti* ḥadīs-i ṣaḥīḥdür muḥaṣṣal nārdan nāciye olan fırkā-i ehl-i sünnet ve cemā'atdür ki anlara 'aḳāyidde ehl-i ḥaḳ dirler ricādan ve nisādan her mü'min kişiye şer'an lāzım ve vācibdür ki i'tiḳādda ve 'amelde [19a] mezhebüñ öğrenüb bile ve muḳtezāsıyla cārī ve zāhib ola ve luğatda mezheb demek sebīl ve yol dimekdür ıṣṭilāḥda şol mesā'il-i aḥḳāmdur ki edille-i şer'iyyeden müctehidüñ ictihādıyla istinbāt olına ve saña i'tiḳadde mezhebüñ kimdür diseler ehl-i sünnet ve cemā'atdür diyesin ehl-i sünnet ve cemā'at mezhebinden murād budur ki sālifü'l-beyān Resūlü'llāh şalla'llāhü Te'ālā 'aleyhi ve sellem ḥazretlerinüñ aṣḥābı ve cemā'atı muḥācirīn ü enşār raḍiya'llāhü 'anhüm anlarıñ her kesi dīn-i İslāmuñ nūr ve çerāğıdır ve ehl-i ĩmānuñ muḳtedāları ve senedleridür anlar ne i'tiḳād üzre müttefik ü zāhib oldılar ise ben daḥı ol i'tiḳād üzerineyim diyesin ve andan ğayrı bir i'tiḳāda gitmeyesin o Ḥakdan ba'īd olmayasın ve ḍalālete düşüb [19b] nār-ı caḥime vücūdını ilkā itmeyesin ve 'amelde mezhebüñ kimdür diseler İmām-ı A'zam u hümām-ı ekrem sirācü'l-milleti ve'd-dīn ve tācü ehli's-sünneti ecma'īn ebū-Ḥanīfe-i Kūfī raḍiya'llāhü 'anhü mezhebidür diyesin ammā ḥükm idüb ebū-Ḥanīfe mezhebi ḥaḳdur ğayrılar ki mezheb-

i Mâlik ü Şâfi'î ve mezheb-i Aḥmed ibn-i Ḥanbel bâṭıldur dimeyesin belki diyesin ki ebu-Ḥanîfe mezhebi ḥaḳdur ya'nî şevâbdur ba'zı mes'elede ḥaṭâ itmek ihtimâli de vardur ğayrı mezhebler ebu-Ḥanîfeye muḥâlif olan mesâ'ilde ḥaṭâdur ḥaḳ u şavâb olmak ihtimâli de var zîrâ herkes 'amelde tâbi' olduğu imâmınun mezhebini şavâb ve toĝrı i' tikâd eylemek lâzımdur tâ kim taḳlîdi şaḥîḥ ola ve bu ehl-i sünnet ve cemâ'at olan ehl-i ḥaḳ zümresi iki kısmındur bir kısmı Mâturîdiyedür **[20a]** ve bir kısmı daḫı Eşâ'iredür diyâr-ı Mâverâü'n-nehrde ve diyâr-ı Rûmda olan ehl-i sünnet ve cemâ'at Mâturîdiyedür ki şeyḫü'l-islâm ve'l-müslimîn imâmü'l-mehdî şeyḫ ebû-Manşûr Mâturîdîninun aşḫâbıdur ve hadîş-i uşûl ü furû' da sened-i şerîfleri bu minvâl üzredür aĝz imâmü'l-mehdî 'ane's-şeyḫ ebâ-Naşr el-'Ayaz ve hüve 'ane's-şeyḫ ebâ-Bekr el-Cürcânî ve hüve 'ane's-şeyḫ ebâ-Süleymân el-Cürcânî ve hüve 'ane'l-İmâm Muḥamed bin-Ḥasan eş-Şeibânî ve hüve 'ane'l-imâmü'l-A'zam eş-Şufî ibn-i el-İmâm eba-Ḥanîfe el-Nu'mân bin-Şâbit el-Kûfî raḫıya'llâhu Te'âlâ 'anhu ve 'anhüm ecma'in ve daḫı diyâr-ı Ḥorasân ü 'Irâḳ u Şâm ve ekşer aḳṭârda olan ehl-i sünnet Eş'âiredür şeyḫ ebu'l-Ḥasan el-Eş'arîninun aşḫâbıdur ve ebu'l-Ḥasan el-Eş'arî kibâr-ı şaḫâbeden olan Mûsâ-yı Eş'arîninun evlâdındandur raḫıya'llâhu 'anhu **[20b]** ve 'anhüm ecma'in ve bu iki ṭâ'ifeninun mâbeyninde ba'zı uşûlde ihtilâf vardur cümleden mese'le-i tekvîn ü İmân muḳallid gibi lakin ferîḳîninun muḫaḳıḳlerinden her biri bid'at ve ḫalâlete nisbet itmişlerdür ammâ muta'aşşib u mubaṭṭıl olanlar bid'at u ḫalâlete nisbet idüb niçe nâ-ma'ḳûl sözler söylemişlerdür anlara i'tibâr yoḳdur bu zümreninun ikisi de ehl-i ḥaḳdur İdde-hümullâh ve naşra-hümullâh ve ḥaşşa-hum be-kemâl-i riḫvâna lakin muḫtâr olan imâmü'l-hüdâ meslekîdür ve bu Rûm vilâyetleri 'umûmen furû' da ḫafîü'l-mezhebdür İmâmı A'zam ve hümâm-ı aḳdem ebû-Ḥanîfe-i Kûfî 'aleyhi raḫmetü'l-vâfî ḫâzretlerinun Ḳur'ân-ı 'azîmiden ve aḫâdîs-i nebeviyyeden ictihâd itdikleri mesâ'ile taḳlîd ü cân ile ḫabûl iderler ve mezhebine tâbi' olurlar 'Arabistân diyârlarında ve Mışır u Ḥaleb ü Şâm **[21a]** vilâyetlerinun ve Ḥaremeyn-i Şerîfinun ḫalkı ekşerî şâfi'ü'z-zehebdür bunlar İmâm-ı A'zam ve muḳtedâ-yı mufahḫam Muḫammed ibn-i İdrîs eş-Şâfi'î ḫâzretlerin taḳlîd iderler ve Yûnus 'aleyhi's-selâm

vilāyeti ve bi'l-cümle Mağrib halkı 'umūmen Endülüs vilāyetlerine varınca ve 'Arabistān vilāyetlerinin ba'zısı Mālikiyyü'l-mezhebdir şeyhü'l-e'imme ve kıdvet-i ehli's-sünnet İmām-ı Mālik ibn-i Enes hazretlerini taqlīd iderler ve ehl-i Bağdāduñ ve bi'l-cümle 'Irāk diyārları ve 'Arabistān diyārlarınınñ huşuşen Haremeyn-i Şerīfinün ba'zısı Hüseynü'l-mezhebdir fetvā vü taqvāda mükemmel ve zühd [ü] vera' da ekmel İmām Ahmed ibn-i Hanbel hazretlerini taqlīd iderler bu dört e'immenün birbirlerine ihtilāfları furū'un ba'zı mesā'ilindedür cümlesinde degildir fe-ammā aşl-ı i'tikādda dördü dağı bir mezhebdir ya'ni fırkâ-ı nāciye olan ehl-i sünnet ve cemā'at mezheb [21b] ve meslekīdür ve bu taḥfīflerün icmāl ü hulāşası ve şıdḡ u şafā ile ehl-i sünnet ve cemā'at mezhebi kabūl idüb 'aḳāyīd-i ehl-i ḥaḡ üzre lisān ü ḡalble size ve bize imān u ikrār u i'tikād itmesi ehemm ü elzem olan budur ki 'ālim-i ḥadīşdür ve Şāni'-i zü'l-celāl mevcūd ve vāḥid-i bī-zevāldür ve ḡayy ü ḡādir ü mürīd ü semī' ü başīr ü mütekellim ü mükevvedür ya'nī ḡālīḡdür andan ḡayrı ḡālīḡ bu ḡadr ü zātı ḡadīmdür ve şıfāt-ı ḡadīme ile muttaşıfdur ki ol şıfāt ne 'aynīdür ne ḡayrīdür aña şebīḡ yokdur ve anuñ zıddı ve niddi ve nihāyet ü ḡaddi yokdur ve zātı bir şey'e hulūl eylemez ve bir şey' dağı anuñ zātına hulūl eylemez ve dağı zātı maḡall-i ḡavādiş olmaz ve ḡayyiz ü cihet ü mekānda degildir ve anuñ üzerine zamān mürūr eylemez ve ḡareket ü intikāl eylemez ve cehl ü [22a] kizb ü zūnūndan mūnezzeḡdür ve şıfāt-ı noḡşān ile meşşūf degildir ve āḡiretde ittīşāl şu'āsız ve inḡibā'sız ve keyfiyetsiz mü'mīn ḡörürler ve ef'āl-i 'ibādı ol ḡulḡ ider ḡerek ḡusn ḡerek ḡabīḡ-i murād itdiḡi olur murād itmediḡi olmaz cemī'-i maḡlūḡāt anuñ ḡazā vü ḡaderi ve irādet ü meşīyyeti iledür lakin ḡabāyīḡ rızā ve emri ile degildir teklīf-i mā-lāyüḡāḡ 'uḡalā yanında cā'iz iken ḡaḡ Te'ālā ḡādir olmadıḡımızı teklīf eylemez ve ḡaḡ Te'ālāya bir şey' vācib degildir şevāb virürse fazlı iledür 'iḡāb iderse 'adli iledür ve fi'li 'illetsiz ü ḡarāzsızdur ve her fi'l-i muḡkemi maḡlūḡata rāci' niḡe ḡikem ü meşāliḡi müştemeldür cevr ü zūlm ile vaşf olunmaz ve delā'il-i sem' iyye vārid olan umūr-ı şeri'yenün cümlesi ḡaḡdur [22b] ve işrāt-ı sā'atden ḡurūc-ı deccāl ü ye'cūc me'cūc ve dabbetü'l-arz u nüzūl-ı 'İsā ve ḡulū'u'ş-şems min-maḡribḡa cümlesi ḡaḡdur ve ḡabrde şevāb u ḡazāb u su'āl Mūnkir

ü Nekîr hâkdür ve ihyâ-i emvât hâkdur ve haşr ü me'âd u cezâ vü muhâsebe hâkdur ve havaş-i Resûlu'llâh şalla'llâhi 'aleyhi ve sellem hâkdur ve şîrâţ u mîzân hâkdur ve cennet ü cehennem el'ân maḥlûkâtândur ve ehl-i cennetüñ cennetde ve ehl-i nâruñ nârda ḥulûdı hâkdur ve kebâ'ir ehli kâfir degildür mü'mindür ve cehennemde küffâr muḥalleddür lakin fâsık muḥalled degildür ve enbiyânuñ şefâ'ati hâkdur ve daḥı aḥyâr-ı mü'minînden Hâk Te'âlâ izin virdiği kimselerüñ şefâ'ati hâkdur ve mu'cizât-ı bâ-herât ile irsâl olınan enbiyânuñ cümlesi hâkdur ve cins-i beşerden evvel enbiyâ Hâzret-i Âdem ve âḥirî Resûl-ı Ekrem Muḥammedü'l-Muşţafâ [23a] şalla'llâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem ve hâzret-i Resûlu'llâhuñ 'âlem-i yaḳazada mübârek cesediyle ḳuds-ı şerife varınca ve andan semâya mi'râcî hâkdur ve rusul-i beşer rusul-i melâ'ikeden efdaldür ve 'âmme-i beşer 'âmme-i melâ'ikeden efdaldür ve sihr ü 'ayn mü'eşşerdür ve kerâmât-ı evliyâ hâkdur ve mükellefîne naşb-i imâm ya'nî naşb-ı sultân vâcibdür ve hâzret-i Resûlden soñra imâm-ı hâk Ebübekr-i Sıddıḳdur ba'dehu 'Ömerü'l-Fârûḳ ba'dehu 'Oşmân-ı Zî'n-nüreyn ba'dehu 'Aliyyü'l-Murtaşâ rıdvânu'llâhu Te'âlâ 'aleyhim ecma'in ve fazîletleri daḥı bu minvâl üzredür ve dînimüz dîn-i İslâmdur ve milletimiz İbrâhimü'l-ḥalîl milletidür ve Hâk Te'âlâdan gelen umûruñ cümlesine ve hâzret-i Resûlüñ tebliḡ itdiği umûruñ cümlesine Hâk Te'âlânuñ ve Resûlünüñ rızası üzre imân getürdük ve Hâk Te'âlânuñ ḥelâl didiği [23b] ḥelâldür ve aña ḥesâb hâkdur ve ḥarâm didiği ḥarâmdur ve aña 'ikâb hâkdur ve cemî' bid'atlardan ve ḍalâletlerden beriyüz ve Hâk rızasına muvâfiḳ olmayan umûruñ cümlesinden beriyüz ve Hâk subḥâne ve Te'alânuñ Resûl-ı ekremi hâzreti Muḥammedü'l-Muşţafâ ile gönderdiği aḥkâm ve şerâyi'üñ cümlesini ḳabûl ü ta'ahhüd eyledük ve ehl-i sünnet ve cemâ'atüñ i'tiḳâdlarıyla mu'teḳid olduk ve Hâk subḥâne ve Te'âlâya cemî' esmâ ve şifâtlarına imân getürdük ve melâ'ikesine ve irsâl eylediği kitâblarına ve Resûllerine ve yevm-i ḳıyâmete ve ḳazâ vü ḳadere imân getürdük dîn-i İslâm beş nesneden 'ibâret olduğına i'tiḳâd eyledük ve ol beş nesne kelime-i şehâdet ve ikâmet-i şalavât i'tâ-i⁷⁰ zükût ve şavm-ı Ramazân ve ḳâdir olanlara ḥacc-ı beytu'llâh farz idigine imân [24a] getürdük

⁷⁰ Kelimenin aslı اعطا şeklindedir. Ancak metinde itâ şeklinde yanlış yazılmıştır.

ve Őimdiye dek be-ħasbe'l-beŐeriyeye bizden i' tikkād-ı bātıldan ve 'amel-i fāsidden eger nesne Őudūr eyledi ise cümlesinden nedāmetle tevbe vü istiĝfār eyledük *estaĝfirü'llāh subħāna'llāhi vel-ħamduli'llāhi lā-ilāhe illa'llāhü ve Allāhü ekber velā ħavle velā kuvvete illā bi'llāhi'l-* 'aliyyil-'aẓīm işte oĝlum cānum saña vesa'ir ihvān-ı dīne naŐīħatım budur ki bu kārīden berü beyān olınan i' tikkād-ı ħaħ üzre Őābit-ħadem olasız zīrā bu i' tikkād üzre mu' teħid olan 'ākīl-i kāmīl ħaħķā mü'mindür küfrden ve Őirkden beridür ve ehl-i sünnet ve cemā'at mezħebi üzre Őābit ü dā'imdür ve sebīl-i sa'ādet ü Őarīķ-i cennāt-ı 'āliyyāt budur ve bunlara muħālīf olanlara ehl-i bid'at ve fırķa-i dālle ve ehl-i bātıl ü mülāħade dinür ziyāde ihtirāz u ictināb idesiz bā-ħuŐuŐ [24b] *el-temeseku bi-sünneti seyyidi'l-'ālemīn 'inde fesadi'l-ħaleķi ve ihtilāfi'l-mezāhibi ve'l-mileli kānelehü ecru mi'eti Őehīdin feinnehü ke'l-ķābızı 'ale'l-cemreti* mefhūmı üzre *fī-zamānin fırāķ-ı dālle bī-Őumār ü ümem-i muđille bisyārdur* lakin cümleden eŐher ü ezhār olan aħz u ekl iĉün taĝyīr-i Őekl itmiŐ mūrā'ibi ve riyā-pīŐe ve Őüret-i uĝrusı zāhid-i ħuŐķ ve zerķ-endīŐe-i derūnları ķise-i müflisān gibi nuķūd u ma'ārifden ħālī vü tehī *ve'n-nāsu ma'a'l-libāsu* [mefhūmınca bīrūnların emti'a-ı ĝunā-ĝun ile tezyīn idüb zīnetü'l-bātıl]⁷¹ *ziynetü'l-bāṭini ħayrun min-ziyeti'z-zāhiri* nüktesinden ĝāfil ü cāhil ve Őahrā-yı nefsi emmārede müteħayyir ü serserī ve millet-i enbiyā ve Őarīķāt-ı evliyāya mütāba'atdan biri ve Őarīķ-i reŐādda mürŐid-i ehl-i irŐād geĉinüb ekŐerī kendüler emŐālī cūhhālden birkāc mürde-i mürīd idinüb fesve-i ķalb ü nefsi Őum ile [25a] mīrān ü serĝerdān-ı vücūd-ı nā-pāķleri ve hem dāl ü hem naŐl ve küfriyyāt u müfsidāt-ı derūnlarından cümle cihān münfe'al ü tīhi'l-ħād iĉre maħz-ı Őeyṭān olmiŐ mebgūz-ı raħmān bir ālāy ehl-i tuĝyān-ı maħal-dān ve ķallāŐ-ı müfsidān meŐāyih-i tācdārān ve sünnet-i Aħmedīden dūr ve nūr-ı ĩmāndan mehcūr *ve ennimmā'l-ħamr ve'l-müyyesiru ve'l-enŐāb ve'lā-ezlām u reħ-bes min-'amele'Ő-Őeyṭānu fā-cetnūhu le'allekum tūfleħūne* mazmūn-ı münīfi üzre terki bā' iŐ-i Őalāħ u ictinābī sebeb-i Őalāħ olan ħamr ü 'araķ nūŐ itmekle ve rüz ü Őeb Őerār-ħ'ārlıĝla ve envā'-ı fıŐķ u fücūr ile müdām ü maĝrūr u nefsi zālīme irħā-yı 'inān ķılmaĝla rüsvā-

⁷¹ Bu kısım metinde der-kenardur. Ancak müellif tarafından metnin neresine konulacaĝı işaret edilmiştir.

yı cihān ve kendilerini ʿarīḳ-i ḥaḳda ẓann ü gümn itmekle müdḥik-i şeyṭān ve cümle söyledikleri herze zühdiyān-ı zāhirü'l-buṭlan ve aḳāvīl-i müstevcibü'l-ḥüsrān [25b] ve behāyim ü ḥayvānāt gibi zavābiḥ-i dīniyye ve revābiḥ-i şerʿiyyeden ḥāric ʿayyār ü ʿayyāş ṭavāʿif-i pür-şürūr-ı Abdālān u Ḳalenderān u Bektāşiyān u Mevleviyān vesāʿir dervīşān-ı zamān zümresidür ki anlarıñ ekşerī dīn ü imān ribḳasından ḥāriclerdür ve ibāḥāt ü şerʿ ü sünnete tehāvün dāʿiresinden dāḥillerdür böyle olan ṭaʿife-i melʿ anet-i dāʿimeler ile ihtilāt u ülfet ü istinās itmekden şad merḥāle baʿīd olasın ve bend-i aḥmaḳān ve dām-ı tezvīr-i mülhīdānelerine giriftār olmayasın türrahāt-ı bāride ve ḥazāḳāt-ı fāsīde nā-meşruʿ kelām-ı fitne encāmlarına zīnhār ve zīnhār iʿtimād itmeyesin zīrā cehālet ü ḍalāletleri keʿş-şemsi fīʿz-ḫuḫvetüʿl-kübṛā bilā-reyb zāhir ü bāhirdür ve ālāyiş-i cihāndan āb-ı inābetle el yumış ve terk-i tecrīd ile [26a] ʿilm-i tefrīde ḳadem ḳomuş tābiʿ-ı sünnet-i nebevī ve sālīk-i şāh-rāh-ı Mustāfavī olub zāhirleri ʿilm ü ʿamel ile ārāste ve bāṭınları maʿrifet ü ḥaḳīḳat ile pīrāste ve aʿmāl-i şāliḫa ile müzeyyī ve aḳvāl-i şaḫīḫe ile maḥallī ve vechleri nūr-ı ʿibādetle mişāl-ı āfitāb-ı ʿālem-tāb ve kūşiş ü revīşleri bir mücib-ı ḫāl-i evvelī ileʿl-bāb bu ḫāl-i maḥmūd ve neyl-i maḳām-ı şühūd birle dīdeler mūkaḫḫal ve kendileri mükemmel ve gerden-i lerze birer ridā ve libāsları siyāh ü sepīd ʿabā vü tāc ü ṭaylasān ve sāʿiri bir mücib-ı sünnet şārib ü liḫyeleri ve lisān ü ḳalble itdikleri zıkr ü fikr ve taḥmīd ü tevḫīd ve tehlīl ü temcīdleri ber-fermūde-i şerīʿat ve ʿarīḳat-ı şūfī-i şāf-dil ve ʿārif-i gencīne-i āb ü kil ve ʿālem-i keşretten beri ve mülk-i vaḫdetüñ serverī olub ʿuzlet içre [26b] ehl-i vaḫdet ve dem be-dem mest-i şarāb-ı vuşlat ve cümle eşyāda şunʿ-ı Ḥaḳḳa nāzır ve cümle aḳvāl ve efʿālde Ḥaḳḳı ḫāzır bilüb şaḫrā-yı taşavvufda dil-āver ü ḥān-ḳāh-ı ʿālemde ahālī-perver ve mürşid-i ʿarīḳ ü muvaşşal-ı rāh-ı tevfiḳ olmış ve ser-çeşme-i ʿirfāndan mā-i maʿrifet nūş itmiş sırr-ı emre ḥabīr ve ḥaḳīḳat-ı eşyāya dīde-i ḥaḳ-bīn ile başır sefine-i aḫlāf-ı ḫüsne ve mecmūʿa-yı ḫiṣāl-ı ḫamīde ve nüzhet-serā-yı evşāf-pesendīde şāhibüʿl-ḫulḳ ve müstecābüʿl-daʿvet olan gürūh-ı pür-sükūt meşāyiḫ-i hidāyet nişān-ı ʿazām ve ʿāşīḳ-ı şādīḳ dervīşān-ı zamān-ı kirāma ve sālīk oldukları ʿarīḳat-ı ʿaliyye-i seniyyeye şaḳınub bir vechle daḫl ü ṭaʿn u taʿriż itmeyesüz ve her

birine ta'zīm ü tevķir ü ikrām u ihtirām merāsimini kemā-yenbađı ri'āyetde [27a] ihtimām ve ašlā kuşūr itmeyesüz ve 'an-şamīmü'l-ķalb hayır du'ālarını ve himmet-i 'ālīlerini isticlāb huşūsında sa'y-ı mevūr ve bezl-i maķdūr eylesesüz zīrā ṭavā'if-i maķbūle-i mergūbe-i mevşūfa-i mezkūrenūñ taķlīd ve istinād itdikleri pīrleri pīşe-i ḥaķīķatde beşerler ve meydān-ı muḥabbetde dilīrlər olub birer 'ārif-i reh-nümün ve māşadaķ *elā inne evliyāu'llāhi lā-ḥavfün 'aleyhim ve lā-hüm yahzenūn* maźmūnı üzre olmaları şübhedən 'ārī ve ķıl ü ķālden biri idigi ma'lūm 'urefā-yı zavıyyü'l-fünündür ve ehl-i zevāhirden fī-zamānına niçe nās ṭavā'if-i ehlu'llāh ile istinās idüb ḥaķīķat-i ḥāllerine ḥaberdār ve 'ārif-i rütbe-i aḥyār u ebrār olmadan ṭariķ-i taşavvufi selb idüb meşāyiḥ-i ṭariķata ve ricāl-i ḥaķīķata zebān-ı ta'nı dırāz ve kendilerini 'ilm ü ma'rifetle [27b] ser-efrāz zann idüb enfās-ı meşāyiḥ-i 'azām u evliyā-yı kirāmdan zāhir ü bāhir olan kelimāt-ı ķudsiyeye nefehāt-ı dūr-efşān-ı ünsiyyeye daḥl ü ta'arruz semtini ihtiyār iderler ne'üzubi'llāh min-zālik muḥaşşal-ı kelām münkirān-ı evliyā müşevveşü'l-ḥāl ve dūnyā vü āḥiretde ḥariķ-i ḍalāl idigi bī-ķıl ü ķāldür ve sū'-ı zann aķbaḥ-ı kabāyiḥ ve efzaḥ-ı fezāyiḥdür lakin eger meşāyiḥ ü dervişāndan eger nāsdan evzā'-ı nā-meşrū' ve etvār-ı nā-maṭbū' 'ayān u nümāyān olıcaķ müslim ü müttakī üzerine lāzım u mühimm olan aña inkār u men'dür zīrā rızā bi'l-küfr 'ämme-i fuķahā-yı dīn ḳatında küfrdür ve tātār-ı ḥātibede mezkūrdur ki *men-rađiye bi-küfri ğayrihi feķad kefer*e muḥaşşal-ı ḥüsn-i zān memdūḥ-ı cihān ve maķbūl-i raḥmāndur ve şerī'at-i ṭariķatde [28a] mūnderic olub elbetde ṭariķatde kemāli olanūñ şerī'atde noķşānı mutaşavver degildür zīrā ṭariķat-ı tekml-i şerī'atden fazla 'ibādāt u ṭā'atden 'ibāretdür ma'rifet ise ḥaķīķatden ayru degildür Allāh 'azīmü'ş-şān celle şānuhu ḥazretleri sizi ve bu 'abd-i faķīri vesā'ir ihvān-ı mü'minini i'tikād-ı ḥaķ üzre şābit ü ḥitām müyesser idüb ehl-i sūnnet zümresinde ḥaşr eyleye ḥilāfetden ḥıfz eyleye āmīn be-cāh-ı seyyidü'l-mürselīn ey ođlum 'azīzüm rūḥum [saña vesā'ir ihvān-ı şāfāya]⁷² cümleden ehemm ü elzem olan naşīḥat ve ḥayr-ḥā'ıḥlīgım budur ki aḥlāķ-ı zemīmeden ḳalblerinizi pāk ü ḥālī idesüz zeber-i ḳalb cesed iķinde bir sözi geķkin pādişāh gibidür

⁷² Bu kısım derkenardır.

sā'ir a' zā vü bütün cesed anuñ re' ayāsı ve etbā' ı gibidür kaçan kalb ahlāk-ı zemīme ile mevşūf olsa fāsīd olub sā'ir a' zādan zuhūr iden [28b] işler cümlesi şer' -i şerīfden taşra olub dünyāda hizlān ve āhīretde 'azāb-ı nīrān ile mu'azzab olması muķarerr ü muķaķak olur ve eger kalb-i ahlāk zemīmeden 'ārī vü hālī olub ahlāk-i hamīde ve hīşāl-i cemīle ile mevşūf olsa sā'ir a' zā anuñ hūkmīne musahħar u muṭī' olmağla ol kişiden zuhūr iden ef'āl-i şer' -i şerīfe muvāfıķ u felāh u şalāh ile mevşūf olmağla lā-cerem dünyāda tevḫīke mazhar ve āhīretde sa'īd ü 'azīz ve rızāya ve liķāya nā'il olur anuñ için aḫvāl-i kalbe mute'alliķ olan 'ilm ü ma'rifet-i dīn-i İslāmuñ aşlıdur ve tarīķ-i āhīretüñ temelidür dimişler rivāyet-i şaḫīhalarda şöyledür ki *elā ve inne fī'l-cesedi mużğaten izā saleḫatü şalīḫü'l-cesed küllehu ve izā fesedet fesede'l-cesedü küllehu ilā ve hīye'l-ķalb* ma'nā-yı [29a] şerīfī şöyledür ki ey 'āķiller āğāh olun ki cesed içre bir kıṭ'a et pāresi vardur ki eger ol şālīḫ olur ise bütün cesed şālīḫ olur ve ol fāsīd olsa bütün cesed fāsīd olur āğāh olun ki ol parça et ķalbdür dimekdür imdi 'āķil-i mükellef hemān ķalbini ıslaha sa'y itsün ahlāk-ı zemīmeyi ķalbinden izāle idüb yerine ahlāk-ı hamīdei kesb ü celb itsün imdi ḫalk bir keyfiyyet-i rāsīḫdür ki anuñ sebebiyle ef'āl-i sühūletle zuhūr idüb çok fikr ü te'emmül itmege muḫṫac olmaz imdi bir kimsede tevāzu' u ḫilm olsa anuñ her bir fi'li zaḫmetsiz mülāyim ü laṭīf ü nās ile imtizāc üzre zuhūr ider ve bir kimsede kibr ü ğazab olsa andan sühūletle ḫuşūnet ve nās ile mücādele ve aķrānını ḫaķīr ü ḫor görmek ve imtizāc itmek [29b] fi'lleri zuhūr ider ammā mütekebbirden tevāzu' fi'li güc ü zaḫmet ile çıkar küfrinde ḫavī vü şedīd olan kāfirüñ İslāma gelmesi zaḫmetlü oldığı gibi bu maḫall güzel te'emmül olına imdi cümle aḫlaķuñ menşe' i üç kuvveddür birisi kuvvet-i nāṭıķa ikinci kuvvet-i ğazabıyye üçüncü kuvvet-i şehvāniyyedür bunlaruñ her birisi üçer bölükdür kuvvet-i nāṭıķa demek ma'lūmātı idrāk ü fehm idici kuvvet dimekdir aña 'aķl dinür mertebesi üçdür vasat u i'ṭıķad mertebesine ḫikmet dinür şer'en memdūḫdur ve şaḫībi sa'y ider ise az zamānda çok 'ulūm-ı nāfi' a taḫşīl ider ol ḫikmet bir ḫavī melekedür ki şaḫībi ḫaṫadan şevābı ve zardan fā'idei ve bāṭıldan ḫaķķı temyīz idebilür andan ḫüsn-i tedbīr ve zekā vü deķāyık-ı a'māle [30a] ve āfāt-ı ķalbiyenüñ ḫafiyye olanlarına

tafaṭṭun u teyakḳuz ḥāşıl olur ve daḥı kuvvet-i nāṭıkanuñ ifrāt mertebesi cerbezedür ol bir mezmûm melekedür ki anuñ şāḥibi bilmesi insân için mümkün olmayan nesnelere bilmege sa'y ider münşābahāt ve ḳazā vü ḳader esrārını bilmege sa'y itmek gibi bunuñ sāḥibinden şudür iden ef'āl sâ'ir kimesnelere zarar virür *mekr ü ḥud'a ve müdāhene ve temlluḳ u tabaşbuş* ile iḡfāl birle bir kimseni mühlikeye ilkā itmek gibi nesnelere cerbezeden ḥāşıl olur ve daḥı kuvvet-i nāṭıkanuñ tefrîṭ mertebesi belādet ü ḥamāḳatdur ol bir mezmûm melekedür ki şāḥibi şerden ḥayrı ve zararadan fā'ide ve günāhdan şevābı fark itmekden 'āciz ü ḳāşır olur eblehiyyet ve umūrda fikr ile tecrübe [30b] idemeyüb ḳāşır olmak ve 'ulûm-ı dīniyyeden ḡāfil ü cāhil ḳalmaq ve cünûn andan ḥāşıl olur ammā kuvvet-i ḡazabiye ki nefret itdiği nesnei def' ü men' itmek için nefsuñ taḳāzāsı ve ḥareketidür ol daḥı üç mertebedür vasaṭ u i'tidāl mertebesine şecā'at dinür şer'an memdūḥdur ol bir güzel melekedür ki şer'an iḳdām u hücum itmesi cā'iz olan umūra mübāşeret ü hücum itmekdür 'ırzını ve mālını şıyānet ve kāfirlere ḡazā ve kāfirden ve zālimden bir mü'mini ḥalāş itmek ve nehy-i münker ve emr-i ma'rûf gibi kerem ü ḥilm ü şebāt u kezḡ-i ḡayz u vaḳār-ı şecā'atdan ḥāşıl olur kuvve-i ḡazabiyyenüñ ifrāt mertebesine tehevür dinür ol bir mezmûm melekedür ki şāḥibi cā'iz olmayan umūra iḳdām u hücum ider kibr u 'ucub [31a] ve lāf-ı ḡüzāf ve ḥoyrādılık ve ḥayvān ü cemād maḳûlesine ḡazab itmek andan ḥāşıl olur ve kuvvet-i ḡazabiyyenüñ tefrîṭ mertebesine cübûn dinür ol bir mezmûm melekedür ki şāḥib-i iḳdām ü hücum-ı mübāşeret itmek cā'iz ü lâyıḳ olan umurdan girü ḳalır ve firār ider mezellet ü ḥaḳāret ve 'ırzsızlık u 'ārsızlık ve ḡayret-i İslāmiyyesi olmamak ve ḥasāset ü denā'et ü za'if imān bundan ḥāşıl olur ammā kuvvet-i şehvāniyye ki mülāyim olan nesnelere ṭaleb için nefsuñ ḥareket ü taḳāzā vü izṭırābınuñ mübdi'idür üç mertebedür vasaṭ u i'tidāl mertebesine 'iffet dinür şer'en memdūḥdur ol bir güzel melekedür ki şer'-i şerīfe muvāfiḳ-ı mülāyim ve müştēhāta mübāşeret ider dā'ire-i şerī'atı tecāvüz itmez me'külātdan [31b] ve meşrübātdan ve melbūsātdan şer'ice mübāşeret ider mürüvvet ile ḥalka mu'āmele ider seḥāvet ü ḥayā vü şabr ü şafā-yı şadr ü ḳanā'at ü zühd ü taḳvā vü ṭama'sızlık ve tevekkül bundan ḥāşıl olur ve kuvvet-i şehvāniyyenüñ

ifrāt mertebesine şereh ü fücūr dinūr ol bir mezmūm melekedür ki anuñ şāhibi nefsūñ
 ārzū itdigi nesneleri irtikāb ider şer‘-i şerīfe nazār itmez muḥarremātı mürtekib olur
 isrāf u tebzīr ü riyā ve hetk-i ‘ırz ve ḥased ü şemātet u aḡniyāya tezelliül ve fuḳarāya
 tekebbür ü diyānetsizlik andan ḥāşıl olur ve ḳuvvet-i şehvāniyyenüñ tefrīt mertebesine
 ḥumūd dinūr ol bir mezmūm melekedür ki şāhibi müşteheyāt-ı şer‘iyyeden ḳāşır olur
 za‘f ü tekāsül andan ḥāşıl olur [32a] imdi bu üç vasaṭ ki ḥikmet ü şecā‘at ü ‘iffetdür
 bunlar memdūḥlardır ve aḥlāk-ı ḥamīdenüñ başıdır eger ‘aḳl ḳuvvet-i ḡazabiyye ve
 şehvāniyye üzerine ḥākim olur ise vasaṭları ḥāşıl olur vesā’ir aḥlāk-ı ḥamīde daḡı
 peydā olur ve eger ḳuvvet-i ḡazabiyye ve şehvāniyyenüñ ve nāṭıḳanuñ ifrāt u tefrīt
 mertebeleri ḥikmet üzerine ḡālib olur ise el-‘iyāzen bi’llāh Te‘ālā aḥlāk-ı zemīmeler
 ḥāşıl olur ve ifrāt u tefrīt mertebeleri cesed memleketine ḥükümet ider ise ḳalb ü cesed
 bi’l-küllıye fāsıd olur kişi aḥlāk-ı ḥamīde ile derece-i ‘āliyyeye nā’il olur ‘ibādeti
 za‘if bile olur ise de ve aḥlāk-ı zemīme sebebiyle esfel-i derekeye dāḥil olur
 cehennem içinde ve ḥiç günāhdan ḥālī olmaz [32b] zīrā aḥlāk-ı zemīme şāhibi bir
 günāhdan tevbe eylese bir başḳa günāha gider aḥlāk-ı zemīmeden ḥalāş olmadıḳça
 günāhlardan ḥalāş olamaz eger dir iseñ ki aḥlākını kişi tebdīl idebilür mi cevāb olur
 ki kişi sa‘y itdikde aḥlākını tebdīl ider bunuñ üzerine ‘aḳlen ittifaḳ itmişlerdür ve
 tecrübe-i şādıḳa daḡı buña şāhiddür seksān yıllık kāfir müselmān olur ve mütekebbir-i
 mütevāzi‘ olur eger sa‘y iderse mülḥid tevbe itse mü’mın olur ve münāfiḳ murād
 eylese muḥliş olur ve baḡl murād eylese cömerd olur vesā’irüñ daḡı buña ḳıyās ile
 aḥlāk-ı zemīmenüñ zemm ü ḳubḡı ve aḥlāk-ı ḥamīdenüñ medḡ ü sa‘ādeti ḥaḳḳında
 niçe āyāt ü aḥādīs nāzil ü vārid olmuşdur her birinüñ tafşīli ‘Arabī [33a] ve Türki
 kütüb-i mu‘teberātında meşūrdur ṭālib-i āḡiret olan mü’mınlere lāzımdur ki kendü
 nefsinden ḡāfil olmayub nefsini aḥlāk-ı zemīmelerden mu‘arrā ve aḥlāk-ı ḥamīdeler
 ile mükemmel idüb ‘ilm-i nāfi‘ ü ‘amel-i şāliḡ ile āḡiretini ma‘mūr eyleye nefsine esīr
 ve şeyṭānına tābi‘ ve dünyāsına ve ṭül-ı emeline ḡöñül virmiye bu ḥubb-ı dünyā bir
 belādur ki ḳatı çok kimselerüñ āḡiretini ḡarāb itdi ḡāfil insān bilmez ki ḥubb-ı dünyā
 kendünüñ bir büyük düşmāndır insānıñ gözine ṭatlu ve güzel görünür ammā sümme

kâtil olub ‘âkıbet helâk ider katı çok kimseler vardır ki niçe rezâlet ü zûlm ile mâl cem‘ idüb zükûtuñ virmekden ve kendü [u]mûruna şarf itmekden imtinâ‘ ider şoñra kendisi helâk olub hisâb u ‘azâb ve envâ‘ nedâmet [33b] ü hasret ile mu‘azzab olur sevgili mâli ğayrılara kalur lezzât-ı fâniyyeye meyl ü muhabbet itmek helâl vech üzere olur ise de denâ’et ü himmetsizlikdür ve kâşırılıkdır ‘ibâdetde nedâmet ü hasretdür ba‘zı kimseler vardır ki hubb-ı dünyâ ve hubb-ı riyâset ü tûl-ı emel ile dünyâyı ta‘mîr ve umûr-ı dünyâyı hüsn-i tedbîr ü nizâmdâr ve diyâr-ı zu‘mm ile umûr-ı âhîretden ğaflet ü cehâlet ile ‘ömrlerini ifnâ iderler ve ‘ömürleri âhîr olub mevte qarîb olduĝda hırşları ve tûl-ı emelleri ziyâde olub mevtden ve âhîretten teĝâfûl iderler cemi‘ -i mâl ve tevsî‘ -i dâ’ire sevdâsına düşerler fe-subhâne’l-kadri’l-kahhâr böyle olan kimesnelere aĝmaĝlar u cahiller dinür nitekim *levle’l-ĥamkâü’l-ĥarabeti’d-dünyâ* dinilmişdür ya‘nî eĝer aĝmaĝ tâ’ife olmasa idi dünyâ ĥarâb olurdu [34a] zirâ dünyâ-yı fâniyyeye himmetlerini şarf idüb vîrânelerini ma‘mûr ve âhîri ĥarâb olacaĝ memleketleri âbâdân u münhedim olacaĝ sarâylarını izâ‘at-i emvâl ve hezâr isrâf ile bünyâd iden aĝmaĝlardur netîce-i kelâm şol kimse ki fermân-ı nefsi bed-fermâya mutî‘ ola ĝâyet rezâletden derekât bel-hüm ağalde maĥbûs kalacaĝı maĥall-i irtiyâb degildür fi-zamânına ekşer nâs mütâba‘at-i nefsi ĥasebiyle şeĝķî ve ĥabîs olub hırş u ĥased ü hıĝd u ĝazâb u zûlm ü sitem ü ĝıybet ü nemîme ve sâ’ir evşâf-ı ĥabîşe ve aĝlâĝ-ı zemîmeye mazĥar olmuşdur imdi ‘âlim dünyâdan âhîrete bile giden her nesnelerden hemân ‘ilm-i nâfi‘ ü aĝlâĝ-ı ĥamîde ve ‘ibâdet-i kavliyye vü bedeniyye vü mâliyyedür eĝer mâl âhîrete ve sa‘âdete vesîle olur ise memdûĝ olur [34b] hemân ‘âķil olan ma‘rifet-i kemâline ve aĝlâĝ-ı ĥamîde kesb itmeĝe vesâ’ir ‘ibâdâta ve mâliyle ĥayrâta sa‘y ider muhabbeti Ĥaĝ Te‘âlâ rızâsına şarf ider zirâ hubb-ı dünyâ cümle ĝünâhların başıdur nitekim *ĥubbü’d-dünyâ re’s ü külli ĥaĝi’etin* vârid olmuşdur zirâ hubb-ı dünyâ cümle aĝlâĝ-ı zemîmeye meşelâ hırş u tama‘ u kibr ü ĥased ü zûlm u tuĝyân ve ĝün-â-ĝün fesâd u ‘işıyâna sebep olur ‘âķil oldur ki nefsi ĝâlib olub âhîret ‘ameline sa‘y ider aĝmaĝ oldur ki nefsi hevâsına tâbi‘ kılub Ĥaĝ Te‘âlâdan âhîret sa‘âdeti temennî ider bu şûretde oĝlum cânım ‘azîzüm hemân âhîret sa‘âdeti

içün çalışub ‘ilm ü ‘amel-i şâlih kesb idüb derecât-ı ‘uzmâ vü sa‘âdet-i kübrâ taḥşiline cidd [35a] ü cehd ve herhâlde sa‘y idesüz zîrâ bu dünyâ dâr-ı belâdur ve miḥnet ü meşakkât ü ğam u ğuşşadan ‘ibâretdür bunda zevk ü râhat u muṭma’in olub bir müddet telezzüz ü şafâ itmek istemek ğâyetde ğaflet ü cehâlet ü ḥasâret ile aḥmaqlıkdur âhîri nedâmete ve ‘ufûnete varur zevk ü lezzet-i ḥâlişe ve kedersiz şafâ ancak âhîretde cennetde olur ol vâcibü'l-vücûd ke'l-ihsân ve'l-cûd olan Allâhu ‘azîmü’ş-şân nüzhetü zâtühü zâta ‘ane’ş-şebîhi ve’n-noḳşân ḥazretleri cümlemizün aḥlâk-ı zemîmelerini aḥlâk-ı ḥamîdeye tebdîl idüb sa‘âdet-i dâreyn ile mes‘ûdiyyetden almaya âmîn *yâ müste‘ân yâ ğafûr yâ ḥalîm aḥednâ müstaḳîm yâ raḥman yâ raḥîm bi-ḥürmeti Kur‘ânü'l-‘azîm ve ce‘alnâ fi'l-fenâ’ bi'l-beḳâ’ el-dâyim bi'l-kerîm ey* ‘azîzüm oğlum ma‘lûm olsun ki e‘âzîm-i [35b] ‘ulemâ-i müctehidîn ve ekşer fuḳehâ-i Ḥanefiyyin ittifâk üzre dimişlerdür ki ayak yolında oturdukdan soñra maḳ‘ adını taş ile yâ kesek ile silinmek sünnetdür ve silindiği taş tek olmak müsteḥabdur ve şu ile yumaḳ ve hırka ile ya‘nî bez ile tecfîf itmek ve ṭonına şu sepmek ve elini bir ḥâyîṭa delk itmek cümlesi edebdür ve eger etrâf-ı maḳ‘ adda necâset çok degmiş ise taş ile silinmek temiz şu ile daḫı yumaḳ lâzımdur ve sağ eliyle silinmek yâ yumaḳ mekrûhdur solıyla gerekdür ve ‘ızam ü revş ile ve me’kûlât-ı insân ü ḥayvân ile silinmek mekrûhdur ve kıbleye karşı oturmak veyâ ardın dönmek ve virmek veyâ güneşe veyâ aya karşı oturmak mekrûhdur ammâ âb-destün farzları dördür ki [36a] bir kere yüzün yumaḳdur ve bir kere iki ḳolun mirfaḳlarıyla yumaḳdur ve bir kere başınun rub‘una mesh itmekdür ve bir kere ayakların topuḳlarıyla yumaḳdur ve ana âb-destün sünen ü âdâbı yigirmidür ki umûr-ı vuzûya kendisi mübâşeret idüb ğariyye itdürmemekdür ve âb-dest evvelinde üç kerre ellerün bilekleriyle yumaḳdur ve ol hâlde bi’smillâhi’l-‘azîm ve’l-ḥamdu li’llâhi ‘alâ dini’l-İslâm dimekdür ve misvâk isti‘mâl itmekdür ve aḡzına üç kerre şu virmekdür ve burnına üç kerre şu virmekdür ve bunları sağ eliyle itmekdür ve âb-desti alurken bir mürtefi‘ bir de kıbleye karşı oturmakdür ve arasın kesmeyüb ğasl ü meshi biri birine ulaştırmaḳdur ve dünyâ kelâmın söylemeyüb her ‘uzvuñ ğusli [36b] ‘indinde du‘âsın ihfâ ile oḳumaḳdur ve

āb-desti nazm-ı kerīmūñ tertībince almağdur ve aşābi‘ ve’l-ḥayyesin ḥelāl itmekdür ve her yunan yerini dilūñ ile üç kerre yumağdur ve başına kaplayu mesh itmekdür ve kulağına başdan artan şu ile mesh itmekdür boynına iki cānibinden üçer parmak zāhr-ı yed ile mesh itmek āb-desti niyetle başlamağdur ve yumağa sağından başlamağdur ve mesh alınından başlamağdur ve ellerin ve ayakların yumağa parmaklarından başlamağdur ve ammā āb-destūñ mekrūhları dördür sağ eliyle sūmkürmekdür ve avucdan ziyāde yumağdur ve güneşde ışınmış şu ile āb-dest almağdur ve şuyı yüzine berk urmağdur ve ammā āb-desti bozanlar toğuzdur iki yoldan çıkan necāset ü yeldür [37a] ve bedenden ğuslde yuması lāzım olan yere kıan u ĩrīñ ü şarı şu çıkub ağmağdur ve ağızı tolusı kuşmağdur eger balğam degil ise ve yatub yalyanub o bu miğdar eger tayağ alinsa düşecekleyin dolu olmağ ve uğunmağdur ya‘nī bayılmağ ve kendüyi ğā’ib itmek ve serḥoş [yürürken iki tarafa meyl itmek bu ḥāllerde kişi ḥadeş vuğu‘ını fark idemez]⁷³ olmağdur ve namāz içinde şavt ile ğülmekdür ve ‘uryān ḥālinde ehliyle koçuşmağdur ammā ğusluñ farzları üçdür ki bir kerre ağızına şu virmekdür ve bir kerre burnına şu virmekdür ve bir kerre cümle bedenini yumağdur ve ammā ğusluñ sūnnetleri altıdır ki ibtidā bedeninde necāset var ise anı yumağdur ve ğusle niyet itmekdür ve ğusl evvelinde āb-dest almağdur mażmaza ve istinşāğda mūbālağa itmekdür ve bedenini üç kerre yumağdur ve şuyı ibtidā sağ [37b] omuzına ve soñra şolına dağı soñra başına vesā’ir a‘zāsına dōkmekdür ve ammā ğusluñ mūcibleri altıdır ki şehvetle meni çıkmağdur uyanık iken olsun uyurken olsun ve zekerūñ sūnnet oldığı yeri ferc-i ‘avrete duğūl itmekdür inzāl olmazsa da ikisine dağı ğusl lāzım olur ve uyğudan kalkdığda dōşeginde ya toñında meni yā meziyy bulmağdur ve zekeri ucında şu bulmağ eger yatdığı vağtde zekeri ḥareket üzre degil ise ve ‘avret ḥāyızdan pāk olmağdur ve nifāsı kesilmekdür ammā namāzuñ ḥāricinde olan farzlar ki anlara şūrūṭ-ı şalāt dirler altıdır ki namāz kıılarken ‘avret yerini setr itmekdür er kişinūñ ‘avret yeri nāfesi altından rükbesi tağtına varıncaya dekdür ve cāriyenūñ dağı ‘avret [38a] yeri böyledür anuñ izdiyādı zāhri vü bağıñı dağı ‘avretdür ve ḥürrenūñ her biri ‘avretdür illā

---

⁷³ Bu kısım der-kenardır.

ki yüzi ve eli ayası ve ayakları degildir ve saçı dağı ‘avretdür ki örtmek gerekdir hattâ karıcuğ da olursa ve tenhâ yirde ve karanlıkda kıllarsa da niyyet itmek gerekdir namāza şürü‘ edince farz ise niyet etdüm şu vaqtüñ farzına dimekdir ve sünnet ise şu vaqtüñ sünnetine disün ve nâfilede niyet etdüm namāza demek yeter ve imāma iktidā ider ise bundan ğayrı uydum şu imāma lafzını ziyāde ider ve niyet ise kalb ile kaçd itmekdür lisān ile demek lâzım degildir dirse dağı mâni‘ degildir ve niyyet ile iftitāh tekbiriniñ arasını kesmeye ve kıbleye yönelmekdür Ka‘beden ğayrı beldeleler ihyāsı Ka‘be-i mükerreremüñ tarafına tevvecüh itmek lâzımdur ‘aynına [38b] işābet şart degildir ammā ehl-i Mekke ‘aynı beytu’llāha işābet itmek şartdur kıbleye teveccühden ‘āciz olanlarıñ kıblesi kâdir oldukları tarafdur Ka‘be-i mükerreme tarafını haber virici olmayanlarıñ üzerlerine taħarrî itmek lâzımdur taħarrî ile zann ğālibi ne tarafa meyl ider ise ol tarafa teveccüh lâzımdur haṭā ider ise de i‘ādesi lâzım degildir taħarrisiz şürü‘ ider ise namāzı fāsıd olur işābet itdigini bilürse de meger ba‘de’ş-şalāt işābeti ma‘lūm ola ve namāzuñ vaqtini bilüb vaqtinde kılmakdur her bir namāzuñ bir vaḳti vardır ve efdāl sâ‘ati vardır Haḳ subhāne ve Te‘ālā her vaḳti vāsı‘ itdiği kullara güçlük olmaya imdi şabāḥ namāzınıñ evvel vaḳti fecr-i sādıḳ ṭulū‘ıdur āḥir vaḳti şems-i ṭulū‘ıdır [39a] henüz ziyā zuhūr ve zulmet def‘ oldığı efdāl vaḳtdür öyle namāzınıñ evvel vaḳti güneş zevāle vardıkdadur ve āḥir vaḳti fī-zevālden mā‘adā her şey’üñ gölgesi iki mişli kadar ola ebi-Ḥanīfe kavlinde bir mişli kadar imāmeyn kavlinde bu dağı ebū-Ḥanīfeden bir rivāyetdür ikindiniñ evvel vaḳti iki kıla göre öylenüñ āḥir vaḳti çıktığı vaḳtdür āḥir vaḳti güneş ğurūb idince aḥşāmuñ evvel vaḳti güneş ğurūb itdigidür āḥir vaḳti şafaḳ ğā’ib olıncaya degindür şafaḳ ebi-Ḥanīfe ‘indinde beyazlıkdur kırmızılıkdan soñra olur imāmeyn ‘indinde kırmızılıkdur bu dağı ebī-Ḥanīfeden bir rivāyetdür yatsunuñ evvel vaḳti şafaḳ ğā’ib oldığıdur āḥir vaḳti fecr-i sādıḳ olıncaya dekdür ve terk vaḳti [39b] yatsu farzından soñradur terāvīḥüñ vaḳti yatsu namāzından fecr-i sādıḳa varınca ba‘zılar ‘indinde yatsu farzıyla vitr arasıdur ve ba‘zılar katında bütün gicedür ve bedenüñ ve libāsın ve ayakları ṭırdığı ve elleri vü alını degdiği mekânı necāsetden pāk itmekdür ve āb-dest almaḳdur eger şu

bulunmaz ise veyā haste olsa āb-deste kâdir olmasa veyā şuyı degdirmekden izdiyād-ı maraz havfı olsa ol zamān āb-deste kâdir olmasa bedel-i teyemmüm eylesin teyemmüm ahkāmı cümleye lâzımdur zîrā āb-deste ve ğusle hālîfe şuya ‘ac olduğu maḥalde imdi teyemmümde niyet lâzımdur ya‘nî def‘-i ḥadeş niyyetiyle pāk ve qurı topraġa veyā ğubārlı pāk eşyāya elleriyle bir kerre yere ḍarb ider eger ğubār ellerine bulaşır ise [40a] silker yüzine kaplayı mesh ider şoñra bir kerre daġı elleriyle yere ḍarb ider şol eli parmaġları bātınlarıyla saġ eli parmaġları ucından bed‘en idüb tā kim dirsegine çeke şol kolına daġı böyle ide dirseklere daġı mesh itmek gerekdür eger iki ḍarb ile kaplayı yüzine ve kollarına mesh olmaz ise bir kerre daġı ḍarb eyleye aşlā meshden hālî yüzinde ve kollarında bir yer kalmaya āb-destsiz olanlar ve ḥayzdan ve nifāsdan kesilenler böylece teyemmüm iderler eger şudan ‘āciz olurlar ise bir mîl kadar uzak olanla yāḥūd haste olsalar şuyı isti‘māle kalanları olmasa yāḥūd katı şovuk olsa kişi tondurur yāḥūd haste ider olsa gerekse şehir içinde olsun yāḥūd şu azalub[40b] eger āb-deste yāḥūd ğusle isti‘māl eylese kendisi yāḥūd dābbesi şusız kala yāḥūd şu yanında yırtıcı ḥayvān veyā düşmen olmaġla alması muḥātaralı ola yāḥūd yanında koġa olmaya yāḥūd şalāt-ı cenāze vü şalāt-ı ‘îd fevt olmaġ havfı olsa teyemmüm cā‘iz olur vaġtden evvel iderse de cā‘izdür ammā vaġtiyye ve cum‘a namāzları fevti ḥafvı için teyemmüm cā‘iz degildür bir kimse uyḥudan uyanub kendisini cenābet olmuş bulsa āb-dest kadarı şu olsa ğusl idecek kadarı şu olmasa teyemmüm eylesün aña āb-dest vācib degildür imdi toprak ve toprak cinsinden olan nesnelere ki āteşde kül olmaya teyemmüm olunur āb-desti bozan teyemmümü bozar ve daġı şuyı isti‘māle kâdir olmaġ bozar ve ammā namazuñ dāḥilinde olan ferā‘iz [41a] ki anlara erkān-ı şalāt dirler anlar daġı altıdur namazuñ evvelinde Allāhu ekber dimekdür İmām-ı A‘zam mezhebinde şartdur Ḥaġġ subḥāne ve Te‘ālānuñ ‘azametini delālet iden elfāzuñ birisiyle tāze şürü‘ itmek cā‘izdür meşelā Allāh celle yā a‘zam yāḥūd er-raḥmān-ı ekber yāḥūd *lā-ilāhe ill‘allāh* demek gibi imām ebu-Yūsuf şöyle buyurdı ki tekbîr getürmege kâdir olanlar için hemān Allāhu ekber yā Allāhü'l-ekber yā Allāhu'l-kebir diye ġayrı demek cā‘iz degildür lakin du‘ā ma‘nāsına olan kelām ile

şüru' cā'iz degildir *Allāhümme aġfiri ve'r-raḥmani* gibi ve kâdir ise ayak üzere turmaqdır nâfileleri ve sünnetleri 'özsüz otururken kılmak cā'izdir vâcib olan namâzda kıyâm vâcibdür ve daḥı [41b] İmam-ı A'zam 'inde gemi gider iken 'özsüz farzı oturur iken kılmak cā'izdir imāmeyn 'inde bilā-'özi cā'iz degildir ma'lûm ola ki eger gemi kenârda vâkıf olup yir üzerine mustakır olur ise içinde namâz kılmak cā'iz olur eger mustakır olmaz ise eger baġlu olup andan taşra çıkmak mümkün olsa namâz cā'iz degildir ve gemi gider iken taşra çıkmak mümkün olur ise karada kılmak lâzımdır içinde cā'iz olmaz nâs bu mes'eleden ġâfillerdür ve iki rek'atde bir âyet-i Qur'an okumaqdır imāmeyn 'inde üç âyet kaşîredür yâhüd bir âyet tavîledür ve daḥı nâfilenün ve vitrünün ve şabâḥ namâzınun cemî' rek'atlarında kırâ'at farzdır dimişler ve öylenün ve ikindinün ve aḥşâm ve yatsunun ekşer rek'atlarında farzdır dimişler ve her rek'atda [42a] birer rükû' itmekdür bir kimse imāma rükû' da iken yetişse kıyâmdan rükû'ı aḳreb ise oldığı hâlde ol kişi kıyâmda tekbîr idüb iktidâ itse şürû'ı şaḥîḥ olur zîrâ tekbîrün şartı maḥz-ı kıyâmda vâki' olmaqdır eger 'acele idüb rükû' a aḳreb tekbîr ider ise iktidâsı ve şürû'ı bâtil olur ve her rek'atda ikişer sücüd itmekdür ya'nî secde cebhe-i arza yâhüd arza muttaşıl nesne üzerine vaz' itmekdür anun veche kemâli cebhenün ve burnun ve ellerün ve dizlerün ve ayakların vaz' olınmalarıdır bir kimse 'özsüz yalnız cebhe üzerine secdeyi iktişâr itse ittifaḳen cā'iz lakin ḳavl-ı eḫharda mekrûhdur zîrâ Resûl-ı kâ'inâti sallâ'llâhu 'aleyhi ve sellem cebhe ile ve enf ile secde iderdi ve 'özsüz [42b] enf üzerine iktişâr İmam-ı A'zam 'inde cā'izdir ve andan bir rivâyetde ve imāmeyn 'indlerinde 'özsüz enf üzerine iktişâr cā'iz degildir ve eger cebhesinde ve enfinde 'özi olsa secdeyi 'imâ ile ider ve namâzun âḫirinde taḫiyyât okuyacak miqdârı oturmaqdır ve daḥı erkânda tertîb farzdır meşelâ kıyâmı rükû' üzerine taḳdîm-i rükû'ı sücüd üzerine taḳdîm ile tertîbe ri'âyet gibi ve ebû-Ḥanîfe 'inde hürûc be-şun'a farzdur ya'nî namâzun âḫirinde çıkmak kaşdıyla bir nesne işlemek ve ammâ namâzun vâcibleri on birdir ki iki rek'atde Fâtiḫa okumaqdır İmam-ı A'zam 'inde ve zamm-ı süreden evvel okumak ve tamâm okumak daḥı vâcibdür İmam Şâfi'î rükndür didi İmam [43a]

Mâlik Fâtiha ile bir miqdâr gayrı Qur'an okumak farzdur didi bir sûre veyâ üç âyet veyâ uzun âyet-i Fâtihayâ zamm itmekdür ve Qur'an için iki evvelki rek'atları ta'yîn itmekdür ve iki secdei birbirinün 'ağabince gitmekdür ve ta'dîl-i erkân itmekdür ya'nî rükû'da ve sücûdda ve rükû'dan kalkub togrulduğda ve evvelki secdeden kalkub oturduğda bir kerre subhâna'llâh diyecek kadar eglenmekdür İmâm ebû-Yûsuf ve Şafi'î 'indlerinde farzdur İmâmeyn bir rivâyetinde sünnetdür lakin vâcib olması aqvâdur nâs bu mes'eleden gâfildür ve dört veyâ üç rek'at olan namâzlarda iki rek'atun kıldıktan sonra bir taḥiyyât okuyacak miqdârı oturmakdür ve namâz içinde ve âḥirinde oturduğda taḥiyyât okumakdür ve namâzun âḥirinde [43b] bir kerre selâm virmekdür ebû Ca'fer Hinduvânî kavli üzre sünnetdür namâzun âḥirinde selâm virmek lakin eşaḥ rivâyetde vâcibdür ve bayram tekbîrleridür ve zuhr u 'aşruñ farzlarında Qur'anı ihfâ ile okumakdür ger kimse imâm olsun gerekse yalnız kılın ve mağrib ü 'işâ vü sabâḥ u cum'a ferâ'izinde imâm olur ise Qur'anı cehr ile okumakdür ve münferid kılarsa cehd ü ihfâ itmekde muḥayyerdür ve gece kılınan nevâfilün cümlesinde muḥayyerdür ve vâcibi kaşd ile terk iderse kerâhet-i taḥrîme ile mekrûhdur i'âdesi vâcib olur noḡşân ile câ'iz olur sehv ile terk iderse sehv-i secde vâcib olur ammâ namâzun sünnetleri yigirmidür ki iftitâḥ tekbîrinde ellerin kaldırmakdür er kişi kulağı yumşağına dek [44a] ve 'avret çeñesine dek kaldırmakdür muḥtâr budur *kunûtda* cenâzede ve bayram namâzlarında daḥı böyledür ve *Subhâneke* okumakdür *E'üzü* okumakdür ve *Besmele* okumakdür ve bu üçini her namâzda ihfâ ile okumakdür ve *Besmeleyi* her *Fâtiha* evvelinde okuyub sûre evvelinde okumaya ve *Subhâneke* ile *E'üzü* ancak evvelki rek'atda iftitâḥ tekbîrinün ardınca okuya *E'üzü* ile *Besmele* kıra'ate tâbi'dür muḥtâr budur anuñ için muḡtedâ okumaz imâm okur ve kıyâmda sağı elin şol eli üzerine münferic illâ-şâbi' vaz' idüb er kişi ise süresi taḥtına komakdür ve 'avret ise şadrine komakdür ve *Fâtihayı* okuduğdan sonra yâ imâmından istimâ' aldıktan sonra ihfâ ile âmîn dimekdür rükû'a indikde ve secdeye indikde ve secdeden [44b] kalkdığda *Allâhu ekber* dimekdür ve rükû'da üç kerre *subhâne rabbiye'l-azîm* dimekdür ve ma'nâsı benim Rabbüm zamândan ve mekândan ve

cihetden ve cism ü cismāni olmağdan münezzehdür şerīki vü nazīri yoğdur olmağ dağı mümkün degildir Yaradıcı oldur andan ğayrı Yaradıcı yoğdur olmağ dağı mümkün degildir ‘azamet-i ma‘ neviyye vü kibriyā ile muttaşıfıdur dimekdür imdi ednā mertebe budur eksik olur ise mekrūhdur tek olmağ güzeldür eger beş kerre yā yedi kerre yā dağı ziyāde dirse efdaldür ba‘zı fuğahā dimişlerdür ki imām beş kerre diye tā kim cemā‘at üç kerre diye bile ve rükū‘da ellerin dizleri üzerine koyub parmağların açub başın ve arğasın müsāvī eylemekdür ve rükū‘dan başın kaldırdığda *semi‘allāhü* [45a] *li-men ħamideh* dimekdür ma‘nāsı Allāhu Te‘ālā ħabūl itdi ħamd idenlerüñ ħamdını dimekdür *rabbenā leke’l-ħamd* dimekdür imāma uyduysa ma‘nāsı ey bizim rabbimize ħamd ancağ saña mağşūşdur dimekdür ve ikisin cem‘ itmekdür münferid kıldıysa eşağı budur ve secdede üç kere *subħāne rabbiye’l-a‘lā* dimekdür ve secdede alnın ve burnun ikisin bile yire degdirmekdür ebū-Ĥanīfe ħatında yalıñuz burun üzerine secde itmek ‘özrsüz cā’izdür lakin mekrūhdur imāmeyn ‘inde hiç cā’iz degildir alnı üzerine yalıñuz ‘özrsüz secde itmek mekrūh degildir ba‘zılar mekrūhdur didiler ve secdede eli parmağların biri birine degdirmekdür ve bağınuñ fağzından çeküb ve ellerin yirden kaldıрмаğdur er kişi ise ve eger ‘avret ise bağınuñ fağzına yapışdırub [45b] kollarıñ yire degdirmekdür ve *taħiyyāt* oğurken ellerin fağzı üzerine parmağları kendi ħālinde ħomağdur ve *taħiyyāt* oğumağa oturuğda şol ayağı üzerine oturub sağ ayağı dikmekdür er kişi ise ve eger ‘avret ise iki ayağıñ sağ cānibinden çıkarub şol uyluğı üzerine oturmağdur ve namāzuñ āħirinde *taħiyyāt*dan soñra şalavāt du‘āsın oğumağdur ve ibtidā sağına soñra şolina selām virmekdür ve sünneti terk itmekdür namāz bāğıl olmaz ħaşd ile olsun sehv ile olsun lakin ‘itāba müsteħağ olur ekşer kitāblarda böylece beyān olındı ve ammā namāzuñ mekrūhları altmışdur ki namāz içinde boynın egüb bağmağdur ve şiyābindan yā bedeninden bir nesne ile oynamağdur ve secde yerinden [46a] zārüretsiz taş gidermekdür ve parmağıñ çıtlatmağdur ve ellerin bögrine ħomağdur ‘özrsüz bağdaş ħurmağdur ve bir kerre veyā iki kerre bir yerin ħaşımağdur bir rek‘atda üç kerre olursa namāzı fāsıd olur ve ħāne ħulluğında giyüb anuñla ekābire varmadığı şiyāb ile ħılmağdur ya‘nī eyü libāsı var iken eski

püski kirli paslı libâsla namâz kılmakdur ve âdem yüzine karşı kılmakdur ve âteşe karşı kılmakdur hâ'ilsiz ve zarûretsiz mecûsa teşbîh olduğu için ammâ mûma ve kandîle karşı kılmak mekrûh degildir ve önünde veyâ üstünde veyâ libâsında hayvân şureti olmakdur meger gâyetde küçük seçilmez ola yâ başı kesük nâkış ola yâhûd canlı nesne şureti olmaya ol zamân mekrûh degildir ve gerinmek ve esnemekdür kaçan esnemek [46b] iktizâ eylese ağzın yuma zirâ şeytânîdür diyü mervîdür ve kaftânun egnine alub kolların koltuğundan çıkarmakdur zirâ ehl-i kitâba teşbîhdür ve iki ökçesi üzerine oturmakdur ve gözlerin yummakdur ve tezellül için olmazsa başı açık kalmakdur eger ziyâde tazarru' için olursa mekrûh degildir ve secdede ka'delerde eli ve ayağı parmakların kıbleden egmekdür zirâ parmakları kolları toğrusunda ola ve ayakları kıbleye toğrı yönelmekdür ucını koysa veyâ arkasını kosa namâzı câ'iz olmaz tevvecüh-i tām bulunmadığı için nās bu mes'eleden gâfillerdür ve şafda açık yer var iken şaf ardında yalınız turub imâma uymakdur eger açık yer olmasa lâyıķ olan imâmı rükû'a varınca muntazır ola ki ihtimâldür ki [47a] bir kimsei dahı gele anuñla bile turagelmez ise yalınız tura önden girü yanına bir kimsei çekmiye zirâ fî-zamânına ekşer nās câhil olmağla namâzı fesâda sebep ve mücâdeleye mü'eddî olur ve perdesiz kabre karşı namâz kılmakdur necâsete karşı hâ'ilsiz kılmak ve murdâr koķu olan yirde böyledür ve ayak yolu taķâzâsı var iken kılmakdur bevl-i regâ'it ve yel şıķleti gibi namâz eşnâsında dahı kâzâ zuhûr ider ise böyledür ve secdeden bir ayağın kaldırmakdur ikisin kaldırsa müfsiddür ve üfürmekdür eger şavtı işidilmezse eger iki ya üç harf zâhir olur ise namâzı fâsid olur ve imâmdan evvel rükû'a inmekdür ve rükû'dan başın imâmdan evvel ref' itmekdür ve andan evvel secdeye varmakdur ve andan evvel secdeden başın kaldırmakdur [47b] Resûl-i ekrem şalla'llâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem buyurmuşlar ki imâmdan evvel başını kaldıran kişi korķmaz mı başı eşek başına dönmeden diyü buyurdu ve secdeye inerken 'özrsüz ellerin yere dizinden evvel komaķdur ve dîvâra 'özrsüz dayanub kalmakdır ve namâz içinde alnından toprak silmekdür ve ikinci rek'atda bir süre adlamakdur evvelki rek'atda okudığı sürenün ardında olan süreyi okumak lâyıķ degildir meger üçinci süre

ile ayıra dimişler ve ikinci rek'atda evvelki rek'atda okuduğunu üstü yanından okumağdır bütün süre olsun gerekse âyet olsun ve bir rek'atda bir süreyi tekrâr okumağdır ve iki rek'atda bir süre kaç ile tekrâr okumak farzda ğayrı okumağa [48a] kâdir ise nâfilede mekrûh degildir ve ikinci rek'atda okuduğı evvelkinde okuduğundan üç âyet ziyâde olmağdır ve imâm ardında Kır'ân okumağdır bu ziyâde mekrûhdur ve dülbendi başına 'özrsüz secde itmekdür zîrâ secdede berk katılımını bulmak şartdır alınından yukarı şarığını kemerine secde eylese ve alını yere degmese cā'iz degildir ve kıyamda iken 'özrsüz 'aşāya ve dîvāra dayanmağdır ve rükū'a indikde veyâ kalkıldıkda ellerin yukarı kaldırmağdır ve çekini ve kolları açık iken kılmakğdır 'özrsüz ve öñünden adam geçmek ihtimâli olan yerde sütresiz kılmakğdır imāmuñ sütresi cemā'ate kâfidür sūtre bir ārşün miğdârı parmak kalınlığında olmak gerek ve yakīn dike sağ [48b] kaşı yâhūd şol kaşı karşısına dike mescidde ilerüde yer var iken girü turmak mekrûhdur yukarıda geçdi idi öñünden geçmek cā'iz eylediğı şafa varmak için ğayrı nesne için geçmek günâhdur peygamberimiz 'aleyhi's-şalâtı ve's-selām namāz kılanuñ öñünden geçmede ne kadar günâh oldığını geçen kimesne bileydi kırk yıl dururdu şabr idüb geçmezdi diyü buyurdu ve âyetleri ve tesbîhleri parmak ile saymağdır ve imâm mihrâbda yalnız durmağdır mihrâbuñ içi giyik olub bütün içerü girse mekrûhdur ammâ ayakları mescidde ve secdesi mihrâbda olsa mekrûh degildir ve imâm 'özrsüz mihrâbuñ ğayrısında kılmakğdır ve imâm yalnız alçağda turub cümle cemā'at yüksekde [49a] olmağdır veyâ imâm yüksekde olub cümle cemā'at alçağda kalmağdır ba'zılar adam boyı ve ba'zılar bir ārşün miğdârı yüksek olmak mekrûhdur didiler ammâ ba'zısı imāmla bulunsa mekrûh olmaz ve besmelei ve âmîni cehr ile dimekdür ve Kırā'nı rükū'a inerken tamām itmekdür ve intiğâlâtda meşrū'a olan ezkârı intiğâl-i tamām olduğdan sonra dimekdür ya'nî tekbîrleri yirlerinden ayırmak her zikri ve kırā'atı mağallinden ğayrı yerde demek bu iki kerâhatı müştemeldür biri mağallinden ayırmak ve biri mağalli olmayan yerde dimekdür her nesne mağallinde müstaşsendür ve rükū'uñ ve sücuduñ tesbîhlerini başın kaldırdığdan sonra dimekdür ve 'özrsüz iki elüñ yire koyub dört elli olub kıyām itmekdür ve kıyāmda iki ayağüñ

[49b] bir suyumdan ziyāde biri birinden irāk başmağdur ve kıyāmda bir ayağı üzerine ‘özr meyliyle ittikā’ itmekdür ve rükū‘da iki ayağın biri birinden ayırmağdur ve namāzda secde yirinden ırağa bakmağdur ve kıyāmda gāh şağına gāh şolına egilmekdür ve bir nesne koqlamağdur ve ammā namāzuñ müfsidlerı yigirmi üçdür ki kılarcken söz söylemekdür kaşd ile olsun sehv ile olsun uyurken olsun uyanık olsun az olsun çok olsun ve kendi işidecek kadar gülmekdür ve eger ğayrı işidecekleyin gülerse āb-desti bile bozılır ve āh itmekdür ve şavt ile ağlamağdur eger muşibetden yā ağrıdan ise ammā cennet ü cehennem añmadan ise zarar virmez ve boğazın ayıtlamağdur zarüretsiz ve sağız çiyinemekdür ve başın yā şağalın [50a] taramağdur ve üç kerre kılını koparmağdur ve kehle kırmağdur bunlaruñ emşalı ‘amel-i keşir kabīlindendür ve müfsid olur ve üç kerre bir yerin kaşımağdur her birinde elin kaldırmağla bir rek‘atda ve iki ayağıyla tavar depmekdür ve iki şaff arası kadar yürimekdür ammā bir şaff kadar yürise ve dursa gine bir şaff kadar yürise gine dursa böylece ne kadar yürise namāzı bozulmaz diyü hulāşada ve ğayr yere beyān olındı ve secdede iki ayağuñ kaldırmağdur yalıñız birini kaldırsa fāsıd olmaz ve imāma uyduğda bir ‘avretle berāber durmağdur veyā ardında tırmağdur eger imām ‘avretlere imāmeti niyyet eylemiş ise ve illā-evvel ‘avretuñ namāzı cā’iz olmaz bu bābda birkaç şart vardır evvelā er ile ‘avret bir imāma uya şāniyyen ‘avret iştiḥā olunur [50b] mağūlesinden ola şālişen namāzlaruñ cihetleri bir ola rābi‘an mābeynlerinde bir nesne olmaya ḥāmisen ḥiç olmaz ise bir rükn edā idecek kadar berāber tura sādisen cenāze namāzıñ ğayrı nāmaz ola bu şüretde ilk namāzı fāsıd olur ve yüzüñ ve göğsüñ ‘özrsüz kıbleden döndürmekdür ve imāmıñ ğayrısı ḥaşr olsa aña fetḥ itmekdür ya‘nī namāz kılan kimsenüñ yanında imāmından ğayrı kimse Qur‘ān oğısa bir mağalde durub aşığısını oğumağa kādır olmasa muşallā işidüb aşığı toğrı aña ta‘līm idüb oğuyorsa namāzı fāsıd olur ammā imām namāzda oğur iken ḥaşr olsa cemā‘atden birisi aña diyüvirse istiḥsānen fāsıd olmaz ve ba‘zılar eger imām namāz cā’iz olacaq mikdārı [51a] oğudı ise aña fetḥ itmek cā’iz olmaz dağı bunda fuğahānuñ sözi çokdur muşḥafdan oğumağdur İmām-ı A‘zam katında müfsiddür ammā imāmeyn

‘indinde degildür hemân mekruhdur ve selâm almağdur ve yemek yemekdür ve şu içmekdür ve ma‘nâ bozulacakleyin Qur‘ânı yañlış oğumağdur ya‘nî Qur‘ânda mişli olmaya ve ma‘nâsı tağyîr-i fâhiş ile müteğayyir ola namâzı fâsid olur meşelâ febe‘aşellâhu ğurâban yerine ğubâran demek gibi yâ mişli olmayub ve ma‘nâsı dağı olmaya yevme tube’s-serâ’iri yerinde es-serâ’ili gibi bu mağalde aqvâl çoğdur yazdıqları mağallere nazâr olına ve kaçd ile selâm virmekdür zîrâ kelâm söyleşmek gibi olur ammâ âhir tağiyât şanub sehv ile selâm virse namâzı [51b] fâsid olmaz secde-i sehv lâzım olur her ne zamân namâzuñ vâciblerinden birini sehv ile terk eylese sehv secde vâcib olur ve ammâ tahâret ve şalâtuñ ed‘iyye-i me’sûresi bunlardur ki ibtidâ helâya duğulünden muğaddem *Allâhume innî e‘uzübike mine’r-ricsi ve’n-nesci ve mine’s-şeytâni’r-racîm* dimekdür ve ‘inde’l-ğurûc *el-ğamdu li’llâhi’llezî ezhebe ‘annî mâ yûzînî ebğâ ‘alâ mâ-yenfe‘unî* dimekdür ve âb-dest alurken ibtidâ tesmiye ‘ağabince *el-ğamdü li’llâhi’llezi ce‘ale’l-mâ’e tahûrâ* dimekdür ve ‘inde’l-mazmazati *Allâhümme e‘innî ‘alâ zikrike ve şükrike ve tilâveti kitâbike* dimekdir ve istinşâğ ‘indinde *Allâhümme eriğnî min râyiğati’l-cenneti ve erzuğnî min na‘mihâ velâ türighnî* [52a] *râyiğate’n-nâri* ve ğasl-i vechi ‘indinde *Allâhümme beyyîzi vechî binûrike yevme tebyezzu vücühü evliyâ’ike velâ tüsvidd vechî bi-zunûbî yevme tesevdü vücûhi a‘dâ’ike* dimekdür ve ğasl-i yedi yümnâ ‘indinde *Allâhümme a‘ğinî kitâbi biyemînî ve ğâsibnî ğisâben yesîrân* dimekdür ve ğasl-i yed-i yüsrâ ‘indinde *Allâhümme lâ ta‘ğinî kitâbî bişimâlî velâ min vera’i zehrî* dimekdür ve meş-i re’s ‘indinde *Allâhümme ğaşşinî bi-rahmetike ve enzil ‘aleyye min-bereketik* dimekdür ve meş-i üzneyn ‘indinde *Allâhümme a‘tiğ reğabetî mine’n-nâri ve mine’s-selâsili ve’l-ağlâli* dimekdür ve ğasl-i ricli yümnâda *Allâhümme sebbit ğademeyye ‘ale’s-şirâğî yevme tezzülü fihî’l-ağdâm* dimekdür ve ğasli ricli-i yüsrâ ‘indinde *Allâhümme* [52b] *ic‘al li-sa‘yen meşküren ve zenbân mağfüren ve ‘amelen mağbülen ve ticâreten len tebûrâ* dimekdür ve fağl-ı vuzû’i şürbi ‘indinde *Allâhümme eşzini bişifâ’ike ve dâvinî bide vâ’ike ve a‘şimnî mine’l-vehli vel-emrâzi vel- evcâ’i* dimekdür ve tamâmı vuzû’î ‘indinde *Allâhümme c‘alnî mine’t-tevvâbine ve ec‘alnî minel-müteğahhirîne vec‘alnî*

min-‘ibādike’ş-şāliḥīne vec‘alnī minellezīne lā-ḥavf ‘aleyhim velā hüm yaḥzenūn
 diyü *innā enze’lnāhu* sūresin okumağdur ve namāz kılarcken iftitāḥ tekbīri ‘aḳabince
subḥāneke Allāhümme ve biḥamdike ve tebara kesmūke ve te‘ālā cedduke velā-ilāhe
ğayruke okumağdur ve fūrūzuñ üç yā dört rek‘atlı olanında ḳa‘dei ūlāsında *et-taḥiyātu*
li’llāhi [53a] ve *‘ş-şalavātu ve’t-ṭayyibātu es-selāmu ‘aleyke eyyuhe’n-nebiyyu ve*
raḥmetullāhi ve berakātüh es-selāmu ‘aleynā ve ‘alā ‘ibādi’llāhi’ş-şāliḥīn eṣhedu
enlā-ilāhe illāllāh ve eṣhedu enne Muḥammeden ‘abduhu ve resūluhu okumağdur ve
 nevāfilūñ ḳa‘dei evveli ve āḥiresinde *Allāhümme ṣalli ‘alā Muḥammedin ve ‘alā al-i*
Muḥammedin kemā ṣalleyte ‘alā ibrahīme ve ‘alā al-i ibrahime inneke ḥamīdün mecīd
Allāhümme bārik ‘alā Muḥammedin ve ‘alā al-i Muḥammedin kemā bārekte ‘alā
ibrahime ‘alā al-i İbrahime inneke ḥamīdün mecīd okumağdur ve ṣalavāt ve terk
 üçüncü rek‘atda ḳible’r-rükū‘ okınan *ḳunūt* du‘aları budur *Allāhümme innā*
nesta’inūke ve nestagfiruke ve nestehdīk ve nū’minu ve netūbu ileyke netevkelū
‘aleyke ve nūṣnī ‘aleyke’l-ḥayra kullehū neṣkuruke ve lā nekfürük [53b] ve *naḥle’u*
ve netruku men yefcūruk Allāhümme iyyāke na’büdü ve leke nūṣallī ve nescüdu ve
ileyke nes‘ā ve naḥfidü nercū raḥmeteke ve naḥşā ‘azābeke inne ‘azābeke bi’l-küffāri
mülḥiḳ ḥānek fethāsıyla ve kesresiyle okınur İmāmı Ḥasan ibn-i ‘Ali raḍiya’llāhu
 ‘anhümādan vesā’ir selef-i şāliḥīnden menḳūl olan bu du‘ā daḡı zamm ideler
Allāhümmeḥdinā fīmen hedayte ve ‘āfinā fīmen ‘āfeyte ve tevelleñā fīmen tevelleyte
ve bārike li-fimā a’teyte ve ḳinā ṣerre mā ḳaḳeyte fe’inneke taḳḳā velā yeḳaḳā ‘aleyke
innehu lā yuzillū men ve āleyte velā ye’izu men ‘ādeyte tebārekte rabbenā ve
te‘āleyte ṣalli Allāhümme ‘alā’l-benī Muḥammedin ve ālihi ve ṣaḥbihi ve’s-sellem ve
 her ṣalāt āḥirinde ṣaḡına ve ṣolına baṣın [54a] döndürdigi ḫāldede *es-selāmu ‘aleyküm*
ve raḥmetu’llāhi diyüb ‘aḳabince *Allāhümme ente’s-selāmu ve minke’s-selāmu*
tebārekti yā zū’l-celāli ve’l-ikrāmi ve’l-ḥamduli’llāhi rabbū’l-‘ālemīne dimeğdür bu
 du‘aları terk etmeyüb ḫulūṣ-i ḳalble ḳırā’at idenler dāreyn sa‘ādetine mazḥar
 olacağları şübhesiz oldığı kütüb-i mu‘teberātıda muṣarraḫdur bu muḳaddemātından
 ṣoñra oğlum cānum ma‘lūmuñ olsun ki bu ticāretgāha sefer iden ümmet-i za‘ifenūñ

sermāye-i i‘mādiña hengām-ı şabā ve ‘unfuvān-ı şebān ve neticesi hücūm-pīrā ile havāss-ı mevcūdenūñ ħarāb olmasından ‘ibāret olub āħirū’l-emr bu dūnyā-yı dū-der ü mezra‘a-i ħayr ü şerde beni nev‘-i beşer her ne kadar ŧūl-ı ‘ömr ile mu‘ammer-i lā-būd [54b] bu muḳtezā-yı küll-i nefsin zā’iḳatū’l-mevti şarāb-ı memātı zā’iḳ u müştehiyyāt-ı nefsāniyyeden ḳat‘-ı ‘alāyıḳ idüb ḳanḩara-i memātdan mūrūr u ‘ubūra muḩtarib ü mecbūr olmaḒla bu mekān-ı keşretten maḩall-i vaḩdete hicret eyledikde bālīn-i ıstiraḩāti seng-i ħarābe mütebeddel ü ferāş-ı raḩāt taḩt-ı türābda temekküne müteḩavvil olub dār-ı āħiretde evvel rāh-ı pūr-ḩaḩar olan derbend-i ine’l-muḩırrda feḩvā-yı dil-ārāy ve *leḩad ces’etmunā furād* mevḩumınca kişiyeye aşlā yār u hem-dem ü hem-rāh u hem-ḩadem ü enīs ü maḩrem ü a‘vān u ḩadem olmayub bi’l-cümle müte‘alaḩāt nā-ber-cā hemān tek ü tenhā cemī‘ ‘alāyıḩdan müberrā ve bedenūñ rūḩ-ı revānından mu‘arrā olduḒda rüzgār-ı bī-ḩarār seni ġarībū’d-diyārı terk ideceḒi ke‘ş-sems fī-vasaḩū’n-nehār [55a] zāħir ü āşikārdur bu şūretde eger senūñ daḩı kendine kendin lāzım ise firşatı ġanīmet bil de ol vaḩtde enīs ü mu‘ayyen olacaḒ i‘tiḩād-ı pāk ile ĩmān ve ‘amel-i şālīḩdür anuñ kesb ü taḩşīline bu dūnyā-yı ġaddār seni terk idince kadar gice ve gündüz sa‘y-ı ġayret ü ihtimām tamām eylesesüz ḩattā ĩmām Tirmizī iḩrāc itdi Ebū-Bekr raḩiya’llāhu Te‘ālā ‘anhu rivāyetiyle bir ġün bir kāmil kimesne ḩuzūr-ı Resūlu’llāh şalla’llāhu Te‘ālā ‘aleyhi ve sellem ḩazretlerinūñ ḩuzūr-ı sa‘ādet mevḩurlarına ġelüb su’āl idüb didi ki yā Resūlu’llāh nāsuñ ḩanḒısı ḩayırlıdır Resūlu’llāh ‘aleyhi’s-selām cevāb buyurdılar ki men *ḩāle ‘ömrühu ve ḩaseni ‘amelühu* ḩayırlı olan ol kimesnedür ki ‘ömrü uzun ‘amelü ġüzel ola ve ḩasenātı [55b] ḩoḒ ola yine ol riḩl-i kāmil su’āl idüb didi ki nāsuñ şerlisi kimdür *ḩāle ‘aleyhi’s-şalātu ve’s-selām min-ḩāle ‘ömrühu vesā’i ‘amelühu* cevābında ‘aleyhi’s-selām buyurdi ki nāsuñ şerlisi ol kimesnedür ki ‘ömrü uzun ve ‘amelü ġünāḩ ü seyyi’atı ḩoḒ ola diyü buyurdi kişiyeye ḩoḒ yaşadıḒça zenūbı ḩoḒ eylese ‘azābı şedīd olur ve’l-ḩāşıl ‘ilm-i nāfi‘ ü aḩlāḩ-ı ḩamīde ve a‘māl-i şālīḩ ile uzun ‘ömr sürmek sa‘ādetdendür ve āħiretde enīs ü mu‘ayyen olub kişiyeye bī-fevz ü necāta daḩı vāşıl itmeḒe bā’ iş olur ammā şol kimseler ki ‘ilmden ḩālī ve ‘amelden ‘ārī lakin yaşı ḩoḒ ola anda bir şeref olmayub anlara ḩoḩa

cāhiller dinür zīrā cāhillere uzun ‘ömür cehāletlerini arturur ve āhiretde Allāhu Te‘ālānuñ [56a] kerem ü raḥmetinden dūr olub ‘iḳāb u ‘azāba giriftār olur gözün açık tutub ‘ilm-i nāfi‘ ü ‘amel-i şālih taḥṣīline ez-dil ü cān sa‘y-ı mevḑūr ve bezl-i maḳdūr eyleyesüz şoñra nedāmet fā‘ide virmez bī-beḳādur bu menzil ey aḥbāb *fā-taḳva‘l-Allāhu yā evlā veliyyū‘l-elbāb Allāhum lā-tec‘alnā minel-vā‘izīn ğayri müste‘zīn āmin be-ḥurmet-i Qur‘ān el-mubīn ve fī-hazā‘l-ḳadr kifāyete nes‘a-Allāhu Te‘ālā el-‘ināyete fī‘l-bidāyete ve‘n-nihāyete ālihi tevessülü ileyke bi-ḥurmeti nebiyyike el-kerīm ahadnā eṭ-ṭerāṭel-müstaḳīm seyyitenā ‘alā dīnike el-ḳavīm fī-mütāba‘ata seyyide‘l-murselīn ve sülūk sünen ḥātimü‘l-nebiyyin şalla‘llāhu ‘aleyhi ‘alā ālihi ve şahbihi ecma‘in vaḳi‘e‘l-ferāğu en tesvīdi‘l-hazihil-evrāḳ el-Perişān ‘ala yeddi müsveddiha el-‘abd el-faḳīr el-ḥaḳīr er-rācī ‘afuvvün rabbihi el-ḳadīr es-subḥān es-seyyid el-ḥāc [56b] Şālih en-Naḳşbendī el-İslāmbolī ğafere ‘anhu ve ‘an vālideyhi ve meşāyihi ve‘l-müslimīn ecma‘in min-fuḳarāi şāhib-i te‘lifāti er-rā‘iḳati ve‘t-taḥḳīḳāti el-fā‘iḳeti el-‘ārif-billāh ve‘l-muḥadişi‘l-kitābi‘llāhi ve süneni ḥabībihi seyyidi‘ṭ-tā‘i‘feti eş-şūfiyeti cāmi‘ el-kemālāti‘l-ḳudsiyeti şāhibi‘l-maḳāmāti‘l-insiyyeti burhāni ehli‘ṭ-tariḳati fī-zamānihi ve sultān el-ḥaḳīḳati fī-evānihi el-ma‘rūfi bi ebī‘l-feyzi el-musema‘ el-beniyyū‘l-kerīm eş-şeyḫ Muḥammed el-Murtezā el-Ḥasenī el-Mısrī el-Ḥanefī el-Yemenī ebā‘uhü ve ecdāduhu ḳaddese‘llāhu sırrıhu ve nevvare mirḳadehu ve feteḫa lenā fütūḫatehu fī-evā‘il şehr-i rebī‘u‘l-evvel sene-‘i ‘ıṣrīn ve mi‘āteyn ve elf fīl minel-hicreti en-nübuvveti ‘aleyhi ve ‘alā ālihi ve eşḫābihi eşrefu‘t-taḥiyyeti fī-beldeti Sīroz el-maḥmiyeti ḥemāhellāhu Te‘ālā ‘ani‘ş-şevā‘ib ve anuḫuseti sene 1220 tamām etdüm didim el-ḥamduli‘llāh eger sehv eyledüm estağfiru‘llāh ğafere el-faḳīr es-seyyid el-ḥāc ‘Abdullāh el-Meknī ‘afa ‘anhu el-‘afvi‘l-‘alā.*

SONUÇ

İslam'ın yayıldığı topraklarda Müslümanlar, dinlerini daha iyi anlamak ve yorumlamak adına farklı türlerde eserler meydana getirmişlerdir. Bu eserler İslam tarihi boyunca dinî bilgiye olan ihtiyaçtan dolayı oluşturulmuşlardır. İslâmî ilimler alanında söz sahibi olan kişiler tarafından çeşitli eserler yazılmıştır. İlmihâller de bu alandaki eserlerin bir kısmını oluşturmaktadır.

“İlim” ve “hâl” kelimelerinin bir araya gelmesinden meydana gelen İlmihâl kelimesi, insanın içinde bulunduğu anda, durumda sahip olması gereken dinî bilgilerin mevcut olduğu kitaplar için kullanılagelmiştir. Bu kelimenin içinde geçtiği ilk kitap İmam Muhammed'in *Kitab 'ul-Kesb* adlı eseridir. Bu anlamda diğer şöhretli eser Ebu'l-leys es-Semerkindî'nin telif ettiği *Mukaddimetü's-salat* adındaki eseridir. Bu eser, İlmihâl türü açısından önemli sayılmaktadır. Sonrasında yazılan birçok eser için örnek teşkil etmiştir. Osmanlı dönemi İslâmî edebiyatında bu alanda yazılan telif, tercüme ve şerhlerin çoğunda bu eserin etkisi mevcuttur. Bu geleneğin etkisi ile birçok İlmihâl yazılmış, gelenek böylece şekillenerek devam etmiştir. Bu geleneğin etkisinde yazılan eserlerden biri de tezimizin konusunu oluşturan Sâlih-en Nakşebendî-i İslâmbolî'ye ait olan *Periştân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı eserdir.

Osmanlı dinî edebiyatında manzum ve mensur olacak şekilde birçok telif ve tercüme ilmihâl yazılmıştır. Bunların çoğu üzerinde bilimsel çalışma yapılmıştır. Birçoğu ise hâlâ beklemektedir. İlmihâl türü eserleri kapsayan dil ve edebiyat temalı yapılan çalışmaların büyük kısmı manzum eserler üzerine yoğunlaşmıştır. Bu anlamda bir dinî nesir örneği olan *Periştân-nâme-i Yetîm-i 'Allâme* adlı eser üzerinde bilimsel bir çalışmanın yapılması gerekli bulundu.

Çalışmanın birinci bölümünde ilmihâl kavramının tanımı ve tarihi seyri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde müellifin hayatı, eserin dil özellikleri, eserin içeriği hakkında bilgiler bulunmaktadır. Üçüncü bölümde transkripsiyonda izlenen yol ile ilgili bilgiler, yazmanın transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Dördüncü bölümde eserde geçen Türkçe olmayan kelimelerin sözlüğü ile eserin tıpkıbasımı yer almaktadır. Yapılan çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Yazmanın dili, günümüz Türkiye Türkçesine göre bazı farklılıklar barındırmaktadır. Dibace ve hatimede kullanılan dil, diğer bölümlerde kullanılan dile göre daha fazla Arapça ve Farsça kelime içerdiği söylenebilir.
2. Teze konu edilen ilmihâl risalesi diğer ilmihâllerden farklı olarak konuları başlıklara ayırmadan anlatmıştır.
3. Müellif, eserde bu risaleden faydalanacak olanlara “Oğlum!, Canım!” şeklinde seslenmektedir. Bu da eseri benzerlerinden farklı kılmaktadır.

4. İncelemiş olduğumuz ilmihâl risalesinde amelî meselelerin yanında inanç ve ahlak ile ilgili konular da yer almıştır.

5. İncelemiş olduğumuz ilmihâlde fikhî hükümler sade bir biçimde yer almıştır.

6. İlmihâller, dinî uygulamaları amaçladığından belli bir mezhep temel alınarak oluşturulmuşlardır. Çalışmamıza konu edilen ilmihal risalesi Hanefî mezhebi esas alınarak yazılmıştır.

7. İlmihâller, Müslümanların günlük hayatlarındaki dinî bilgi gereksinimlerini karşılaması amaçlamaktadır. İncelemiş olduğumuz ilmihâlin de itikat, ibadet ve ahlak konularını kısa ve öz bir biçimde barındırması ile kendisinden beklenen hedefleri gerçekleştirecek özellikleri taşıdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aclûnî, İsmail ibn Muhammed, *Keşfu'l-Hafa ve Muzilu'l-İlbas amma İštehere mine'l-Ahadis ala Elsineti'n-Nâs*, Beyrut 1988.
- Abdurahman b. Semâyil es-Sulle mâ, *Hakikatü'l-Tevhîd Beyne Ehli Sünne ve Mütেকellimin, Dâru'l-Muallime*, Cidde 1439.
- Akalın, Hâlûk, *Yazım Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- Akseki, Ahmet Hamdi, *Müslümana Büyük İlmihâl*, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1993.
- Amid, Hasan, *Ferhengi Faris-i 'Amid*, Milad Yayınları Tahran 1391.
- Altuntaş, Hâlil. İsmail Karagöz, *Hac İlmihâli*, TDV, Ankara 2004.
- Altuntaş, Halil. Muzaffer Şahin, *Kur'anı Kerim Meali*, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, Ankara 2011
- Arpağuş, Hatice, *Osmanlı Halkının Geleneksel İslam Anlayışı ve Kaynakları*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2001.
- Arvasi, S. Ahmet, *İlm-i Hâl*, Burak Yayınevi, İstanbul 1990.
- Ateş, Süleyman, *Muhtasar İslam İlmihâli*, Elif Matbaası, Ankara 1975.
- Ateş, Süleyman, *Yeni İslam İlmihâli*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1975.
- Aydın, Mehmet, *"İslam Dini İlmihâli İtikat, İbadet, Ahlak"*, Hibaş Yayınları, Konya 1984.
- Aynacı, Mediha, *Osmanlı Kuruluş Dönemi Türkçe İlmihâl Eserleri Çerçevesinde İlmihâllerin Fikhî Yönden Değerlendirilmesi*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Soysal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Beşer, Faruk, *Hanımlara Özel İlmihâl*, Nun Yayıncılık, İstanbul 1997.
- Ercilasun, Ahmet Bican, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Büyük İslam İlmihâli*, Semerkand Yayınları, İstanbul 2010.
- Celâlî, Dr. Mir, *Türkçe Farsça Sözlük*, Palme Yayıncılık, Ankara 2010.

- Develioğlu, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitap evi Yayınları, Ankara 2012.
- Kelpetin, Hatice, “İlmihâl”, *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2000.
- Ebu’ş-Şeyh el-İsbehani, *Hilyetü’l-Evliyâ ve Tabakâtü’l-Esfiyâ, Dârü’l-Kitabü’l-Arabi*, Beyrut 1974.
- Ebü Ya’kûb İshâk bin İbrâhim el-Mervezî, *Müsnedi İshâk bin Râhaveyh*, Mektebetü’l-İmân, Medine 1991.
- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Kur’ân-ı Kerîm ve Yüce Meâli* (haz. Doç. Dr. Musatafa Özel), Seda Yayınları, İstanbul 2008.
- El-Haznevî, Muhammed Sabır, *Konulara Göre Arapça-Türkçe Resimli Sözlük*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2015.
- Erdoğan, Mehmet, *Fıkıh Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yayınları, İstanbul 1998.
- Erul, Bünyamin, Ekrem Keleş, *Kutsal İklimde Dua Hac Esnasında Yapılacak Dualar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2017.
- Günday, Hüseyin, Şener Şahin, *Arapça Dil bilgisi Nahiv Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2015.
- İbn Adiy, *el-Kâmil fî Duafâi’r-Ricâl*, Dârü’l-Fikr, Beyrut 1998/1409.
- İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânü’l-Mîzan*, Müessesetü’l-İlmiyye li’l-Matbûât, Beyrut 986/1406.
- İbn Mâce, *Süneni İbn Mâce*, Daru İhyâü’l-Kütüb.
- Kara, İhsan, *Tasavuf Sözlüğü*, İhsan Yayınları, İstanbul 2008.
- Kara, İsmail, *Mızraklı İlmihal*, Çıdam Yayınları, İstanbul 1990.
- Karaman, Hayreddin, *İslâm’ın ışığında Günün Meseleleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Keskin, Mehmet, *Büyük Şafii İlmihâli*, Semerkand Yayınları, İstanbul 2005.
- Kaşeli, Ali Rıza, *Büyük Dua Kitabı*, Merve Yayınları, İstanbul 2015.
- Kelpetin, Hatice, “Bir Telif Türü Olarak İlmihâl Tarihî Geçmişi ve Fonksiyonu”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, S.22, s. 25-56.

- Kırık, Hasan, “*Türk Edebiyatında Manzum İlmihâl ve Fıkıh Kitapları ile Son Devre Ait Manzum Bir İlmihâl: Manastırlı Mehmet Rifat Bey ve Manzum İlmihali*”, İslam Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2006, S.VII, s.433-476.
- Koputan, Mehmet, *Namaz Hocası*, Dumat ofset ve Yayıncılık, Ankara 2013.
- Kurt, Hasan, *Cumhuriyet Dönemi İlmihâl Kitaplarının İtikadî Konulara Yaklaşımı*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1998.
- Kut, Günay, “*Bursa ve Manisa İl Halk Kütüphanelerindeki Bazı Türkçe Yazmalar Üzerine*”, Journal of Turkish Studies, Türklük Araştırmaları, 1977 S.1, s.122-125.
- Mert, Hamdi, *Ansiklopedik İslam İlmihâli*, Tercüman ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul 1986.
- Muhammed bin İsâ bin Sevre bin Musâ ed-Dahhak et-Tirmizi, *Süneni Tirmizi*, Şeriketün Mektebetün ve Matbaatün Mustafa el-Babi el-Halebi, Mısır 1975.
- Muhammed bin İsmâil Ebû Abdullah el-Buhârî, *Sahîh-i Buhârî*, Dâru Takvu'n-Necât, Dimaşk 1422.
- Muin, Muhammed, *Ferhengi Farsi*, Diba Yayıncılık, Tahran 2003.
- Mutlu, Serdar, *Arapça Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 2012.
- Mutlu, İsmail, *Yeni İslam İlmihâli*, Yeni Asya Gazetesi Neşriyat, İstanbul 1993.
- Özek, Ali, *İslam'da İbadet: İlmihâl*, Yeni Matbaa Yayınları, İstanbul 1965.
- Özler, Mevlüt, *İslam Düşüncesinde 73 Fırka Kavramı*, Nun Yayınları, İstanbul 1996
- Öztürk, Mustaf, *Kur'an-ı Kerim Meali Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Parlatır, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara 2009.
- Sarı, İbrahim, *Duânın Önemi*, Nokta E-book Publishing, İstanbul 2016.
- Sami Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı yayınları, İstanbul 2010.
- Sofuoğlu, M. Cemal, *İslam Dini ve Esasları*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İzmir 1999.
- Şahin, Ahmet, *Yeni Aile İlmihâli*, Cihan Yayınları, İstanbul 2004.

Şentürk, Lütfü. Seyfettin Yazıcı, *İslam İlmihali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008.

Uzun, Taceddin, *Arapça Sarf Bilgileri*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya 2012.

Yıldırım, Nimet, *Farsça Dilbilgisi*, Fenomen Yayınları, Ankara 2009.

Yıldırım, Celal, *Hanefî ve Şafîî Mezhebine Göre Büyük İlmihâl*, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1976.

Yörükân, Yusuf Ziya, “*İslam İlm-i Hâlî*”, Ankara İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1952, S. I-II-III-IV, s. 5.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.kuranmeali.org>

<http://porseman.org>

<http://www.osmanlicaturkce.com/>

<http://www.luggat.com/>

<http://www.kamusiturki.com/>

<https://www.turkcesozluk.net/osmanlica>

<https://www.lexiqamus.com/tr>

<http://www.siyerinebi.com>

SÖZLÜK

A

‘ **abd** [A]: Köle, kul.

ābdāl [A]: Kalender meşrep ve derviş adam.

‘ **ādil** [A]: 1. Doğruluk gösteren. 2. Doğru.

‘ **ādīm** [A]: Bir şeyi olmayan, yoksun.

āfāt [A]: Belalar, musibetler.

āfitāb[F] Güneş, mihr, şems

‘ **afv** [A]: Bağışlama.

āgāh [A]: Bilgili, haberli.

aḥiz [A]: Esir, tutsak.

āmāde [A]: Hazır, hazırlanmış

āmān [A]: 1. Eminlik, korkusuzluk. 2. Bağış, bağışlama.

‘ **amel** [A]: 1. İş. 2. Niyet.

‘ **āmil** [A]: İşleyen, yapan, fail.

‘ **amme** [A]: Halk, bütün, herkes.

‘ **anī** [A]: 1. Mütevazı, alçak gönüllü. 2. Köle. 3. Meşgul. 4. Muzdarip.

ānuf [A]: Burunlar

‘ **araḥ** [A]: 1. Ter. 2. Rakı.

ārām [F]: Durma, eğlenme, dinlenme.

ārāste [F]: Bezenmiş, süslenmiş.

‘ **ārī** [A]: Arınmış, boş.

‘ **ārif** [A]: Bilen, bilgili, irfan sahibi.

‘ **arş** [A]: Gök.

‘ **arus** [A]: Gelin.

aḥkām [A]: Emirler, hükümler.

aḥvāl [A]: Oluşlar, bulunuşlar, durumlar.

aḥyār [A]: İyi ve faziletli olanlar.

‘ **aḥab** [A]: Önceye ait.

aḥāvīl [A]: Sözcükler.

‘ **akāyid** [A]: Akideler.

‘ **ākībet** [A]: Nihayet, son.

‘ **alā** [A]: Üst, fevk.

‘ **ālem-tāb** [A]: Bütün dünyayı aydınlatan.

‘ **ālenī** [A]: Aşıkâr, meydanda olma.

‘ **allāme** [A]: Çok bilgin.

ālūde [F]: Bulaşmış, karışmış

‘ **arż** [A]: Bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma.

aşār [A]: Abideler.

‘ **aşā** [A]: Akşam vakti.

āşikār [A]: Belli, açık, meydanda.

āşufte [A]: Çıldırırçasına seven.

‘ **avām** [A]: Herkes, halk.

‘ **avaz** [A]: Nefret

‘ **avret** [A]: 1. İnsanın, gösterilmesi ayıp olan yeri. 2. Kadın; zevce avrat.

‘ **ayān** [A]: Belli, açık, meydanda.

‘ **ayn** [A]: Göz.

‘ **ayyār** [A]: Hilekâr, dolandırıcı.

‘ **ayyāş** [A]: Çok içki içen.

a‘zā [A]: Organlar, üyeler.

‘ **azāb** [A]: İşkence, keder.

āzāl [A]: Ezeller, öncesiz zamanlar.
‘**azām** [A]: Daha, pek, en, çok büyük.
‘**azamet** [A]: 1. Büyüklük, ululuk. 2. Çalım, kurum.
‘**azim** [A]: Ulu, yüce
‘**aziz** [A]: 1. Muhterem, sayın. 2. Sevgili.

B

bāb [A]: 1. Kapı. 2. Bölüm.
bād [F]: Yel, rüzgâr.
ba‘d [A]: Sonra.
bāhir [A]: Açık, ayan
ba‘īd [A]: Uzak, ırak
bā‘iṣ [A]: Sebep, neden.
bālā [F]: Yüksek, yukarı.
bar-gāh [A]: Özel izinle gidilen yer, dergāh.
baṣīr [A]: Görücü, basiret sahibi olan.
basīret [A]: Sezgi, uzağı görüş.
baṣṭ [A]: Yayma, açma.
bāṭıl [A]: Boş, beyhude, yalan; çürük.
bāṭın [A]: 1. İç. 2. İç yüz.
bed [F]: 1. Fena, yaramaz, çirkin.
behāyim [A]: Dört ayaklı hayvan.
behre-mend [A]: Nasibi olan.
beḳā [A]: Devamlılık, bulunduğu durumda kalma.
belīg [A]: Düzgün ve sanatlı yazı yazma becerisi olan.
bend [F]: Bağ, yular, rabita, bağlama.
berīd [F]: Postacı, haberci, tatar, ulak.
berḳ [A]: Şimşek.

beste [F]: Bağlanmış, bağlı, merbut.
beṭālet [A]: İşsizlik, averelik.
beyt [A]: Mesken, hane, ev, oda, oba.
bid‘at [A]: Ortaya çıkan, yeni görülen şey.
bidāyet [A]: İşin başı.

bī-rūy [F]: Yüzsüz, arsız.
bisyār [F]: Çok.

bülend [F]: Yüksek, yüce.

bünyād [A]: Asıl, esas, temel.

bürhān [A]: Delil, ispat, tanık.

C

cā [F]: 1. Yer, mevki, mekân.

cānib [A]: Taraf, cihet, yan.

cārī [A]: 1. Akan, akıcı. 2. Geçmekte olan.

cāvidānī [A]: Ebededilik, sonsuzluk.

cāzibe [A]: Çekicilik.

ceff [A]: Cemaat

cehd [A]: Çalışma, gayret.

cehl [A]: Bilmezlik.

cehr [A]: Yüksek sesle söyleme.

celb [A]: 1. Çekme, çekiş, kendine çekme. 2. Yazı ile çağırma.

celīs [A]: Birlikte oturan, arkadaş.

cemād [A]: Taş gibi cansız olan şey.

cemāl [A]: Güzellik

cem‘ [A]: Toplama, biriktirme.

cemile [A]: Hoşa gitmek için yaranma.

cerbeze [A]: 1. Beceriklilik. 2. Kurnazlık. 3. Çekicilik.

cevāhir [A]: Kıymetli taşlar.

cevr [A]: 1. Haksızlık, eziyet.
cez̄m [A]: 1. Kararlılık, niyet. 2. Arapçada bir kelimenin sonundaki harf veya harekeyi birleştirme ya da düşürme.
cizye [A]: Müslüman olmayan erkeklerden alınan vergi.
cūş [A]: Coşma, galeyana gelme.
cūhāl [A]: Zehir.
cūmel [A]: Harflerin sayı değerlerine göre hesaplanması.
cūnūn [A]: 1. Delirme, çıldırma, delilik.
cūr'et [A]: Cesaret, atılganlık, yiğitlik.
cūrm [A]: Kabahat, suç, günah.
cūz'ıyyāt [A]: 1. Ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler.
cūst ü cū [F]: Araştırıp sorma.

Ç

çarḥ [F]: Felek, gök.
çehre [F]: 1. Yüz, surat. 2. Surat asma. 3. Şekil.
çün [f]: Gibi, mademki, çünkü.

D

dabbe [A]: Yük ve binek hayvanı.
dād [F]: Adalet, doğruluk.
ḍalāl [A]: Doğru yoldan sapma.
ḍālle [A]: Sapıtılmış, doğru yoldan ayrılmış.
dām [F]: Tuzak, ağ.
dāmen [F]: Etek.
dānā [F]: Bilen, bilici.
dāne [A]: 1. Tane, tohum.
defi' [A]: Öteye itme, savma, savulma.

dek [F]: Hile, oyun.
delā'il [A]: Deliller.
dem [F]: 1. Soluk, nefes. 2. An, vakit, saat, zaman.
denā'et [A]: Alçaklık, adilik.
derekāt [A]: 1. Basamaklar. 2. En aşağı katlar.
deşt [F]: Bozkır, çöl, kır, ova.
dırāz [F.]: Uzun.
dīde [F]: Göz
difa' [A]: Savunma, koruma
dīl-āver [F]: Yiğit yürekli.
dīlīr [F]: Yürekli, cesur, yiğit.
dīrīn [F]: Eski, kadim
duḥūl [A]: İçeri girme, içine girme..
dūrūg [F]: Yalan, gerçek olmayan söz.

E

ebbāle [A]: Topluluk, kalabalık.
eblehiyet [A]: Aptallık
ebnā [A]: Oğullar.
ebr [F]: Bulut.
ebrār [A]: Salih kimseler.
ebşār [A]: Gözler, görme.
ebū [A]: Baba, ata.
ecdād [A]: Dedeler, büyük babalar, atalar.
ecsād [A]: Cesetler.
ed'ıyye [A]: Dualar, yakarışlar.
edīb [A]: Edepli, terbiyeli, zarif.
ednā [A]: 1. Pek aşağı, en bayağı, çok alçak. 2. Az, pek az.

ehemm [A]: Daha, mühim, çok ehemmiyetli.

ekâbir [A]: Rütbece, görgü ve faziletçe büyük olanlar.

ekmel [A]: Mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en eksiksiz.

ekrem [A]: Daha kerim; çok şeref sahibi, pek cömert, çok eli açık.

el'ân [A]: Şimdi.

elfâz [A]: Kelimeler, sözler.

emel [A]: Ümit, umma, arzu, hırs, tamah.

emşâr [A]: Büyük şehirler, memleketler.

emti'a [A]: Metalar, mallar

emvâl [A]: Mallar.

encâm [F]: Nihayet, son.

endâhte [F]: Atılmış, bir tarafa bırakılmış.

endişe [F]: Düşünce, vesvese, merak, kaygı.

enfâs [A]: Nefesler, soluklar.

enîs [A]: Dost, arkadaş.

enşâb [A]: 1. Dikili taşlar. 2. Putlar heykeller.

enşâr [A]: Yardım edenler, yardımcıları.

envâ' [A]: Çeşitler, türler.

erkân [A]: 1. Esaslar, destekler, 2. Yol, yordam.

esbâb [A]: Vasıtalar, lazımlar.

esmâ [A]: Adlar.

eşnâf [A]: 1. Sınıflar. 2. Sanatkârlar ve dükkâncılar takımı.

eşfâk [A]: Şefkatler, merhametler.

eşher [A]: Pek şöhretli.

etbâ'î [A]: 1. Birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar.

evâ'il [A]: Evveller, ilk zamanlar.

evkât [A]: Zamanlar.

evlâ [A]: 1. Daha uygun, daha layık.

evşâf [A]: Sıfatlar

evzâ' [A]: Hâller, vaziyetler.

eyyâm [A]: Günler, gündüzler.

F

fâ'il [A]: İşleyen, yapan.

fahz [A]: Uyluk, kalça ile baldır arasındaki kısım.

fâm [A]: Renk.

fâsık [A]: Allah 'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen.

fâside [A]: Kötü, fena.

faşl [A]: 1. Ayrıntı; ayırma, ayrılma; kesme; kesinti; bölüm.

fazl [A]: 1. Fazla, ziyade, artık, baki. 2. İyilik, fazilet, erdem, lütuf.

fecr [A]: Sabaha karşı, Güneş doğmadan önce.

felâh [A]: Kurtuluş, selamet.

fenâ' [A]: Yok olma, yokluk, geçip gitme.

ferâğ [A]: Vazgeçme, bırakıp terketme.

ferâ'iz [A]: 1. Farz, Allah'ın emri. 2. Lazım, vacip, gerek.

ferâmuş [F]: Unutma, hatırdan çıkma.

ferc [A]: 1. Aralık, yarık, çatlak. 2. Dişilerde tenasül aleti, avret.

ferîkan [A]: Topluluklar

fermā [F]: Emreden, buyuran, amir.
ferzend [F]: Oğul, çocuk.
fesede [A]: 1. Fena, kötü, yanlış, bozuk.
2. Münafık, fesat çıkarıcı.
feth [A]: 1. Açma, açılma. 2. Başlama.
fevķ [A]: Üst, üst taraf, yukarı.
fevr [A]: Acele, hemen, derhâl.
fevt [A]: Ölüm.
fevz [A]: Galiplik, zafer, üstünlük.
feyz [A]: ilim, irfan.
fezā [A]: 1. Ucu bucağı bulunmayana boşluk. 2. Uzay.
firkā [A]: 1. Bölük, takım, halk.
fisķ [A]: Doğru yoldan çıkma.
fücür [A]: İşret, sefihlik, günahkârlık, ahlaka aykırı durum.
fünün [A]: Hüner, marifet, sanat, ilim.
fürüg [A]: Nur, ziya, ışık, parlaklık, parıldayış.
fürüş [F]: Satan, satıcı.
fütühat [A]: Zaferler.
G
ġafere [A]: 1. Bağışladı, yargıladı.
ġaffār [A]: 1. Kulların suç ve günahlarını bağışlayan Allah.
ġāfil [A]: Gaflette bulunan(kimse).
ġaflet [A]: Dalgınlık, boş bulunma, bilmezlik, dikkatsizlik.
ġafür [A]: 1. Bağışlayıcı, yargılayan, merhamet eden. 2. Allah'ın sıfatlarından
ġaraż [A]: Maksat, niyet, sebep.
ġarī [A]: Güzel, çekici, sevimli, cazibeli.

ġarīķ [A]: Gark olmuş, suya batmış.
ġayr [A]: Başka, farklı, diğer.
ġencīne [F]: Hazine, define.
ġer [F.]: “eğer” kelimesinin kısaltılmışıdır.
ġerdiş [F]: Dönüş, dönme, dolaşma.
ġeşt ü ġüzār [F]: Gezme, gezip tozma.
ġevher [F]: Elmas, cevher.
ġubār [A] : Toz.
ġufrān [A] : Affetme, merhamet etme, yargılama.
ġurūb [A] : Güneşin battığı taraf, günbatısı, batı.
ġusl [A] : Hayız ve nifas hâllerinden sonra din gereğince yıkanma.
ġüyende [F]: Söyleyen, konuşan.
ġümān [F]: Zan, sanma, sezme.
ġürūh [F]: Cemaat, bölük, takım.
ġüzāf [F]: Gereksiz, beyhude.
H
ħāhiş [A]: İstek, arzu, isteyiş.
ħārib [A]: 1. Yıkan, harabeden. 2. Haydut, yol kesen.
ħāşıl [A]: Husule gelen, husul bulan, peyda olan, olan, çıkan, üreyen, türeyen, biten.
ħavāyic [A]: İhtiyaçlar, lüzumlu, gerekli şeyler.
ħazā [A]: Bu, o, şu.
ħebt [A]: Aşağı inme, aşağı indirme.
ħefevāt [A]: 1. Kaymalar, ayak kayıp sürçmeler. 2. Yanılmalar, yanlışlıklar.
ħelāk [A]: 1. Mahvolma, ölme. 2. Harcanma.

hemān [A]: 1. Hemen, derhâl, o anda, çarçabuk. 2. Öylece, böylece.

hem-dem [F]: Sıkı fıkı, canciğer, arkadaş.

hem-ḳadem [F+A]: Ayakdaş, arkadaş.

hengām [F]: Zaman, çağ, sıra, vakit, mevsim.

hezeyān [A]: 1. Sayıklama.2. Saçma sapan konuşma.

hicret [A]: Memleketten memlekete göç.

hidāyet [A]: Doğru yolu arama, doğru yola girme.

himem [A]: 1. Gayretler, emekler, çalışmalar, yüksek iradeler.

himmet [A]: 1. Kasıt, niyet. 2. Çalışıp çabalama

ḥulūd [A]: Ebedilik, bakilik

ḥulūl [A]: 1. Girme, duhul, bir şeyin içine geçme. 2. Gelip çatma, vusul.

ḥurūc [A]: Çıkma, dışarıya doğru yönelme.

ḥurūf [A]: harfler

ḥušk [F]: 1. Kuru. 2. Kaba, soğuk.

ḥuṣūʿ [A]: Alçak gönüllü olma, tevazu

ḥuṭām [A]: Kuru ot, çerçöp.

ḥümā [A]: İki kişiyi gösterir.

ḥümām [A]: Himmetli, azimli, bir işe sınımsız sarılıp o işi başarma.

ḥüveydā [A]: 1. Açık, apaçık, belli, besbelli. 2. Kadın adı.

İ

iʿāza [A]: Bedel verme, karşılık verme.

ibrām [A]: Çok ısrar etme.

ibtāʿ [A]: 1. Ağır hareket. 2. Gecikme, geciktirme.

ibtidā [A]: 1. Başlama 2. Başlangıç. 3. İlk, en önce, başta.

ibtigā [A]: Talep, arzu, istek.

ibtihāl [A]: Yalvarıp yakarma.

icābet [A]: Kabul etme, kabul edilme.

icmāl [A]: İhtisar etme, kısaltma, özetleme.

ictihād [A]: 1. Gücü kuvveti yettiği kadar çalışma. 2. Fıkıh alanında yetkili ve büyük din adamlarının Kurʿân-ı Kerim ve peygamber hadislerine dayanarak belirledikleri şeriat ile ilgili hükümler.

ictināb [A]: Sakınma, çekinme, uzaklaşma.

idbār [A]: Talihsizlik, bahtsızlık; düşkünlük, işlerin ters gitmesi.

idrāk [A]: 1. Anlayış, akıl erdirme. 2. Yetişme, erişme. 3. Olgunlaşma. 4. Algı.

ifnā [A]: Yok etme.

ifrāt [A]: Aşırı gitme, pek ileri varma.

iftitāh [A]: 1. Açma; açılma. 2. Başlama.

iğmaz [A]: Göz yumma, görmezlikten gelme.

ihfā [A]: Gizleme, saklama, saklanılma.

ihkām [A]: Sağlamaştırma.

ihlāf [A]: Yemin ettirme.

ihlās [A]: 1. Hâlis, temiz, doğru sevgi. 2. Gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk.

ihṭilāf [A]: Ayrılık, uymayıp, uymama, anlaşmazlık, aykırılık.

ih̄timām [A]: Dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme.

ih̄tirām [A]: Saygı, hürmet.

ih̄tirāz [A]: 1. Sakınma, çekinme. 2. Korkma.

ih̄titām [A]: Hitam bulma, bitme, sona erme.

ih̄tiyāt [A]: İlerisini düşünerek, görerek davranma.

ih̄vān [A]: 1. Sadık, samimi candan dostlar.

ih̄yā [A]: Diriltme, diriltirme, canlandırma.

ih̄bāl [A]: 1. Birine doğru dönme. 2. Baht, talih.

ih̄dām [A]: 1. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. 2. İlerleme.

ih̄mān [A]: Örtme, gizleme.

ih̄krār [A]: 1. Saklamayıp söyleme. 2. Dil ile söyleme, bildirme.

ih̄tizā [A]: Lâzım gelme, gerekme.

ih̄vāl [A]: Birinin söylemediği bir sözü, söyledi diye iddia etme.

ilā [A]: 1. Yemin etme.

il̄kā [A]: Kovma, defetme, bırakma.

ilticā [A]: Sığınma, barınma.

ilzām [A]: Cevap veremez hâle getirme, susturma.

‘**imā** [A]: Kör etme, edilme.

inābet [A]: 1. Günahlara tövbe edip Hak yoluna dönme. 2. Bir mürşide başvurup tarikata girme.

‘**ināyet** [A]: 1. Dikkat, gayret, özenme. 2. Lütuf, ihsan, iyilik.

inbisāt [A]: 1. Yayılma, açılma, genişleme. 2. İç açılma, ferahlık.

‘**ind** [A]: 1. Yan, taraf, yön, kat. 2. Yanında, göre, düşüncesine göre. 3. Olunca, olduğu hâlde.

infirād [A]: Yalnız olma, yanında kimse bulunmama.

in̄kızā [A]: Tamam olma, nihayet bulma, bitme, sona erme.

intiḥāb [A]: 1. Seçme, seçilme. 2. Seçim. 3. En güzel.

inzāl [A]: İndirme, indirilme.

inzār [A]: Geciktirme, erteleme.

irādet [A]: 1. İrade, dileme. 2. Gönül isteği.

irḥā [A]: Kibarca, tatlılıkla hareket etme.

irsāl [A]: Gönderme, gönderilme, yollama.

irşād [A]: Doğru yolu gösterme, uyarma.

irtibāb [A]: Bir çocuğu bulûğa erinceye kadar besleme.

ir̄tiyāb [A]: Kuşku, şüphe.

isrār [A]: Sır tutma, gizleme.

isticlāb [A]: 1. Çekme, çekilme. 2. Uyandırma.

istidlāl [A]: Bir delile dayanarak bir şeyden bir netice çıkarma, delil ile anlama.

istiḡfār [A]: Allah'tan, günahın bağışlanmasını isteme.

istiḥfāf [A]: Hafifseme, ehemmiyet vermeme, küçük görme.

istiḥlāl [A]: 1. Helâl sayma. 2. Helâl edilmesini isteme.

istihsānen [A]: Beğenerek, beğenilerek, güzel sayılarak, güzel bularak.

istikmāl [A]: İkmāl etme, kemâle erdirme, tamamlama, bitirme.

istimāʿ [A]: Dinleme, dinlenilme, işitme, işitilme.

istiʿmāl [A]: Kullanma.

istinād [A]: 1. Dayanma. 2. Güvenme, 3. Senet, delil.

istinās [A]: 1. Alışma. 2. Ürkekliği kalmama.

iştinbāt [A]: Bir söz veya işten gizli bir anlam çıkarma, zımmen, açık olmayarak, dolayısıyla anlama.

istinşā [A]: 1. Havadis araştırma. 2. Güzel koku koklama.

istinşāk [A]: Abdest alırken veya temizlik için buruna su çekme.

istirdād [A]: Geri alma, alınma.

istiṭāʿ at [A]: Takat, kudret, güç yetme, güç yeterlik.

iştibāh [A]: Şüphelenme, şüphe etme.

iştihā [A]: 1. Meyil, istek. 2. İştah, yemek yeme isteği.

itʿām [A]: Yemek yedirme, yemek verme, verilme.

iʿtidāl [A]: 1. İki yönü eşit olma. 2. Aşırı olmama.

iʿtimād [A]: 1. Dayanma, güvenme. 2. Emniyet, güven.

iʿtirāf [A]: Suçunu veya yerinde olmayan bir hareketini saklamaktan vazgeçip söyleme.

iʿtikād [A]: 1. Dügümlenip kalma, bir şeye bağlanma. 2. İnanma, gönülden tasdik ederek inanma.

iʿtiyād [A]: Alışkanlık, huy.

iʿtizār [A]: Özür dileme.

ittifāk [A]: Birleşme, uyuşma, sözleşme.

ittikā [A]: Dayanma, yaslanma.

izāle [A]: Giderme, giderilme.

izdiyād [A]: Ziyadeleşme, artma, çoğalma.

izhār [A]: Gösterme, meydana çıkarma.

izlāl [A]: Gölge verme, gölgelendirme.

izkār [A]: Hatıra getirme.

ʿizzet [A]: Büyüklük, yücelik.

K

ķabīh [A]: Çirkin, yakışsız, kötü, ayıp.

ķābil [A]: 1. Alan, kabul eden. 2. Olabilir, mümkün.

ķabl [A]: Önce, öndeki, evvel, evvelki.

ķabr [A]: Mezar.

ķadem [A]: 1. Ayak 2. Adım bir ayak mesafesi

ķahhār [A]: 1. Kahredici, yok edici, batırıcı. 2. Allah'ın sıfatlarından.

ķāla [A]: Eksik olarak.

ķallāş [A]: Sözünde durmayan, döneκ.

ķarīb [A]: Yakın, yakın olan, uzak olmayan.

ķarīn [A]: Yakın, uzak olmayan.

ķarīr [A]: Neşeli, sevinçli.

ķaşd [A]: Bilerek bir şeye girişmek

ķaşır [A]: 1. Kısa, boysuz, yetmeyen. 2. Kusurlu.

ķaṭʿ [A]: 1. Kesme, kesilme, biçme, ayırma. 2. Çözme hâletme, karar verme.

ķavī [A]: Saęlam, kuvvetli, gūçlü.

ķavl [A]: Sōz.

ķebā'ir [A]: Būyūk, geniř.

ķemālāt [A]: Olgunluk, pişkinlik.

ķerāhet [A]: 1. İğrenme, tikslenme. 2. İstemeyerek veya mecbur kalarak yapılan bir iş.

ķe's [A]: 1. İçi dolu kap, çanak. 2. Kadeh, bardak.

ķesālet [A]: Tembellik, uyuřukluk, ūřenme.

ķesb [A]: 1. Çalışıp kazanma. 2. Edinme, peydahlama, kazanma.

ķesīd [A]: Sūrümü az olan.

ķeřiren [A]: Sık olarak, sıkça.

ķeřret [A]: 1. Çokluk bolluk. 2. Kalabalık.

ķeřiden [F]: 1. Çekilmiş, çekiliş. 2. Tartılmış.

ķevākib [A]: Yıldızlar.

ķıdvet [A]: 1. Kendisine uyulup ardından gidilecek kimse. 2. Bir sınıfın veya topluluğun başında olan kimse, reis, başkan.

ķıtāl [A]: 1. Savaşma, vuruşma, birbirini öldürme.

ķıťāt [A]: 1. Parçalar. 2. Memleketler, ūlkeler.

ķıyām [A]: Kalkma, ayağa kalkma, ayakta durma.

ķibār [A]: Būyūk, zarif, toplumun saygın sınıfına mensup kimse.

ķibr [A]: 1. Būyūklük, ululuk. 2. Būyūklük taslama, yūksekte bakma.

ķifāyet [A]: 1. Yetişme, elverme; yeterlik. 2. İktidar, yararlık.

ķizb [A]: Yalan.

ķulzūm [A]: 1. Deniz. 2. Kızıldeniz.

ķurenā [A]: Yakınlar.

ķūřiř [F]: Çalıřma, çabalama

ķūbrā [A]: Daha būyūk olan.

ķūffār [A]: Kāfirler

L

ķafzi [A]: Kelimenin sōyleniřine ve yapısına ait, onlarla ilgili.

ķaťif [A]: Yumuřak, hoř, gūzel.

ķebib [A]: Akıllı.

ķerze [A]: Titreme, titreyiş.

ķeyl [A]: Gece.

ķibās [A]: Giysi

ķihye [A]: Sakal

ķiyākāt [A]: 1. Lāyık olma, deęerlilik, yararlık. 2. İktidar, hūner, fazilet.

M

ma'ād [A]: 1. Dōnūlen, dōnūp gidilecek yer. 2. Ahiret. 3. Dōnūř, geri gidiř.

mābeyn [A]: 1. İki şeyin arası, aradaki şey, ara.

mā'dā [A]: Başka, fazla, gayrı.

ma'dūm [A]: Yok olan, mevcut olmayan.

maħfi [A]: Gizli, saklı.

maħmiyye [A]: Himaye, gōren, korunan.

mağfūr [A]: Allah tarafından gūnahları affedilmiř olması için dua edilen kimse, ūlmūř, yarlıęanmıř kimse.

mağrūr [A]: 1. Gururlu. 2. Bir şeye güvenen.

ma'il [A]: 1. Bir yana eğilmiş, eğik, eğri. 2. Hevesli, istekli, düşkün.

maķāşid [A]: Maksatlar, niyetler; arzular, istekler.

maķbūl [A]: 1. Kabul olmuş, alınmış, alınan. 2. Beğenilen, hoş karşılanan.

maķdem [A]: 1. Gelme; dönüp gelme. 2. Osmanlılar zamanında kalyoncuların kullandığı ve üzerinde ucu saçaklı bir sargı sanlı olan başlık

maķdūr [A]: 1. Güç, kuvvet, kudret. 2. Allah'ın takdiri, kader.

maķsūm [A]: 1. Taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş. 2. Bölünen.

maķūl [A]: Söylenilmiş, denilmiş.

maķūle [A]: Takım, çeşit, soy.

ma' mūr [A]: Bayındır, şenlikli.

maķālib [A]: Talep olunan, istenen şeyler

ma' ūn [A]: Yardım.

mażhar [A]: Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer.

mażmaża [A]: Abdest alırken ağza su alma.

mebġūż [A]: Nefret edilmiş, sevilmemiş.

mebnā [A]: 1. Yapı yeri, bina yeri. 2. Yapı, bina.

mecma' [A]: 1. Toplanılacak yer. 2. Kavuşulan yer, nokta

mecūsī [A]: Mecūs dininde bulunan, ateşe tapan kimse.

medh [A]: Övme, birinin iyi şeylerini söyleme.

mefhūm [A]: Fahim hâline geçmiş, kömürleşmiş, kömür olmuş.

mefsedet [A]: Fesatlık, münafıklık, bozgunculuk.

meh [A]: 1. Ay. 2. Senenin on ikide bir kısmı, ay.

mehcūr [A]: 1. Terk olunmuş, bırakılmış, kullanılmaz olmuş, unutulmuş. 2. Uzaklaşmış.

mehdīb [A]: Hidâyete eren, doğru yolu tutan.

mehleke [A]: Helak olacak yer.

mehmā emken [A]: Olduğu kadar.

mekin [A]: Temekkün eden, oturan, yerleşen.

melā'ik [A]: Melekler.

melāmet [A]: Ayıplama, kınama; azarlama, çıkışma

mel' anet [A]: Lanete değer durum veya hareket, bayağılık.

melbūsāt [A]: Libaslar, giyecek şeyler, elbiseler, esvaplar.

memāt [A]: Ölüm.

memdūh [A]: Övülmüş; övülecek.

me' mūl [A]: 1. Emel edinilen, ümit olunan, umulan, beklenen. 2. Ümit, umut

menāl [A]: 1. Nail olunan, sahip olunan, ele geçirilen şey. 2. yetiştirme, nail olma

menhī [A]: Haram olmuş, yapılması şer'an menedilmiş şey

mennān [A]: 1. Kullarına çok iyilikler eden. 2. İyiliksever.

menķūl [A]: Nakledilmiş, bir yerden bir yere taşınmış, taşınan.

menūṭ [A]: 1. Asılı, asılmış, raptedilmiş.
2. Bağlı.

merbūṭ [A]: 1. Bağlanmış, bağlı. 2.
Ulaşmış, bitişmiş, bitişik. 3. İştirilmiş,
eklenmiş. 4. Bağlı.

mercū [A]: 1. Umulan. 2. Rica olunan.

merġūb[A]: 1. Raġbet edilmiş,
beġenilmiş, herkesçe sevilip aranılmış.
2. İstenilen, sevilen.

merīd [A]: Başı sert, inatçı.

mesā'il [A]: Meseleler.

meşāliḥ [A]: Uġraşılar, çalışmalar.

mesāwī [A]: Fenalıklar, kötülükler.

meşelā [A]: Misal olarak, şunun gibi,
söz gelişi.

mes'ele [A]: 1. Sorulup karřılıġı
istenilen şey. 2. Çözülmesi istenilen şey,
problem.

meşūbāt [A]: İyiliġe karřı Allah
tarafından verilen mükāfatlar.

mes'ūd [A]: Saadetli, bahtlı, bahtiyar,
kutlu.

mes'ul [A]: 1. Kendisinden sorulmuş. 2.
Sorumlu

mest [A]: Mesh verilen ve üzerine
pabuç giyilen, kısa konçlu hafif ve
yumuşak ayakkabı.

mestūr [A]: 1. Örtülü, kapalı, gizli. 2.
Açık saçık gezmeyen, namuslu kadın,

meşiyet [A]: 1. İrāde 2. Arzu, dilek,
istek.

meşkūr [A]: Şükre, teşekküre deġer,
makbul, beġenilmiş, övülmüş,

meşrū' [A]: Şer'an caiz olan, řeriata,
kanuna uygun

mevfūr [A]: Çoġaltılmış, çok, bol.

mevşūf [A]: 1. Vasıflanmış. 2.
Belirtilen.

mevt [A]: Ölüm, benliġi öldürme.

mezbūre [A]: Adı geçen, yukarıda
söylenmiş olan.

mezellet [A]: Bayaġılık, basitlik.

mezīd [A]: 1. Artma, arttırma, çoġalma.

mihmān [F] : Misafir, konuk

mihnet [A]: Acı, sıkıntı.

mi' rāc [A]: 1. Merdiven. 2. Göġe çıkma

mīyān [A]: Orta.

mizāc [A]: Yaratılış, tabiat, huy.

mīzān [A]: Terazi, ölçü āleti, tartı,
ölçek.

mu' arrā [A]: Çıplak, soyulmuş.

mu' atṭal [A]: Terk edilmiş,
kullanılamaz duruma konulmuş.

mu' ayyin[A]: Tayin eden, belirten.

mu' azzeb[A]: Azap içinde bulunan,
eziyet çeken.

mūcib [A]: Gerekli olan, gereken.

muhācir [A]: Göçmen, göç eden.

muḥālif [A]: Muhalefet eden, aykırılık
gösteren, uymayan, uygun olmayan.

muḥallid [A]: Devamlı, sürekli kılan,
ebedileştiren.

muḥaşşıl [A]: Husule getiren, hāsıl
eden, meydana getiren.

muḥiṭ [A]: Çevre, etraf, yöre.

muḥkem [A]: Tahkim edilmiş, sağlam
kılınmış, sağlam, berk,
saġlamlaştırılmış, kuvvetli.

mu' in [A]: Yardım eden, yardımcı.

muḥaddim [A]: Takdim eden, sunan.

muḥallid [A]: 1. Bir şeyi takan,
kuşatan, boynuna asan. 2. Taklitçi

muḳarrer [A]: 1. Kararlaşmış. 2. Şüphesiz, sağlam.

muḳtedā [A]: 1. Uyulan; örnek tutulan. 2. Önde bulunan, kendisine uyulan.

muḳtezā [A]: Gereken, gerekli olan.

muşarraḥ [A]: Açıkça anlatılmış, apaçık.

mu‘teber [A]: 1. İtibarlı, hatırı sayılır, saygın. 2. İnanılır, güvenilir.

mu‘teḳid [A]: İnanan, dini bütün kimse.

murḁār [A]: 1. Mundar, kirli, pis. 2. İslâmî şeriat hükümlerine göre kesilmemiş hayvan.

muṭī‘ [A]: Ödeyen, veren.

mübāşeret [A]: Bir işe başlayan.

müberrā [A]: Beri kılınmış, temize çıkmış, aklanmış.

mücāzāt [A]: 1. Karşılık. 2. Bir suçta karşı ceza çektirme.

mücerred [A]: 1. Tecrit edilmiş, soyulmuş, çıplak. 2. Tek, yalnız.

mücmel [A]: İcmal olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış.

müctehid [A]: 1. Gücü yettiği kadar çalışan. 2. Ayet ve hadislerden şer‘i hükümler çıkararak din allamesi.

müḁām [A]: 1. Devam eden, süren, sürekli. 2. Arası kesilmeyen.

müdeḳḳıḳ [A]: 1. Tetkik eden, inceden inceye araştıran, en ufak gizli şeyleri gören.

müfid [A]: 1. İfade eden, anlatan; manalı. 2. Faydalı.

mühimm [A]: 1. Ehemmiyetli. 2. Düşündüren, düşündürücü. 3. Lüzumlu, gerekli.

mükevven [A]: Halk edilmiş, yaratılmış, yapılmış.

münderic [A]: İçine girmiş, içinde bulunan.

münhedim [A]: Harap olmuş, dağılmış.

müntefi‘ [A]: İstifade eden, yararlanmış.

mürsel [A]: İrsal olunmuş, gönderilmiş.

mürtefi‘ [A]: İrtifa eden, yükselen, yükselmiş.

mürteḳib [A]: Kötü, yakışıksız iş yapan.

mürür [A]: 1. Geçme, bir yandan girip öte yandan çıkma. 2. Geçip gitme.

müşāb [A]: Sevap kazanmış, sevab kazanan.

müstecāb [A]: Kabul olunmuş.

müstelzim [A]: Gerektiren, gereken.

müstevcib [A]: Uygun, yaraşır.

müşevveş [A]: Karmaşık, karışık.

müştemel [A]: Bir şeyin içinde bulunan.

mütāba‘at [A]: Birine tâbi olma, arkasından gitme, uyma.

müte‘ārif [A]: 1. Birbirini tanıyan, tanışan. 2. Bilinen, bilindir.

müteferriḳ [A]: Farklı olan.

mütemādī [A]: 1. Uzayan, süren. 2. Fasılasız, arası.

mütevessil [A]: 1. İnanan, bağlanan. 2. Neden gösteren.

müttakī [A]: Korkan, ürken.

müyesser [A]: Kolaylıkla elde edilen.

N

naciye [A]: 1. Necat bulan, serbest kalan, kurtulan.

nāfe [A]: Misk adı verilen hayvanın göbeğinden çıkarılan güzel koku.

nāfi [A] 1. Kazançlı, yaralı, faydalı, karlı, müfit, hayırlı. 2. Allah'ın adlarından.

nāgāh [F]: 1. Habersiz, bilgisiz. 2. Zamansız, ansızın.

naḥife [A]: Zayıf, cılız, narin, ince.

na'im [A]: 1. Nimet ve refah içinde hayat. 2. Dünya malı.

nār [A]: Ateş

nāşır [A]: Yardım eden, yardımcı olan.

naşrānī [A]: Hıristiyan.

nāşi [A]: 1. Sebep olan, ileri gelen. 2. Dolayısıyla, sebebiyle.

nāṭiqa [A]: 1. Söz söyleyebilme veya konuşabilme gücü, becerisi. 2. Kusursuz düzgün ve güzel söz söyleme becerisi.

nāzil [A]: 1. Nüzul eden. 2. Bir yere konan, bir yerde konaklayan.

necābet [A]: Soyululuk, asil olma, asalet.

necīl [A]: 1. Soy, soy sop, zürriyet, sülale, evlat. 2. Çocuk.

nedāmet [A]: Pişmanlık duyma, pişman olma.

nef [A]: Yarar, çıkar, fayda.

nefeḥāt [A]: 1. Esintiler. 2. Güzel kokular, rayihalar.

nefise [A]: 1. Öz, iç, ruh, can. 2. Ben, benlik.

nehār [A]: Gündüz, gündüz vakti.

neşv [A]: 1. Sevinç, neşe, coşku. 2. Hafif sarhoşluk, çakır keyif. 3. Manevi zevk, ilahi coşku.

nevā [F]: 1. Ezgi, ses, seda, ahenk, name, beste. 2. İç açıklığı, huzur, refah.

nifā [A]: Çıkar, yarar, menfaat.

nihād [F]: Yaratılış, huy, mizaç, tabiat.

nihān [F]: 1. Gizlenmiş, saklı. 2. Bilinmeyen, görünmeyen, seçilemeyen.

nübüvvet [A]: Peygamberlik, nebilik.

P

pāre [F]: 1. Parça, bölüm, kısım, kıta. 2. Tane, adet, parça

pāyān [F]: 1. Uç, son, nihayet, ahir. 2. Kıyı, kenar, uç.

pāyidār [F]: Sabit, sağlam, devamlı, sürekli.

perākende [F.]: Toplu düzeni olmayan ve bir yerde bulunmayan dağınık, müteferrik, perişan.

perver [F.]: Eklendiği söze "besleyen, besleyici, büyüten, yetiştiren" anlamları kazandırarak birleşik söz varlıkları oluşturur.

pes [F]: 1. Geri, arka. 2. Bu durumda, bundan böyle, öyle ise.

pesend [F]: Beğenme, hoşlanma, takdir etme, övgü.

peydā [F]: Açık, görünürde olan, mevcut, meydanda olan, aleni.

pīr [F]: 1. Koca, yaşlı adam, ihtiyar. 2. Bir tarikatın kurucusu.

pīrāste [F]: Düzenlenmiş, donatılmış.

pīşe [F]: 1. Sanat, meslek. 2. İş, uğraş. 3. Tabiat, huy, alışkanlık.

pūr [F]: 1. Dolu. 2. Çok fazla.

R

rābi' a [A]: 1. Saatte salisenin altmışta biri . 2. Devlet memuriyetinde bir rütbe.

rāci' [A]: 1. Geri dönen. 2. İlgili olan.

rahmān [A]: 1. Bütün canlılara merhamet eden Allah 2. Allah'ın adlarından.

rāst [F]: Doğru, düzgün, düzenli. 2. Karşılaşma, tesadüf, isabet.

refi' [A]: 1. Yükseltme, yüceltme. 2. Yukarı kaldırma.

refiḳ [A]: Arkadaş, yol arkadaşı, yoldaş.

renc [F]: Acı, ağrı, hastalık.

re's [A]: 1. Baş, kafa, ser. 2. Baş, başkan, lider.

reṣād [A]: 1. Doğru yola girme, hak yolundan gitme.

revābiṭ [A]: 1. Bağlar, bağlantılar. 2. İlgililer, ilişkiler.

revān [F]: Giden, yürüyen, akan.

ridā [A]: Örtü, gömlek.

rif at [A]: 1. Ululuk, büyüklük, yücelik.

riṣte [F]: 1. Makine ipi, tire, ince iplik. 2. İlgı, bağ, münasebet.

riyāset [A]: 1. Başkanlık, reislik, başlık. 2. Baş olma, başkanlık etme.

rub' [A]: Bir şeyin dört kısmından bir kısmı.

rūgā [A]: Ses, seda.

rūsvā [A]: Rezil, maskara, halk yanında itibarsız.

S

sa'ādet [A]: Mutluluk, baht.

ṣabī [F]: 1. Ergenlik çağına ermemiş erkek çocuk.

ṣabr [A]: Sabır, dayanma.

ṣaded [A]: 1. Yakın olma, yakınlık, civar 2. Kasıt, niyet, tasarı.

ṣadr [A]: 1. Göğüs, sine. 2. Yürek, gönül, kalp. 3. Her şeyin önü, başı, ilerisi. 4. Başköşe.

ṣaf [A]: 1. Sıra, dizi, silk 2. Bir sıraya dizilmiş asker.

ṣafā [A]: 1. Temizlik, saflık, berraklık 2. Endişesizlik, rahatlık, huzur.

ṣahī [A]: Doğru, gerçek.

ṣāhib [A]: Bir mal ve benzeri eşyayı elinde bulunduran kimse.

ṣahife [A]: Kâğıt yaprağı.

ṣahih [A]: Doğru, gerçek.

saḥr [A]: 1. Kaya, büyük taş. 2. Su yüzünde görülen taşlık.

ṣaḥrā [A]: Ova, kır, çöl.

sa' i [A]: Çalışan, iş bitiren. 2. Hizmet eden, gayret gösteren.

sa' id [A]: Kolun dirsek ile bilek arasındaki kısmı.

ṣalāḥ [A]: 1. Düzeltme, iyileşme, iyilik 2. Rahatlık, barış. 3. Dine olan bağlılık.

salih [A]: 1. İyi yararlı, yakışır, elverişli. 2. Yetkisi olan, hakkı olan. 3. Takva ehli.

sālik [A]: 1. Yürüyen, izleyen, bir yol takip eden, işlek 2. Mürit, tarikatte şeyhin yolundan giden.

ṣamedāniyet [A]: Uluhiyyet, tanrılık.

ṣān [A]: Sanki

ṣāni' [A]: Yapan, yaratan, hâlık.

şavt [A]: Ses, seda, bang; bağırma, avaz, nida.

sa'y [A]: Çalışıp çabalama, didinme, gayret etme.

sāye [F]: 1. Gölge 2. Koruma, kollama, gözetme, himaye.

sebīl [A]: Yol, büyük cadde, bulvar. 2. Cadde üzerinde su bulundurmak üzere yapılan özel çeşme.

sefine [A]: Gemi

sehv [A]: Yanlış, hata, galat.

selb [A]: 1. Kapma, zorla alma. 2. Kaldırma, giderme.

selef [A]: Yer ve makam olarak diğerinden önce bulunmuş olan, geçmiş, eski.

selīm [A]: Sağlam, kusursuz, doğru.

semā [A]: Gökyüzü

semā' [A]: Duyma, işitme ile ilgili, işitme duyusuna ilişkin.

sepīd [F]: Beyaz, ak

serā'ir [A]: Sırlar, gizli şeyler.

serār [A]: Ayın son gecesi.

ser-efrāz [F]: Başu büyük, nüfuzlu, yüksek rütbeli, mümtaz, şanlı.

serī' [A]: Çabuk, hızlı, süratli.

sermāye [F]: Ticarete anapara, ana mal.

server [F]: Başkan, başbuğ, reis.

sīrāb [F]: 1. Suya kanmış veya doymuş, sulu. 2. Yeni yetme, taze körpe

sitāyīş [F]: 1. Övme, övüş. 2. Öven.

şiyāb [A]: Giyecekler.

sücūd [A]: Secde etme, namazda alını, el ayaklarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek dua etmek.

sühūlet [A]: Kolaylık.

sükūn [A]: Durma, hareket etmeme.

sükūt [A]: Susma, söz söylememe

sünen [A]: Sünnetler.

sütūde [F]: Övülmüş, övülmeye değer.

Ş

şādāb [F]: 1. Suya doymuş veya kanmış, sulu 2. Taze, yeni yetişmiş.

şādī [F]: Memnunluk, gönül ferahlığı.

şāh-rāh [F]: 1. Büyük, işlek yol, ana yol, cadde. 2. Tartışılmaz doğru ve açık yol.

şārib [A]: İçen, içici.

şāri' [A]: Şeriat hükümlerini uygulayan veya uygulamaya koyan, kanun koyan.

şebīh [A]: Benzeyen, benzeyici.

şecā'at [A]: Yiğitlik, yüreklilik ve bahadırlık.

şecere [A]: 1. Küçük ağaç, bir tek ağaç. 2. Soy ağacı.

şedīd [A]: Şiddetli, sert, sıkı, acımasız.

şehd-āmīz [A+F]: 1. Ballı, bal ile karışık. 2. Bal varmış gibi tatlı.

şehvānīyet [A]: Şehvetli olma hāli.

şemātet [A]: Birinin kötü durumda olmasına veya düşmesine sevinme.

T

ta'dīl [A]: 1. Doğru duruma getirme, doğrulama. 2. Değiştirme, değişiklik yapma.

tağyīr [A]: Değiştirme, ilk biçiminden başka türlü yapma, başkalaştırma.

taḥfīf [A]: Hafif duruma getirme.

taḥīyye [A]: Selâm, dua, aşinalık.

taḥḳīk [A]: Hakikati arama, gerçek olup olmadığını anlama.

taḥmīd [A]: Sürekli olarak “Elḥamdülillâh” sözünü söyleme, şükretme.

teḳāzā [A]: 1. Borcunu ödemek veya ödetmek için birini sıkıştırma. 2. Serzeniş, sitem

ṭarīk [A]: Yol, cadde.

tastīr [A]: Yazma, kaleme alma, telif etme.

ta‘viḳ [A]: Geri bırakma, bekletme, tutma, tehir.

ta‘zīb [A]: Acı çektirme, eziyet verme.

ta‘zīm [A]: Büyütme, ağırlama, saygı gösterme, hürmet etme.

ta‘zīr [A]: Özür dileme, affını isteme, bağışlanmasını bekleme.

tebdīl [A]: Değiştirme, başka bir duruma sokma.

tebyīz [A]: 1. Beyazlatma, ağartma. 2. Bir yazının suretini temiz kâğıda geçirme.

tecfīf [A]: Kurutma.

tefāvūt [A]: İki şey arasındaki fark.

teḥāvün [A]: 1. Hor ve hakir görme, önem ve değer vermeme 2. Savsaklama, ihmal etme.

te‘hīr [A]: Geri bırakma, geciktirme.

te‘kīd [A]: 1. Sağlam duruma getirme, güçlendirme. 2. Pekiştirme, üsteleme, tekrar tekrar söyleme 3. Pekiştirme.

te‘lifāt [A]: Telifler, kitaplar

tuhfe [A]: Hediye, peşkeş, armağan. Yeni peyda olmuş turfanda şey.

türāb [A]: Toprak, toz

türrehāt [A]: Saçma sapan söz, hezeyan, herze, abes söz.

tütük [A]: 1. Büyük örtü, çadır örtüsü, 2. Peçe.

U

‘**ubūd** [A]: Ebetler, sonsuzluklar.

‘**ubūr** [A]: Karşıdan karşıya geçme, geçiş yeri.

‘**ufūnet** [A]: 1. Kötü koku, çürümekten oluşan koku. 2. Ağırlık. 3. İltihap

‘**uḳalā** [A]: Akıllılar, akıllı olanlar, bilginler.

‘**uḳbā** [A]: 1. Ceza 2. Ahiret, öbür dünya.

‘**uḳūl** [A]: Akıllar.

‘**ulbe** [A]: 1. Büyük kutu 2. Damacana, fiçî.

‘**ulemā** [A]: Âlimler, bilginler.

‘**umūmen** [A]: Bütünüyle, hep birlikte.

‘**unḳūd** [A]: Salkım, meyve salkımı.

‘**uzlet** [A]: Bir köşeye çekilip kendi kendine ve yalnız yaşama, yalnızlık köşesine çekilme, inziva.

Ü

ülfet [A]: 1. Alışma, girişme, kaynaşma, senli benli olma 2. Görüşme konuşma. 3. Ahbaplık, dostluk.

ümem [A]: Ümmetler.

V

vāfi [A]: Yeterli, elverişli.

vāhid [A]: Yalnız, tek.

vaḥşet [A] 1. Vaḥşilik, yabanilik 2. Issızlık.

vaḳār [A]: Ciddi ve vakur olan durum, ağırbaşlılık.

vārid [A]: Gelen, vasıl olan, erişen.
vāşıl [A]: Yetişen, ulaşan, vusul bulan.
vāziha [A]: Apaçık, orta, belli, meydan.
veca' [A]: Ağrı, sızı, acı
vecd [A.r.]: Sevgi, Aşk.
vech [A]: Yüz, surat, çehre.
ved [A]: Dostluk, sevgi.
vefā' [A]: 1. Sözünde durma, sözünü yerine getirme. 2. Dostluğu devam ettirme.
vera' [A]: Allah'tan korkma, haramdan kaçınma ve şüpheli olan şeylerden çekinme, takva.
vitr [A]: 1. Yalnız, tek, تنها 2. Yatsı namazından sonra kılınan üç rekât namaz.
vuşlat [A]: Kavuşma birleşme.
vuķū' [A]: 1. Düşme, sukut. 2. Karşı karşıya gelme, tesadüf etme. 3. Geçme, olma, oluş.
vücüb [A]: Gerekli, zaruret, mecburiyet, iktiza, lüzum.
vücüh [A]: 1. Yüzler çehreler. 2. Bir memlekette ileri gelen kimseler, eşraf.
vüs' [A]: 1. Güç kuvvet, takat. 2. Zenginlik, varlık, bolluk 3. Genişlik.

Y

yaķaza [A]: 1. Uyanıklık, tetikte olmak
2. Uyumayan kimsenin durumu.
yed [A]: 1. El. 2. Güç, kuvvet.
yekūn [A] Toplam, total.
yevm [A]: Gün

Z

zāhid [A]: Aşırı sofu, bilinçsizce kendini dine veren kimse.
zaħm [A]: Tazyik, sıkıştırma.
zā'il [A]: Zeval bulan, yok olan, daim ve baki olmayan.
zāri' [A]: Çiftçi.
zeber [F]: Üst
zellāt [A]: 1. Kaymalar. 2. Hatalar, suçlar.
zemīme [A]: 1. Kötü huy veya eylem. 2. Mezmum şey.
zerrāk [A]: İkiyüzlü, riyakâr.
zevāl [A]: Sona erme, yok olma, zail olma.
zīnet [A]: Bezek, süs.
zinhār [F]: Aman, sakın.
zīver [F]: 1. Süs, ziynet, bezek. 2. Erkek adı.
ziyā [A]: Aydınlık, ışık, nur.
ziyāde [A]: 1. Artma, çoğaltma 2. Fazla, baki, artan miktar.
zūhd [A]: Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.

TIPKI BASIM

(Milli Kütüphane-Ankara. 06 Hk 2999)

لاجبا، الشيخ والدين خصوصاً السلف الصا
 لحق الباذلين ومعهم في مصالح المسلمين
 لاجل تحصيل الحق واليقين اللهم جرمهم
 عن جميع اهل الاسلام خير الجزاء وابق آثار
 مساعيهم ما دامت الارض والنساء بحسنة
 جيبه المصطفى ورسوله الختبي وبعيداً لفتك
 صلى الله عليه وعلى اله واصحابه ما هبت
 الدنيا وسلم تسلمها كبراً **فيما بعد**
بوقته برقعصبراً نصف الجهاد صالح
 بالسر شامت بخت ونخست طالعبر
 مقتمها سي كانه فاعرف ارباب سياحت اول
 سير بلا ذلله وانقضاء فضل الله داعيه
 د اوعلا قاصيت وصدان صيدك وسلم
 جبل نفس وهو ان يقيد اولوب عالمي سرك
 كنت وكنار وهربش بركوشده قرا طوره

بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم
 وينتوكل على العزيز الڪریم
 الحمد لله الذي خلقنا وخلق كل شيء
 من الماء والطين وكرمني آدم على
 سائر المخلوقين وقال لقد خلقتم
 الانسان في احسن تقويم **والتحت في**
من روجي وقال الروح من امر جلي
 والصلوة والسلام على سيدنا ونبينا
 ومولانا محمد الذي قال له صل الله وقت
 لا يسعني ملك معزب ولا نبي مرسل اوكي
 الروعجه الذين جاهدوا واجتهدوا

عالی هم و بازل صنوف لغم صاحب سمانین
 بر ذات ستوده صفات اوله علم و رفقا
 ابله متعارف اولنگه قدم و رفعتی بیغ
 بیلوب و کاس و داد وفا و فیض اعتباری
 نویسه قابل و انقاس قدسین مناسج کرام
 متوسل و مائل و هر کسک حاله نظر اهل
 ناظر اولوق و انواع لطف و احسان و صفا
 التفات و خاتبات بی پایا نگرین مظهر بیرون
 و شریعت محمدیدان هارب و مشرقی عنده اولان
 خردن نشان و روز و شب عشق و محبوزه
 طالع و نقیب خاتره لری روحانیتک نیزین
 نور ایماندان دور و رحمت حدادان لجوی
 و ظلمت طبیعتک مستور فیض و نور اعظم
 و کشف و کرامات دعوی سیکل **تبدیل استکل**
اجل الاکل مفروحی اوزده فقر آباستین

بر وقتضای تشنت آب و این روزی مقسوم
 از این روز و اولیده واقع **سیر و الحجیه** صاحبها
 الله تعالی عن الاقات و العاهات و الخیر سیر
 جائتیه انداخته اولوب شرف و وصول و کفر
 مبس اولاقه محبت مزبورده نیک خاندان
 قدیم و شرف اعان و روم الیک آب رقی
 و مشار بالبنانی مکین نهد و سبرین و قینین
 بشیخ علیق اولان مهور سب و شاینا
 زاده سرفویان درگاه عالی دبانو نجانبور
 عدیم النظیر **اسما عیالک** اصلح الله حاله
 و جعل الیک خیر مال ادم الله نفاک
 عمر و دوائه و ضاعف قدمه و اقداره
 حضرتک اوتنه دبر و حال لطف و سخا
 و زیور حکم و حیا برله و کمال نفس سلیم القلب
 زمره فقرا به اینس و فرقه منصفان در مجلس

ح

4a

و بسیار بود که طرفی حقه اولاد مشایخ و کما
 و نقل و در روایتان دن هر پیر نیک دل ریشی عیش
 و نشو و نشی فاقه دن خلوص ایده لر و رسال و سگ
 و خطام سر بیع الی الی جهات فائیده ذخیره مر
 باقی فزیده لر کرده لر زیاد نمانک مال و منالی
 حیرت زو آاده در و اقبال و ادباری هر چه لاله التلا
 و انتقاده در حتی علماء و کبار و فضلای
 حکمت شفا ریسور شکر در کس الی سینه در کس
 ثبات و بقا توقع نمانک جائز و کله در اول سایه
 آری که بر لظه زده زائل اولور **ایچ** بخت آری
 غرض کن که از نایبها نه ایله شفا برق بیک غرض
 و مصلحت اولور **ایچ** عشق زبانه جزئی
 منسب ایله سکن بولوس **در** **ایچ** سه ما بهیچ ایله
 نغمه کمال بولور ایسا ایسا کمال کور کج اولور
بیش سنا بشی در وضع که آنک فریونی اولور

3b

کیوب کذا بلقده عمرت افنا ایدن بحال اولور
 غریق و ناز کفره حریق قلاش و طرار
 و عیاش و عیثار و مظهر اولونک **کالا انعام**
بایهم اصل و ما صدق **ومن یهین الله فاله**
منه **یک** بر آرای اهل فساد و فحشا بر
 نهاده لر ایله الفت و استیناس و اهتلاط
 اجتناب و احتراز انانک و دروغ و فضا
 و هرزه و هرزبان کلام تفاسف انجام بیه
 اصلا انتفات و اعتقاد بیور مبوب اعتقاد
 اهل السنه اوزره ثابت قدم اولور حق
 در بین مستعین لرندن اولدینتک فاشی
 فی الحقیقه وجود پر سوده لر مال الحیات
 اهل درون ایله سیراب و بقا و حضور ایله
 سر سبز و شاد آب اولدینتک شبهه یوقله
و واقعا نتیجه بسیار و فایده مانده شریف
 و بسیار

زمان و بریز و اصحاب خیر و حسنات تو ایله برجا
 زاده و از باب شتر و سببانات عقاب ایله مکافات
 اولی صغفات احکام شریع و عدله مسطوریه
 اولیا اولیخ عاقل اولاد لازم و تمهذ که برینج
 فذار نا پایدار و در هر ستمکار حکما رشک میات
 بریزد و زیناط در شش و ریزدن وحشت نام خیر
 دهشت تمام حاصل ایدوب **فانظروا یا اولی**
الادبعصار مسد قتی مشاهده ایده اولهان کا
 نفاق عدم صحیفه سننن کور قلیله وجود
 لوحه رقم قیلان و جان و عقل ایمان و یقین
 نور بلیه منور ایدیک الله عظیم الشان ترهت دانه
 عن صفات انفتاحان حضرتی جمله نه مقام
 عیون بنده خلوص نیت و صدق طوبیت و حق
 بال و حصوص و خشوع و لبها ال ایله ثابت قدم
 اولغر توفیقات جملله صمدانیه سین ره بریزد

التبجی مال دنیا که بریزد بس بی وفا و بر جو
 فروش کند مرغادر و بر مشاهد که به حقیقت
 فرموده دست فنادر بوضو ریزه بریزد
 پرو که دیره دل **الدنیا قنطرة فانظروها**
ولا تعروها کحل الجواهری ایله منور در
 آنک من حرفات باطله مال اولماز و چاه
 چاهنه دو شب کجج بریزج و مال بی حالنه
 کوکل و بریز و چون پاراز دنیا ناک فساد دینه
 و مناعتک آخرته کسا دینه مطلع اولور
 دولت فائین الحکر و من رهه دنیا ده
 سعادت چاودنی سخن اگر زبیرا قایره خفلام
 دنیا سفر آخرت ایچوت تهیه زاده و رسول
 طریق معاده تحصیل استعداد که تا کماله
حکم فاضلنا هم بغنم بیک ایچکولر ایمان
 و بریز و استر داد و دبعیت روح ایچوت بر آن

6a

زروه رفته بيشدرد گداه بوجتير وبي مقدمه
 وفقر فضل غفار دخي رنج لالا وشد ايده
 سخر دن برز عان سابه هاينلته راه ارايه
 راحت اولوق اتميد بله ويا ب سعادت ايلته به
 خيرا بله استناد سبب حصول مراد اولغلك
 ادای امر و التماسك بين واجب و مراد شريفاي
 اجرا سپين لازم بيلوب وبعنا تين الله وكرم
 تعالى شفقت واکرام گزندن بهر هند اولوب
 ورحمت واقعا گزندن نصيبم بولوب حصول
 مقاصد صوركي و معنوي واستكمال مطالب
 ديني و دنيوي بله اديعه بهي اعتقاد صلوات
 و اوقات خلواته وظيفه روز و شب و حسن
 اجابت بارگاه اهد تبندن طلب قبله روت
 نشاط عام و انبساط كلام بله قديم حديث
 دعائري اوزده قيام و اگر چه بوجتير زرق

5b

اللبه آمين يا مستعان ساده خاطر و صافي
 قلب مبروشار اليه حمه گزيريك مجيد بجز خيتري
 جويش و فخر بزم مودت گزي خورشيد كلوب
 نورد و نيش دل ريش شگفته بال و فخر و صغر
 و آشفته حالي عز حصن و موقور الجور لرينه
 جلب و دعوت و ترتيب برولك و ساقون زاروق
 شرايطي كاسينقي ننديم بيورد قنده كره بلبله
 خلوص منانه مرده ارکان مودت موكد
 و بنیان محبت مستند اولوب حد عاجز يدان
 بالانز التفتات و غنا بنكينه قرين و اعفام
 و احساس نكينه رهين دائره عكبه لرزه مجيد دانا
 و احيا سنه موفق اولد قاري زاو برده فقر بيزه
 معاجله خراج و صواب جزى ذمت همت بيزه اله
 عن صميم القلب بيشين اولما نري امر و التماس
 و بو همت اليه رهين منت بيوروب لوبى قده كرا

زروه

اصغر به **ابو بکر** انا و فقرا الله عز وجل لما حبت
 و برضا لا حضرت تله بله ميانه خلوصتا نيز و
 اخلاص و اختصاص مبنی مسافر طر و عفتا
 باطن و ظاهرا ز و بوعلم الود مزدا انا اي
 مصاحبه اموال عاقبت و اهورال اخبت
 تذکار و بعض مؤثر کلمات ابله نصيحت
 انا ز اولندا قد حوف و خشيت اخبت انا
 غالب اولوب خطاب شهاد امير و حلاوت
 انکيز ابله بود انکيز است و دم بيهسته به ديگر
 نقد اوقات عزيزي بطالت و کمالت هر وقت
 ابله م حرم با و فتاب و اوله اوله ايا
 بوغذيب حيوان بلان فایده دن نه صام اولور
 اتمک نمانت و سلامت اصلا نفع و برتر و کورد
 دور عدل و ابله جيج ستمکار برقرار اولوب
 زمان فرست شرف زوالده در وقت رحمت

چانتق عبادتي باکلمه قرانوش ابدوب **حب**
الدين يا اس **حک** **خظيم** خلقه سني در کوش
 انگينم بدبهي و استکارا يسه ده فقر او سگين
 و ابناء سبيل حقله نيز ميرفت را اليه کما رير
 اخلاق و مرسم اشفاقه نيز نظر انا ايد و لالت
 غيرتیه من اولورده **الذال على الخير كفا ع**
 مبروي موجبيه متويات جيلک عايد اولور
 مامويلک سرما يزينه روعا اولوب اول ز اوين
 ده مکت و آرو و خرم انگله ايکن يا مدنت
 بكون ميرفت را اليه حضرت تله نيك فله نه هفت
 و قرناء صداقتسما ريزندت دخان لقب حفي
 منه سني معتقد حا طي مولود کاتب اسلم
 اصابت پذير و ادب و بسبب لطافتت مبر
 و اهل غنمت و درویش صفتت انيس دلک
 نا ساد و و حليس حجره فو ادم فرزند معنونه

اصغر

نفسی هدایت اینسینک مها امکان جمع
 و کفیلند ه طریق تفافل و تکامل سلوک
 ایله کیم و بو بابه تقصیر و تنهان عند الشرح
 غیر جائز اولدوغی کالتمس فی وسط
 انهار امرانکار و هو بدادر بنا برین مدیت
 متلوی بیتاده و فرج بولان محبت حقیقی
 و جاذبه ممنویه نظر مقتضای حق
 ایزت بودر کی عقاید یان و سلوی وان
 و زاین طهارت و کفیت اداء صلوات
 و صلوة اچون اولان شرط و ارکان و وجوب
 و سنن و مکروهات و مفصلتی شرح ادره
 و نام الاعتمه سرمد هیت **غمان ابن ثابت**
الکافی امام اعظم ابوحنیفه رحمه
 الله علیه و نفعنا بشفا عنده حضرت ایلین اجهت اده
 و ندهی ادره برسمیل احوال تم و اذعان

صد انقضا و انتقلا ده در وجهه مطالوعه
 برده تقویقه مسرور و محبوب فاله حق عمل
 اریاب دکلا و وی تکاوری سوبی شیخ هیت برود
 افتاب مروری مشرف امیدان طالع اولما شرف
 ولی جنت و جوی بی دروغ متقانات رجاء
 برعقود نتیجه واقع اولمشدر و طلب رفاه
 رحمان امتناع و هو ای شیطان ایتاع
 سبب نقصان و خسار بلکر موجب هیلرک
 و یقاردر و رجه رهیر تم برده برضقت ایله
 بست و مزاج طبیعت اعراض حسینی ایله
 خست در بر سیدان نانی سرما بی سعادت
 دنیا و زریعه ذخیره نجاة عقی اولان عقاید
 اصول دین و ضروریات فرج شرح مسین دن
 و امر طهارت و صلواتن ریال و نسادن هن
 مؤمن کسین ترعا لایزم و اجیب اولماسان

نفسی

9a

آنچه اقتضای نصاریف روزگار گذر ایام
 فوایدش جهت تعیین کندی و اسطوله
 اضطراب اولدایندون عقلم حرف آتجی مشایخ
 برکنده و برینشان و با مخصوص بهاس علم
 و سه فزنده عمر بیان و محروم و بی ازعات
 اولدایم حاجت بیان و عنای غیاث اولدایم
 بسفیر اول مسؤل جیل و ملتقیس جلیلات
 صومرله و مابشرت افات حد و مقدار زردن
 طشره حرکت و درازی لیا خنزدون خایج جیل
 دیورده جویس نقدی و نشینت دامن عذار
 ایده رش هر بقدر ملتقیس مذکور کردی دفعنده
 سعی بیلیخ اولدی ایسه ده اهل صنف اولدیخ
 نیازنی ناکید و النامسی تشید ایوب از
 دل و جان طوع رغبت مرزبانک حصو لیا بیره
 ایجا و ابرامه اهفام و در در اهل و انفا ص

8b

واد رک ایله حکم مریب عوم بنیده مستفیع به
 اولان عبارات ترکین و اخیر ایله برینان
 مفیده ترتیب و تسوید انسه کزغای بنده امر صر
 و مستغن اولوروی و آتق بالصدق والاخری
 نظر و وطالع ایروب موجب معتقنا سلسله
 عامل اولغی کندی سبب صلاح فاقان اولدی
 فزاع عاقبت بیلوردم و سوزدی سسوی کزده
 مشکور اولوب و عقیده بفضل الله و کرم
 تعالی مناب و ما جور اولوردی که بو عرضیم
 القاب نیاز و النامس و کلام حقیقت ایجابی
 بو وجهلما اختتامه ابرشد رگده بو هفتیم
 غمزده چیخ سنجار و صغیر الیم کشیده روزگار
 غداردی ای او علوم اگر چه سسولنه اجابت
 و نامولنه مابشرت انکله جان تخفیه منت
 و شاعر عزت بلند ایدوک محال نشاه دکلاه

آنچه

10a

كنية مصنفه سلف صالحين اكا بردين و انما
 مهد بين اهل يقين وعلماء مشاخر بن يقين
 مدققين عليهم رحمة الله الملك المدين ورت
 الله تعالى عنهم اجمعين يتبعوني يا ابا ن
 ويراجعت فراوان اولاد قد نفعه ووسع
 زلف عاجزي مقداري **كثرة من الشمس**
وقطره من البحر بله بي اهم مرات اولاد
 مسافر نفيسه نجات انيسه اجمال وضد ص
 اولاده جمع وانتخاب وقت بضاعت وقصو
 استعانت وزلات وقصوات وهفوات
 وسفطاه انصاف واقراء واعتراف واعذار
 اياه رك مرسلات محتانز ومكبات كوتن
 سياتره موسى اياه الكومرزه وسا ازانل
 وهان طاب ابي اولاد اهلون باصفاه باو كار
 جليل وكفنه جليلك اولق تامو ليل جليل الله

9b

رخصت ويرمدي بوقير قبل البضاة
 وحفير كثير الاضاعة بيكس ويجارده في
 موسى اليه ارجل مرتك اقدم وانها من مجرت
 حواله حق والهام فقال مطلق بيكس عدم
 اهليتم معلوم واسباب بسط وانيسا طم
 معدوم اولاد يفره نقد رعان وظاهر ابيه
 برحال تلاء بوي سيدك جهده ه جنت
 وهو اولوب من **قصي اخبيا المستلم**
حاجة كانه من الاجري كمن حج
واعني ه صمد اخير باعنا اجري بل اولور
 امند صادق اياه **مستعينا من الله الوهاب**
وسعنا حاجتنا **التواب** عمرو سهر ادي على
 الاوجه تنق حصول وصولك جلوه به كراهه
 سيجن اول ذوم سادات توامده كرهمني
 درميان وحسب العاقبة عزني وترك

كتب

وعلم الرسل كل ان **عزيم حقيقت ايمان**
وما يناسبها من العقائد ايات منتقى
 معتمدها على ايمان برنامس چنين نوشت عنوان
 كونيذة اين حديث على در رشته چنين
 كند الالى **هاى** و نظره عزيم بيهت الله
 بخار انعيم معلوم اولسوكى فقها و كزيت
 وعلماء اهل بيتين رحمن الله تعالى عليهم
 اجمعين **ديشكردكس ايمان** لغنده مطلقا
 نقدين واعتراقر دبيرل و شريعتده رسول
 اركان بيلغ انك بكي ضرورت ايك ثابت اولان
 اموره نقدين واقرا در يعنى بين اسلامك
 ايديكي سهرور اولفلس استدل ابراهيتا چين
 عامن مسلمين بيايكي حكامه اينانوب اقرار
 انكدر مشلا وحدت صانع و واجب صلوة
 و حرمت شجر كوي **ه** و علماء فرماي ايك معناه

تعالى استويد و تبويض و تحرير و نسطير و
 دخی **پریشان نامه بيتيم علامه** ديو شمشير
 اولانكي خطا و هوات و قصور و ستملتنه
 واقف اولان زبور علم و كمال و هنر له
 آراسته و كوه طبع و فضل برورل پراسته
 و غلامى زمان و علماء دوران كثر همر
 الله تعالى الى نهايت الاوان حضرتك و فوز
 و فضل و هنر لرندان و منيد اعطف و كر مكرندان
 نياز اولونو كر قلم اصلاح و حمل على اصلاح
 د ربيع بيور صيوب بكيلى نقصان انكلم اياي
 سخيقت العقولك عزيز انكنت اعتراف بيز
 و زخم حورده نگاه احوال جاهلانله ايمان
 حيايت و صيانت بيوروب بوجومك صند الله
 الملك الملتان نالاجر و خزان اولدي موي
 و المعونتر من الله المستعان و هو حسنا

مثلا بر یک صومر و صومره و صومره و صومره
 و بیوس سوال ایس یا خود خمر حرام میل در دیار
 سوال استسه اول بخنده و حضرت و حرمسته
 تحقیق و تصدیق ایس بویکل تصدیق بحلی
 اولهین کافر اولور **و عند بعضی ایمان**
 حضرت رسوکه تبلیغ اذینکی امورده و صوف
 فایانک واحد بتین و صفات قدیمه سینه
 معرفت در میشلر **و ایمان** زیاده و نقصان
 قبول بهر عند الارشاعه و الشافعیه و المعتزله
 و کثیر من العلماء **فانما امام اعظم** او جنبه
 و اصحابی وقتیه و اکثر علماء و امام الحرمین
 قنده زیاده و نقصان بیچول ایس زبیر کربا
 جزه و اوله عان مرتبه سینه اوله تصدیق قطعیله
 بر مقولر بقدر بقدره زیاده و نقصان مستصوف
 دکلا **و عقائدک** ایمانی منذهب ایس اوزده صحیحله

کبر و بیدن و راست کونی دانتین بیدل با نور
 دانتین معناسینه دیوانتیار اغتیر رود و عیار
 ملا خطره بکنده احوال کفایت ایدر تفصیل
 شرط اولان برده تفصیلاً ملا خطره و تحقیق شرطه
 مثلا بر یک مس اجالا حضرت رسوکه حق
 تعالی جاهلیندن بیلغ اذینکی امورک جمله سینه
 تصدیق اکنکه محل احوالده موثمن اولور
 لکن تفصیل بکنده ضرورت دینتینک هم
 بریسته علی الانفراد و التفصیل تصدیق ایانک
 شرطله محل تفصیل ملا خطره بکنده یا تفکر
 ایله یا خود بر یک مسه سوال اکنکه اولور
 پورسی بعضی جهله بخرنده عالم حادث دینک
 نده وحدوث و قدیم ندر بهر بوجال اوزده
 ایمان اجمالی ایله موت کلور بویکس با ارتفاق
 موثمن در تفصیلاً بکنک ملا خطره زمانته اولور

مثلا

13a

معنی غدا مد ر بومقوله مغدا مینه اصل
 جمل دیویر و ضرورت دینیه نك ولائی نیش
 ایلد و موع اوزره انکار وظاهره اصل
 جمل مناسبت کرم **غایک** **مردین** **انجانی**
 بو معنا باشا زنده یعنی اهل اسلام کتبا
 دکله لکله سنو آتی لایکی ظاهرا لک او و دینیه
 بی حفظ واجبد و عیله مثلا بر کسم
 بر یوستا نکر و بروب کورس کرم و اصل نشاده
 اوزاق و ازها کردن بر شئی قلماش ایکن
 کونا کون ازها ر متفوعه اچمیش عهد ناک
 کورس کرم بر عقود و سب پیدا اولوب اول
 عیب جمل بر شی کمالی بولوب سباه اولشکن
 ایچنده بر ایکی دانر سی دخی بیاض و خام کرم
 اول کسمه کلم ایلمک بر زمانده و بر کما نره
 بر شی نك بر عقود ک بر آب و رهو آلهه مری

12b

لکن طریق استغلا لای نك انکس بالانفاق
 غایه اولور **و اشعری** **و مغنلی** **و مغنلی**
 دن جوق کسم نك قتند ه مغناک علم بقیچی
 اولد یغندن ایما صحیح و نافع دکلر زبکله حق
 نعلک بر و رسولنه و دیننه جاهلدر بوقله حق
 کفرور بومقوله اموری دلیل لایقینا ایمن
 کرم نقید ایلمایان ک نورش ایسه ده ال
 تعدیق بولغله عفا بی کفاردن اقله
 خاص کلام عمسان خضرون خالی دکلر
 اگر ظواهر اوله فریم ایله ایسه بومقوله اول
 دلان اوله ایلمک ایلمه مکلفور و الا بومقوله نفوس
 ضایعه مکلف دکلرور ایکن بونکله هر بیجه
 بر ختمنده اولوب عرفای مکلفین بونکله ایلمی
 دنیا ده مستفیع اولق ایکن خلق اولمشلر
 اکثر عوارا باب عرفان عید و شوق کبی

مغنیوه

بپور و انبیا کرام پدیدان ظهور ابریز مجت
 انبیا ناک کمال صدق نشانها اول انبی هم
 ایدر بسی ظاهرا و لایکها اصول اسرار ملک و لای
 غایت ایدر جلی و ظاهر و وادله بجمله بی و اخت
و باینه التوفیق و بو مقوله دلبلی اخصاب
 جلی یعنی عوام ناس بملک و اجده اول ایدر برودن
 مراد حق تعالی برودن شریک و نظیری بود در
 و زمان و مکان و عرش و زمین و هم جمله مخلوقان
 منزه و قیود و وحقتن غیر سی صکره و ن
 یار دینند و **و حق تعالی** هکند عاده اهل انز
 صاد قد رفسادی سوسن فو لای نیک کفرینه
 راضی دکلدر قادر و اولد قریب تکلیف این
 و جمیع افعالند و خلق و تصور ایدر یکند
 مهیب و جید و **واهمان** ایدر یکند و **و اولاد**
 رسول ارسال ایدر کتاب اهل انزال ایلای خلقی

ایکی و شمس حرق اول معتقدند دان
 لریه برابر بود و قفسه بر بر تربیت اول خلق
 و اول دانند لیک جمله بی سبب اولوب یکند
 بر یکی و آنده بی سبب قائلش عاقل دانان اول
 بیلور که آنک خالق بر فاعل مختار و عالم
 در که اغتیا از ندیکتی بر زمانده و بر سگانه و
 بر هو و بر آبره ایکن معتقد سببیه ایدر معتقد
 سنی بی سبب قور اگر بوزنده بالطبع فاعل ایدر
یا طایع ایگراکب اولد ایدی جمله بی سبب
 اولور و لیک نسبتی جمله سبب بالطبع بر آبرود
 بونک کسی مقدم کیمی و خوا اولدیندن معلوم
 اولدیک بونک فاعل نیست طبیعتن سبب
 و مهمل بر فاعل مختار دور استندیک اول
 استندیک سکره ایدر و بو مقوله فاعل مختار
 فاعل عالم و قادر در سبب بالضروره بدیهه
 بیلی

اممکله امتلال ایدر **وینفم بر لیل** جمع خبر
 ویرد کله حق و صحیدر و آخرت صحیدر
 و آنده اولان امور بیغیر بر خبر ویرد یکی اوزر
 خبر سی حددر **و سؤال و جواب و حشر و نیش**
و جنت و جهنم و میزان و صراط و حساب
و کتاب حددره و عوض بنی صلی الله علیه و سلم
 حددر و در شیخایمان لازم اولان امور که
 جمله بی حددره و معلوم اولکن مقلد شوک مسله
 در کله روش حساب آله یا خود داشت و خبر ده
 نیک و تنها بیو یوب نشوغا سی امصار و نیک
 و قیاسات ^{در} فراده اولیب امره بینه و معجزات
 مرسلده و خلق سموات وارضیده و اضلاع
 لیل و نهاره و قضا و تقصیر الیهیب آکا خبره بر
 کس بقاید مسلمان بوددیگرده مجزه انک سول
 خبر ویرد کیم تدبیر و تفکر را تکستین استنفا

دعوت و اندازار ایجون و حجت و برهانله
 کسی الزام ایجون و حق نقالینک قضا سنه
 رضا و اجیدر و حق نقد بر نیکان خراج بر
 نسنه بو ققدار مرینه تسلیم لازمدر زیرا
 انواع خبر و بشر و اصناف نفع و مض احکام
 با حکام قضا و قدد و فرمان واجب الانفا
 خالق القوی و القدره منوط و مر بو طدر
 و شادی و عثم و صحت و الکردن هلمه که
 کاتب قدر نیکان دیوان خانده انکه هجف
 القلم واقع اولمش اوله لایبدر که عرصه
 عددن منضم و وجوده کله **ح ازلده هنر**
یا زدی دست تقدیر اولمز تا ابد بر نقطه
تغییر و مراد اندیگی استدیگی اولماز استدیگی
 هدایت ایدر استدیگی امتلال ایدر و حق نقا
 نیک امتلاله هدیه لایق اولیان ظالم هدایت

اعتمکله

کفر تکذیب اشلاهي انکارا بورد بیلاندردیک
کفر وجود قلب ایلدانی بیلوب لسان ایلدور
انکار کفر ایلدیس **کفر بهود** کبی **کفر ضاد**
 قلبی ایله بیلوب لسان ایله اعترافندسکه
 انی دین ایدتمک کفر ایلدیک کبی **کفر**
نفاق لسان ایله اقرارا بورد قلب ایله اعتقاد
 انکارا بوردن کبی کفر ایلدیس هر بورد
 خلوق انقاری مستنهدر و کافر ایق اولیام
 دیر **اکر** کفری بعد اسلام ایسه **مرتد**
 دینور اکر کفری بالهنده **مخفی** ایسه **منا**
فی دینور اکر کفر شریک طریق ایله ایسه
شریک دینور اکر ایدان منسوخه دین سیر
مبتدین ایسه **کتابی** دینور بهود و ضار کبی
 اکر قیود هر ه ذاهب ایسه **دهری** دینور
 اکر حق فعالیت ایق انکار ایسه **معتل** دینور

ایدان کس در بوشه حق فعالیتک وجود و حد
 نیتیه وجود مملوره ناک بعضی ایلدیلدیل
 ایدان کسه ناک ایمان با از اتفاق صحیح **ولکن**
 بعد صفت ایمان استدل اول اعیان عامیک
 زیر استدل و آجیدر و کفر ایمانک مقابیلد
 مثلا **اکرا** اولان ضریفت دینه ناک **جمله** سینه
 یا بعضی استناد **انکار** و شرح شریفه یا **نابره**
نهارون و **انکار** و استهزا و استحقاق کفر در
 و **صحت** شریفی **فاز** و **اکرا** و اختیار بیله
شد زنا و استحلان حرام و **تخیم** حلول
 هر بوردی کفر در و **اقوال** فلاسفه دن **انکار**
حشاجساد و **انکار** حدوث عالم و حق فعالیت
 کتبات و جزئی نه عالم بیدکی **انکار** کفر در
 و **کفر** انزاعی وارد **کفر جهات** حق
 فعالیتک و حد نیت و ضرورات دینیتیه **بهر** **اکرا**

کفر

کتابی اجل ایلمکد و قیامتده اولون حکمی غیب
 جهنده مخلد قالمقد العیاذ بالله تعالی و منی
 یا کباراه ارتخاب یا صغیره اهل بله اولور
 اهل کبارا کتار اولور اولوب تو بیکار اولور
 و فاسقان حکمی نیاده حد لازم مخلد
 و حد لازم اولیان مخلد لغزیر و تو بیکار بو
 ارا و حق و شها و دندن رت و اولان سلب
 اولمقد و اخترده یا غفر یا شفاعت اهل با حق
 کنا هجر یا ند قد نصکره جسته صولدر ●
 و دینی صاقان کسه و کله سنه اهل با حق
 اکفار انگدن غایت حد را اولور و اولور
 معتزله عظامه اهل اسلامی اکفار اهل جاهلی
 خراب اولمقد و زیر حدین صحیحده و آرد ●
 اولمقد که من قال لا یغیبه المنیم یا کافر
 فقد باء به احدھا ای رجوع بالکفر اهدھا

اگر شعائر دینیه بی اظهار ایدوب بعض
 کفر یا ترمه تقد اولمقدله آخرت اکفار اولور
 اولوب نفوسی تا اولیات ملاحظه ایله تا اول
 ایدر سه ذنوبی ملحد دینور که اصله بینه
 مزه کتبه در بعضی سدن بر شمد و اهل حق
 زنده سنه اعتقادنده مخالف اولوقی
 بی ضرورات دینیه دن اولون نشاکر مثلا
 هدوت عالم و حشر اجماد کی بونکردن بیتی
 اکفار تخمین فرقه بی اکفار ایتیز اهل مروت
 یعنی اهل قلمرون اولمین کافر و دینور
 مستمع دینور کفر فاسق حاکم منده در کین
 ضرورات دینیه دن برینی اکفار اهل اهل قبله
 اولمقدن جحوق ابله کفار ایدر زکافان
 حکمی نیاده حقی ایسه قال و سببی حقی
 ایسه جزیر و خراج سزید سب شیخ اهل لازم

کتابی

مذهبيك او كرتوب بيلر و معتقنا سيمس چاري
 و زاهد اولر و لغتده **مذهب** دوت سيميل
 و بول ديكور اصطلاعهده شولسا اول احكام
 دكس اولر شرتوبون بجهتلك اجتهادكس
 استنباط اولر شولسا اعتقادده مذهبيك
 كمدرد سيمس اولر استنت و جماعت درديكس
اهل سنت و جماعت مذهب بندن مراد بوردكس
 سالف اليسان رسول الله صلى الله عليه و آله
 وسلم حضرتي ياره اصحابي و جماعتي مباحرين
 و انصار و رضي الله عنهم ائمه هكس دوت
 اسلامك نور و جفتيدن و اهل ايمانك معتقد
 اي و سندن بديك اولر اعتقاد اولر معتقد
 و زاهد اولر بديكس بن دغي اولر اعتقاد اولر
 يت ديهه سيمس اولر دنجري بر اعتقاد كوتيهه
 اوصفدن بعيد اوليكس و ضلالتده و شوب

كلها قانار الاو اهدة قفا او من هم
 يا رسول الله قال هم الذين علي ما انا عليه
 واصحابي بودغي رسول اكرم صلى الله عليه و آله
 عليه و سلم حضرتي يارك سيمس اولر دكس كوتيهه
 صكره بيور دغلي اولر اولر هم الذين علي
 ما انا عليهم يعني اولر فرقة ناهيس شولر دكس علي
 ما انا عليهم بن هر نه حال اولر اولر اسم اولر دغلي
 اولر حال اولر بنه اولر واصحابي دغلي
 نه حال اولر بنه ايسه يعني جماعت صحابه
 اتفاق اولر اولر اولر اهدت اولر اولر
 زير لا يجمع امي علي العهلا ان حد يث
 معبود و محمل ناردن ناهيس اولر فرقة
 اهل سنت و جماعت كس ائمه عقا بده
 اهل حق دبر لر جالان و نسا دن هر مومنين
 شرعا لازم اولر كس اعتقادده و عقده

من

اولاً تميزت و در مین شریفینک خلق اکثری ساقی
 اللهید در بول امام اعظم و مقدماتی مخیم بیدان
 و درین اثنا شیخ حضرتین تقدید بد لری و یوسف
 علیه السلام و لایبی و بالجمله مینب خلقی عریضاً
 ناس و لایبینه و ارجح و عربستان و لایبینه
 بغیبی کانی اللهید در شیخ الائمة و قدوة
اهل السنة امام مالک ابن انس حضرتین تقدید
 اید لری و اهل بغداد و باجمله عراق و دیاری
 و عربستان و دیار نینکه خصوصاً حریفین تریقیله
 بغیبی حریفین اللهید رفوز و نقواد و مکمل
 و زهد و رکده اکمل امام **احمد ابن حنبل** حضرتین
 تقدید اید لری بودت انعمانکه بر لری نین اهل
 اری و زوعلک بعضی سائلند و رجلی سنده کورد
 فاما اصل اعتقادده دردی ذی بر تقدید
 یعنی تریقیه نایب اولان اهل سنت و جماعتی

و شریحین و بر یکی طائفه نیک مایبندده
 بعضی اصولده اختلاف وارد و حکم درین
 کون و ایمان ضلال کبی لکن فریقینک محققین
 هر بری بیعت و ضلالند نسبت اتمت کرد اما
 منعصب و مبطل اولنک بدعت و ضلالند نسبت
 ایدوب نجیب نامعقول سوز لری سوز لری کرد
 آنکه اعتقاد یوقدر بوز و نیک آنکسیده اهل
 صدرا **ایدهم الله و نورهم الله و حصم کمال**
رضوان لکن مختار اولان امام الهدی سبکی
 و پرورم و لایبیری عموماً فرموده شیخ اللهیل
 امام اعظم و امام اقم ابو حنیفه کوفی علیه
 رضوانه الاهی حضرتین نیک قران علیحدن و لایب
 دین بنویردن اجتهاد اندک لری سائله
 تقدید و جان اید بقرول اید لری و مذهبیه تابع
 اولی لری و عربستان دیار لری زده و هر و حلب و شام
 ولا

اکناب و طوفانند منزهند و وصفان نقصان
 ایله موصوف دکلدرد و آخرتده انصال شغلز
 و انصاف عبادی اول خلق ایدر کز کس حسن کرک
 بیج مرد اندکی اولور و مراد غداچی اولان
 جمیع مخلوقان آنک **حقاً و قدری و ارادت**
و شرفی ایلدر لکن قانی رضا و امری ایله
 دکلدرد کس ایف مالایطابق عقلاً باندنماز
 ایکن حق نقالی فادرد اولدیغی تکلیف ایلمز
 و حق تعالی بهر شیئی واجب کله رزواب ویرد
 ذفیع ایله در عقاب ابر کس عدلی ایلمز
 و فعلی عدلت و عرض سرد و هر فعل محکم
 مخلوقا تر آرجی بیجه حکم و مصالحی مستحکم
 حور و قلم ایله وصف اولان اولور اولی حقیه
 وارد اولان امور شریک جلدی صفدر

و مسلکدر و برحق فکرکن احوال و خلاصه سی
 و صدق و صفا ایدر اهل سنت و جماعت منتهی
 قبول ایدر و عقاب اهل حق اولور له سان و قلب
 سیره و بزه ایمان و اقرار و اعتقاد غدیری اتم
 و الزم اولان بود کس عالم صادر ندر و صانع ذو
 الجلال موجود و واحد بی زوالد و حق و قاهر
و مبدی و سمیع و بصیر و متکلم و مکنود یعنی
 خالق آرزین غدیری خالق بو قدر و زانی خلق
 و صفات قدیمی ایله مشفق کس اول صفا
نه عینی در نه غیر بیدر اکا شیبه بو قدر و آنک
 ضدی و ندی و نهایت وحدی بو قدر و قاهر
 بر شیبته حلول ایلمز و بر شیئی دئی آنک ذاتیه
 حلول ایلمز و دئی ذاتی محل جود است اولان
 و غیر وجهت و مکانه دکلدرد و آنک اولان
 زمان مرور ایلمز و حرکت و انتقال ایلمز جود
 و کذب

حلى الله تعالى عليك وسلم و حضرت رسول الله صلى
 الله عليه وسلم قد سرت بغيره
 عالم يقظده مباركك جسدك، قد سرت بغيره
 واذن سماه معراجي هقدر ورسول بشير رسول
 ملائكتك دن افضلده و عاقله بشير عامه ملائكتك
 افضلده و **سحر و عين** مؤثر دور و كرامات
 اربابا هقدر و مكلفينه رقيب امام بوقه هسب
 سلطان و اجيدر و حضرت رسول الله صكه امام
 حق ابو بكر صدقيد ر بعده **عمر الفاروق** بعين
حقان ذى الثورين بعين **على المرتضى** رضوان الله
 تعالى عليهم اجمعين و **عقبنيلري** دني بو رسول
 اوزده درود هيز دين اسلامده و **سكنا** ابراهيم
 القليل و ملند ر و **حق** تقالو نه كان امورك
 جلد هس و حضرت رسولك تبليغ اذني امورك
 جلد هس خضضا ليناك و رسولك رضايه اوزده
 ايمان كك تورده و حق تقاليناك حال كيك

واشراط مساعدان خروج دجال و بايعي ما يجر
 و دابة الارض و نزول عيسى و طبع الشمس
 من غروبها جلد هس هقدر و **وقبره** ثواب و عاقبه
 و **سؤال** منكو و **كبر هقدر** و **ايمان** امور هقدر
 و **حشر** و **معاد** و **جزا** و **حلك** هقدر و **موص**
 رسول الله صلى الله عليه وسلم هقدر و **مراد**
و ميراث هقدر و **جنت** و **جهنم** الاق مختلوقه
 در تو اهل جهنم جنده و اهل نارك نارده **فلا**
هقدر و **كبا** اهل كبا و **كلا** مؤمنه
 و **جهنم** كه فار بخند ر **كبا** فاسق بخند
 و **كلدر** و **اينبا** **كبا** شفاعتي هقدر و **دني** اخبار
 مؤمنين حق تعالى اذن و **بردي** كيه كيه
 شفاعتي هقدر و **ميراث** باهر آت ايله ارسال
 اولان ايناك **كبا** هقدر و **جنت** بشرون
 اول اينا حضرت آدم و نبي رسول كرم محمد **صلى**
الله عليه وسلم

صل

کتور دلت و شمد بیه دك بحسب الشريعة رزون
 اعتقاد باطلتک و عرفا سددن اگر کنست جهله
 باله ایسه جمله سندن ند مثله توبه و استغفار
 اللات استغفر الله سبحان الله والحمد لله
 لا اله الا الله والله أكبر ولا حول ولا
 قوة الا بالله العلي العظيم اشته او علم
 جامع سکا و سائر اخوان دینه نصیحتم بوریدکس
 بوقاریدین بر رویان اولان اعتقاد حق اوزره
 ثابت قدم اولیست زیر ابراعتقاد اولزه عیبه
 اولان عاقل کامل معا موئند و کفر دین
 و شرک سدن بر عهد **اهل سنت** و جاعت مند
 اوزره ثابت و در عدا و سبیل سعادت و طریق
 جنات عالیات بود و بوزنزه مخالف اولزه در
 اهل بدعت و فرقه ضال و اهل باطل و ملاصده
 دینور زیاده اختراز واجبات ایسه سواخصی

خلا لدر و کفا حساب صقدر و حیام دیدیکی
 حمد در و کاعقاب صقدر و جمع بدعتی درون
 و ضلالت درون بری بوز و حق رهکار شرمواق
 اولیان امورک جمله سندن بری بوز و حق
 سبحان و تعالیاتک رسول اکرمی صفت مند
 المصطفی البکر نذر یکی احکام و شایعک
 جمله سنی قبول و عقیده ابدلک **اهل سنت** و جاهله
 اعتقاد لر بله معتقد اولدق **و حق** سبحان و تعالی
 به جمیع استا و صفاتینک ایمان کنوز رک **و ملائکه**
 سنه و ارسال ابدلکی **کنک** بر تبه و رسولیه
 و بوم قیامتیه و قضا و قدره ایمان کنوز رک
 و دین اسلام پیش نشنیدن عبادت اولدلیقنه
 اعتقاد ابدلک **اولی** پیش نشن **کلام** **تتم**
واقامت صاوة و ایات و کتوة و موسم رمضان
 وفادار اولدنه **سج بیت الله** فرض ایکنجه ایمان

کوز

مبران و سرگردان وجود نا باطل هم و ما الهم
 عقل و کفریات و مفسدات در و نه بندت
 مگر جهان منفعل و تبه الخاد یکی محض بیجا
 و لیس مبعوض رحمان بر آری اهل طغیان طمان
 و قلاش مفسدان مشتایخ تا جلد آن دست اهری
 ان دور و دور یار یاندن معیور **وَاَنَا الْكَعْبُورُ**
وَالْمُنِيرُ وَالْاَنْصَابُ وَالرُّؤُوفُ رَحِيمٌ مِنْ
وَالْاَبْطَاطَانُ فَاجْتَبِیْوْهُ اَعْلَمُ تَعْلَمُونَ مهنون
 یعنی اوزده ترکی باعث صلح و امتیاجی سبب
 لایع اولاد محروم ترقی نوبش انگار و روز نشب
 سراسر از اقله و ابراج فسق و عقوبت ابله مدام
 و مضور و نفسی خطا مدام رضای عنان قلمه مبر
 سوی جهان و کندی بهی طریق حقه ظن و کما
 نگار معنک شیطان و عهد سوبک طری هر زه
 و هدیایان ظاهر اهل جلوان و افاق مستحق الخضر ان

الْمَقْسُوكِ بِسْمِ الْعَالَمِينَ عِنْدَ قَسَادِ
النَّجْوَى وَاقْتِلَوْنِي الْمَدَاهِبِ وَابْتَلِ كَلِمَةَ
اَبْنِ مَائِدَةِ شَهِيدٍ فَارْتَدَّ كَالْقَابِضِ عَلَى
الْبَجْرِ مهنوی اوزره فی زماننا فرق صفتك
 پیشمار و اتم مصله جیب اورد لکن جمله بدین شهر
 و اظهار اولان اغذ و اسکل اچون تغییر شکل نفس
 مرایج و ریابیش و صورت او غریبی زاهد
 خشک و زرق اندیش در روزی کیست منسلک
 اهری نعود و معارفان حالی و تھی **وَاَنَا مَعَ**
الْاَلْبَانِ مِنْ زَيْبِنَا اَبَا لَهْنِ حَبِیْبٍ مِنْ زَيْبِنَةِ النَّارِ
 کنه سندان عاقل و جاهل و صحراي نفس اماره
 معیور و سروری و ملت اینها و طریقت اولیا ممتا
 بعقدن بوی و طریق رشاد ده مرشد اهل ارشاد
 کجانب **اَكْثَرِي كُنُودًا مِمَّا لِي جِهًا لَانْ بَرَقَ**
مَرَّةً مَرَّةً اَبْدَانِي بَوَّبَ قَسْرَةَ قَلْبٍ وَنَفْسِي شَرَمَ اَلِي
 خیران

مگر
 زینت
 ایروب
 الماکل
 و
 زینت
 ایروب
 زینت

26a

علم تفرید و قدیم قومش تابع سنت نبوی و
 ساکت شاهانه مصطفوی اولوب ظاهر لری
 علم و عمل بلبل آرسنه و افعال صالحه ابد مزنی و افعال
 ابله بر آرسنه و افعال مجلی و وجه لری نوز عبادند مثال
 صحیحه ابله محلی و وجه لری نوز عبادند مثال
 آفتاب عالجاب و کوشش و وفای لری بر موجب
 حال اولی الالباب بو حال نمود و بنیل مقام ایزد
 بلر دیده لر مکل و کسند بلری مکل اولر دین
 لوزه پیریز یوا و با س لری سباه و سپید عیا
 و باج و طلیسان و بی بر موجب سنت
 و تار ب و لمبل لری و لسان و قلمبله انکلی
 ذر و فکر و تجید و توحید و تهلیل و تجلیل لری
 تیز موده شریعت و طریقت صوفی صاف لری
 و مارف نجینا آب و کل و عالم کفر تین
 مرن و مملک و حدتات سهر لری اولوب عیون ایزد

25b

و با هم چو جوانان کبی منو رابط دینیته و روابط
 شرعیته دن خارج عیار و عیاشی طوائف بر سر
 ابدالون و فتنه ران و کجا نشیان و مولویان
 و سائر درویشیان زمان زمره سید کس الالباب
 اکثری دین و ایمان ربقه سندن خارجه لری
 و اباحت و شرح و سنته نهان و ندرع سندن
 و غلامه و ربوعیکر اولون طائفه مملکت داعیه
 ابله استعداد و الفت و استیاسی انگلنت صله
 مرحله بعید اوله بین و بنید احقان و دایم تفریق
 ملحدانه لر بنه کفر فنا و اولم سینی و ترهات
 بارده و حقا قات فاسده نامشروع کلام فتنه
 انخام لمر بنه زینهار و زینهارا اعتقاد اعینه سینی
 زینب اجهالت و ضلالت لری **کاشمی فی الصحیحه**
الکبریه بلدریب ظواهر و با هر در و والری
 جهاد دن آب انا بنهار ال ایومش و ترک خرابیده

عالم

اتمام و اصلا و صور اتمت و عن صميم القلب
 نبرد عار نغمی و هفت عالیله نغمی استخار و صوم
 سعی موفور و نذر عقد و زایلتر بر اهل انفس
 مقبوله مرتقی به موضوع مذکورده نیا نقید
 دستاد اند کله ی پر لری پیشه صمیمتونه
 نبر و رمیدان تحیده دهر لرا و لوی بر صراف
 و خون و ماصف الآات آویا **انالله اذون**
عینهم و لا هم یخربون مضمون اول و اولی
 بنسبه دون عاری و قبل و قالک سری ایدگی
 معلوم عرفای ذوی الفنونند و اهل نوا هورن
 فی زماننا نجه ناس طوائف اهل الله الالهیت
 اب و ب صمیمت حالته خبر در و عارف بر تبه
 اخبار و ابرار اوله دن طریقی نضوی سلب
 ایدوب مشایخ طریقیه و رجال صمیمت زبان
 طوی در آرزو کنند بهر نغمی علم و موفور شده

اهل و عدت و در مبدم مست شرب و صلت
 و جگه اشیا ده صنع حقه ناظر و جگه اقول
 و انغاله حقی حافظ بیلوب صحایک نهوقوفه
 دلاور و خاتناه عالده اهالی پروژ و مریند
 طریقی و موصول لانا نونقی اولمش و سحر خیم
 عرفانده نمان معرفت نوش اشن ستر موفور
 و صمیمت اشیا بی دیده حقی بین اهل بهر
 سفینا اخلاق حسن و مجموعده افضال حمیده
 و نزهت ساری او صاف سبند بره صاحب
 الخاق و مستجاب الاغوره اولان **کرده**
 مشایخ هدایت نشان عنان و عاشق صافی
 در ویشان زمان کرامت و ساکنان و القاری
 طریقت علیت سینی به صاف قوی بر وجهله
 دخل و طعن و نغمی انجیکه و هر بر نغمی
 و نغمی و اکرام و لغت نام سنی کما نغمی و اید

اتمام

سندیج اولوب البنده طریقه کمالی اولانک
 شریفده نفعانی مستصود کلدن زرز ارمیعت
 نجی شریفدن فعلک عبادات و طاعتان
 عبادت در معرفت جسم حقیقتنک ابرود کلدن
 اولاد عظیم الشان جانشان حقیق سزی و یقین
 فیزی و سائر اخوان موختی اعتقاد خوز
 ثابت و حشام مست ابرویب اهل سنت زوکره
 حشر ایلدی خلدن حفظ ایلم آیین بجایه سید
 الماسان ای **ای قوم عزیزم** روحم کلدن اهر زو
 اولان نصیحت و خبر خواهلهم بود سدر اخلاق
 دینه دن قلب کتیری پاک و خالک بره سر
 ز بر قلب جسم ایدینه برسوزی کتیری بارین
 کیت رسا اعضا و بیون جسم آنک رعایتی
 و انرا کتیر کتیر قان قلب خلدن ذبیعه ایلدی
 اولسه فاسد اولوب سائر اعضا دن ظهور این

سراز نظر ایدوب انفا سنی شایخ عظام
 و اولیای کرام مدن ظاهر و باهر اولان
 کلمات قدسیه به و لغتان در افتات
 انسته به دخل و عرض سستی اختیار ایدر
 نمودن بالده من ذلک محمل کلام متکون
 اولیا مشوش الحاک و دنیا و اخرتیه حریف
 ضلال ایدیک بی قیل و قال در وسوسه طنب
 افصح قباح و ارفضیح فضا حیدر لکن اروضای
 و در ویشاندن اسکرنا سن اوضاع بی شایخ
 و اطوارنا مطبوع عیان و غایبان اریب سنی
 و مستحق و ذریه لازم و مرسم اولان انکار وضع
 زبرد رضا بال کفر عانت فقه های دین قدنه
 کفر بر و نانا رخا نیده مذکورده کس من
کفری کفر غیره فقد کفر حاصل سن
 مدوح جهان و مقبول رعاندن و شایسته لغتیه

منذبح

شری شویله در کما عی قلمس آه او ننگه جسم
 ایچنه بر قطعه ات پاره سی و در درک اگر او صالح
 اولویسیه بتون جسم صالح اولور اول فاسد
 اولسه بتون جسم فاسد اولور ننگه او ننگه
 اولیا روجه ات قلب در دیکلد **اینا** عاقلمکله
 هاه قیبنی اصله سر **اول** اخلاق خجیه
 بی نلبندن ازاله ایدوب برینه اخلاق خجیه
 کسب و جلب نتون ایدوب خلق بر کیفیت ریختن
 درک آنک سبیلله افعال سهو نشانه ظهور ایدوب
 چون فکر و تأمل نکره محتاج اولما ایدوب بر
 کسمده تواضع و حکم اولسه آنک هر بر
 فتنه زحمتی مریلاج و لطیف وناس اولما محتاج
 اولسه ظهور ایدوب و بر کسمده کبر و خجیب
 اولسه آنک سهو نشانه خشونت وناس اولما بجایه
 اولحق صبر و خورکورک و رملک و امتناع اعمال

ایشله جملله شری شریفدن طشره اولوب دنیا
 خندان و آخیزده عداب بزبان ایله معذب
 اولسی معزز و محقق اولور اگر قلب اخلاق
 ذمیه دن عاری و خالی اولوب **اخلاق** جمیده
 و حضا ال جملله ایله موصوف اولسی سائر
 اعضا آنک حکمن مسخ و مطیع اولما اول
 کشیدن ظهور ایدوب افعال شری شریفه موافق
 و قلاع و صلاح ایله موصوف اولما لاجرم
 دنیا ده توفیق ظاهر و آخیزده سعید کبر
 و رضا بهر و تقاب ناس اولور آنک اچون اول
 قلبه مغلق اولان علم و معرفت دین لسلک
 اصلدر و طریقی آخیزیک تکبیرد بجهل دروایت
 صحیح لدره شو بکیرد کس **الاولان فی الجسد**
مصغنه انا صلیت صلح الجسد کله و اذا
فندت فند الجسد کله الا وهی القلب معناه

شریف

وافات قلبیه نك خفیه اوله نیه نعلن بوق
 حاصل اولور و دخی قوق نا طغنه نك افراط
 مرتبه سی جزیره دیر اول بر بندوم نك درك
 انك صاحبی بله سی انسان اچون سخن اولیان
 نسته لری بله سی ایدر منتقا بهان و قضا
 وقد اسراف بله سی انك کی بونك صا
 جیدن صدور ایدن اغفال نك كسته
 لر نیر و بربر مگر **و دغنه و مدهنه و عاق**
و نصیبی ایله اغفال برله برک مسرتی
 مهلكه بی اغفال انك کی نسته لری جزیره دن
 حاصل اولور و دخی **قوة ناطقه** نك نقریط
 مرتبه سی بلاوت و حماقتدان اول بر بندوم
 مگر دركی صاحبی شون خضری و ضرر نك
 فان و كناهنگ نونك **قوة** انك نك عاجز
 و ناطق اولور **یا كه هیئت** و اموره فكر ایله نیریه

ضللی ظهور ایدر اما شکر دن نواضع فعلی
 کوع و زحمت ایله چیرک منزه قوی و شکر
 اولان کافران اسلام کله سی زحمت اولور
 کی بو عمل کوزک نامل اولن ایدی چوله
 اغد قات منقالی اوج قوتدر **برسی قوت**
 ناطقه **اچنی قوه خفیه** اوجنی قوه شهوتیه
 بونک لهر سی اوچر بولور **قوة ناطقه** دینک
 معلوماتی اولان و نهم ایدی قوه دیکلدر
 اکن عقل دینور مرتبه سی اوچدر **وسط**
واعندال مرتبه سنه حکمت دینور شرعی
 مدد و حد و صاحبی ایدر ریسما آرزومانه
 چوق معلوم ناطقه تحصیل ایدر اول حکمت
 رهوی مگر دركی صاحبی خطادن صوبتی
 و ضرر دن قائله و باطلدن حق غیر ایدر
 اولان حسن تدبیر و زکا و **و قایق** اصحاب

واقف

ولای کذافی و خوی بدایق و صیوان و حجاب
 موقوفه سنه غضب انک آندان حاصل اولود
 وفرة غضب انک تقریط مرتبه سنه **جذب**
 دبیر اول بر بند مور ملکه در کس صاحبی اقام
 و بجز و میباشند انک جائز ولایق اولاد
 اموردن کبر و فالو زو فرار ایدر مذمت و
 حفات و برحق سزاق و عا رسزاق و غیرت
 اندلا سنی بی ارمحن و حساست و ذنات و ضعیف
 ایان بوزنت حاصل اول اما قرة شهوات نیز
 مدیم اولان لسته لری طلبا چون نفسک
 حرکت و تقاضا و اضطرار نیک سید بنده
 ایج مرتبه در **و سخط و اعتدال** مرتبه سنیقت
 دبیر شرعاً محمد و هدر اول بر کوزل ملکه در کس
 شرح شریفه موافق صلاح و مشیتم ما باشد
 بدرد اثره شهقی بجای و آخر تا کولادت

ایده میوب قاصد اولق و علوم در پند در
 غافل و جاهل قائل و جنون آندان حاصل
 اولود **اما قرة غضب** که لغزت اندکی سنه
 دفع و منع غلک اجرت نفسک تقاضا سی و
 حکمیدر اولاد حی اوج مرتبه در وسط و
 اعتدال مرتبه سنه بجماعت دبیر شرعاً
 مد و هدر اول بر کوزل ملکه در کس شها اقام
 و بجز م انسی جائز اولان امور به مشائرت
 و بجز م انک در عرضی و مالغی حسابات و کلازه
 غیر آروک افرون و ظالمن بر مومنی خولون
 انک در آرمشکو و امر معروف بی کرم و هم
 و نبات و کظم غیظ و وقار شجاعت حاصل
 اولور قرة غضب انک اقراط سینه سنه لثود
 دبیر اول بر بند مور ملکه در کس صاحبی جائز
 اولیان امور اقام و بجز م ایدر **کبر و عجب**

ولایق

آیدی بواج و سطرک حکمت و شجاعت
و غفقت در بونام محمد و جلوه در و اخلاق حمیده
 نیک باشیدی **راک** عقل قوی غضبیه و شهوانیه
 نیز او زنده به حاکم اولو اربیس و سطرکی
 حاصل اولو زور و سائر اخلاق حمیده و دفعی پیدا
 الورد و **اک** قوه غضبیه و شهوانیه نیک
 و ناطقه ناک **اقراط** و تمزیج مرتبه اری حکمت
 اندزنده غالب اولو اربیس العیاذ بالله
 سالی اخلاق زنده حاصل اولو **اقراط**
و تمزیج مرتبه اری **جسد** مملکت حکمت
 اید اربیس قلب و **جسد** بالک کبر فاسد
 اید و کفی اخلاق حمیده اید در جهنجا لیه به
 ذابل اولو رعایدی ضعیف بیک اولو اربیس
 و اخلاق ذمیه سبیل **سفر** و زکریا داخل
 اولو جهنم یکزده و **هیچ** کناه خلقی امان

و مشر و ایدان و ملبوس ایدان شریجه میباشند
 ایدر عزت ایدر خلق معامله ایدر **سقاوت**
و حیا و صبر و صفای صدر و قناعت و تقوی
و تقوی و طمعی سوزی و توکل به نیکان
 حاصل اولو در وقوع شهوانیه نیک اخلاق
 سنه **ش** و **عجور** دینور اول برنده مومنان
 درک آن صاحبی فتنک آرزو اندکی سنه
 لای اری تکاب ایدر شرح شریفه نظر اخلاقی
 بحر و غلج مرزنگب اولو **اسراف** و **سبیز**
و زیاده و هتک عرض و مسند و سقاوت
و اغنیای نیک نماند و فقر و بیایق نیک
 آیدن حاصل اولو وقوع شهوانیه نیک
 تمزیج مرتبه سنه **خود** دینور اول برنده
 مومنان درک صاحبی شریهات شریهات
 قاصر اولو **ضعف** و **سلس** اندر حاصل اولو

ایچک

وپس از آنکه معتبر آنرا در طوطی و در طوطی است
 از آن مومنان را که از مدد کسی کند و نفسند
 تا اقل از پسویب نفسی اخلاق در همه لرون
 معنی و اخلاق صحید در راه مکتب اندر علم
 اذیع و عمل صالحی الهی خیرتی معنی الی غیر
 اسیر و شیطانی تا باغ و دنیا سینه و طول اول
 کوی و بر مری **روح دنیا** بر بلا درستی
 کوی که در آن آتش خراب آنی غافل است
 کوی که در آن دنیا کسندونک بر بیوتک دشمنی
 نشانک کوزینه طایلو و کوزل کوزینو را
 تا قائل اولوب غایب هلاکات ابدی حق
 کسسه لوار در کس پنجه در نازک و ظلم ایل
 مال جمع ایدوب کوزینک بر سگت و کندو
 مورینه مرض انگارن استماع ایدر صدق
 هلاک اولوب حساب و عذاب و نواحی است

زیرا اخلاق در همه صاحبی بر کنا هلاک تو
 ایلمی بر باشغن کنا هلاک را اخلاق و
 دن خلوص اولاد کچی کنا هلاک خلوص اول
 اگر د بر ایلمک کنا اخلاق کچی کچی بند بل اید
 بیورعی جواب اولاد کچی سوی اولاد هلاک
 بند بل ایدر نورنگ او زرنه عقلا انفاق
 انتشار و تجرب صادق دخی بو کنا هلاک
 سکان بلای کاف مسلمان اولور و متبر
 متواضع اولور اگر سعی ایدرس **مکد** توبه
 استسه **سوسن** اولور و متاقد مراد ایلمسه
 مخاصم اولور و تجیل هم د ایلمسه جموره اولور
 و سائونک دخی بو کنا قیاس ایلمه اخلاق **ذمه**
 نک ذم و قبیحی **واخلاق صحیده** نک مدح
 و سعادت حقنده پنجه آیات واحادیت
 نازل و وارد اولور هر بر نیک تفصیحی عزیزی
 و توبه

زیاد نیاید فانی به همگی بی صرفا بوب بریز
 لری محو و آخری خراب اولاجی مملکتی
 ابدان و نه بهدم اولاجی سر لری بی اصاعت اول
 و غیرا اسراف ابد نیاید ان اخلاق و نتیج
 کلام شول کسمکه فرعان نفس بد فرمایه
 مطیع اوله غایت زالتدن در کات **بل هم**
انبل ده محبوس فالاجی بحال ریتاب دکلا
 فی زماننا اکثر ناس ضابعت نفس جسم
 منق و حیث اولوب **حیی و صد و حقیق**
و خصیب و ظلم و ستم و غیبت و کینه و
 ساوا و صاف خبیثه و اخلاق ذمیجه بر نظر
 ایستد **ایلی** عالم دنیا دن آخرت بیکریت
 هر فتنه لر دن هان علم نافع و اخلاق حمیده
و بیادنت فویله و بینه و مالیه در کار مال
 اخرت و سعادت و سلسله اولو رسیه محو در آخرت

و حسرت ابدیه عقاب اولو رسو کلکی مالی غیر بیز
 فالور لذات فانیه به میل و تحت افان حلول
 وجه اوزره اولور اسیسیده دانات و همتیز
لا یز و قاصد رعا عتده ندامت و حسرتیز
بعض کسمن لرو اردو کرجب دنیا و حسرتیز
 ریاست و طول اول ابله دنیا بی لغو و امور
 حسن تدبیر و نظام نام و دیار زنجیر امور
 آخرت دن غفلات و جهالت ابله لری فانی اولی
 و عمر لری آخر اولوب موند قریب اولاده **حیی**
 لری و طول ملای زیاد اولوب موندت و حیل
 نفاق ابد لرم جمع مال و توسیع دانه سوز
 دوستی و فسق ان القاد انفا ر بولما اول
 کسین لره احمق و جاهل و جاهل لری بوزنتیم **اول**
الحق **الکذب** **الذی** **الذی** **الذی** **الذی** **الذی**
 احوط افغانه اولو کس ابدی دنیا خراب اولورکی

زیرا

ويعددها لله سعيه بديعة زير بديعة
 بلذو ورحمت وسنت وتم وعصره من
 بديعة ذوق وراحت ومطعم اولوب بديعة
 تلذذ وصفاتك استك غايده عفت
 وفسارت ابهه امقعدن آخري نيامه وعش
 ولذذوق ولذت خالص وكذا وصفاتي
 آرمه جتته اولور اول واجب الوجود **وكل**
 الاحسان والوجود اولن الله عظيم اللسان
 ترفعت ذاته عن الشبيهه والخصان حناني
 جل شريك اخلاق ديمه لرني اخلاق حديده
 تديل اولوب سعادت دارين ابهه مسعودين
 ابهه آيين باستهان ياغفور ياعليم اهيا
 استقيم يارحمن يارحيم بجمه قران العظيم
 واجعلني في الغناء بالبقاء الدائم ياكريم
 ابي عزيزم وطولم معلوم او كسوك انعام

هوان عاقل اولن معرفت كماله وامتن
 عيده كسب انكته وسانجياتنه ووايله
 خيرا تر سعيه ابد رختي حق تعالى ركنه
 معرف ابد رختي دنيا جل كمالها
 باشيد رنتيم **حب الدنيا اثم محلي**
خطيبي وارو اولقند زير رخت دنيا جل
 اخلاق ديمه به مثلا **وسمع وكبر**
وصد وظلم وطفان وكو كورن عباد
 وعصيان سيب اولور عاقل اولن كرفسته
 غائب اولوب آخرت علمنه سعي ابد احسن
 اولن كرفسته هو اسنه بايو بروب حق تعالى
 دن آخرت سعادت عني ابد روبرور بديعه
او علم جامع عزيزم هان آخرت سعادت
 خاتوب علم وعلمها كسب ابد ريب
 درجات عظمه سعادت كبري تخميك جهه

وهم

36a

بِرَّكَه بوزين بو مقدر و **بِرَّكَه** ايكي قورون
 مريغلم بيله بو مقدر و **بِرَّكَه** باشنيك ريفيله
 مسيح انگار و **بِرَّكَه** ايا قلمين طينون بيله بو مقدر
 و **اَنَا** ابد ستاك ستمين و ادا لبي بجهيد كره
 امور و رتوبير كند يسي بيا شرت ابدوب
 عزيزه ايند ر محكمه و **اَبَد** ست اولنده اوج
 كره **الْبَرَك** بلكم بيله بو مقدر و اول حاله
سُبْحَانَكَ الْعَظِيمِ وَ **الْحَمْدُ** لِيْكَ عَزَّ وَجَلَّ
اَو سَلَامٌ د بگلد و **سُبْحَانَكَ** استعجال
 انگار و **عَزِيْزٌ** اوج كره صور بركدر و **بِرَّكَه**
بِرَّكَه اوج كره صور بركدر و **بِرَّكَه**
 مانع ابدل انگار و **اَلْحَمْدُ** لِيْكَ اود كرن بولم
 رده قلمه قوشو او تو مقدر و **اَرَسِيْ** بجهيد
 نسل و سخي بري برينيه اولمشد مقدر و
بِنَا كلار من سور بيله بيه هوشمونيك عسكي

35b

علماء بجهتهدين و **اَكْثَرُ** قوتها حنيفين
 اتفاق ادر زده **عِيْلَتُ** كره اياق بولنده او تو
 دقد نغمكه معقد ق طاش ايله **بَاكْسَلِيْ**
 ايله مسلمانك ستمند و **سَلَمٌ** بكي طاش تاك
 اولن سب تخمد و **وَصَوِّ** ايله بومق و حرف ايله
 يعني بز ايله **بِحَيْفِ** انگار و طو زنده **صَوِّ** سب
 و **اَلْبَنِي** بر حايظه دك انگار جمله يسي ادهد
 و **اَكْثَرُ** اطراف معقد ه بجا ست جوش دين
 ايسه طاش ايله **سَلَمٌ** بيمو **صَوِّ** ايله بومق
 لازمد و **صَوِّ** ايله **سَلَمٌ** يا بومق كره
صَوِّ ايله كلكد و **عَظِيْمٌ** و **رَوْتٌ** ايله و **اَكْثَرُ**
 اوت انسان و حيوان ايله **سَلَمٌ** مكو هون
 و قبله بيشنو او تو موق و **اَيَا** ازلن د و غاك
 و بومك و **اَيَا** **اَوْتَمُّ** و **اَيَا** **اَيَمُّ** فارسو او تو موق
 مكو هون **اَيَا** **اَيَمُّ** **سَلَمٌ** و **فَضَلِي** و **دَرَسِي**

بِرَّكَه

37a

وید **نمان** عسلده پوده سی لازم اولان بره
 قازا و برین وصاری مویجوب اقمقد **وانت**
 طووسی فوصقدر اگر باقم کل بیس **وانت**
 بالیا نوب ابو مقدر اگر طابق آتس **وانت**
 داروق **وانت** یعنی بااهی و کند و فی
 غلب اتمک و سر جوش او مقدر **وانت** ایچنده
 صوت ایله کوهکله **و میان** حالده اهلبه
 فوج مقدر **اما غسلک** و فضلک اوچدیکن
بکره اغزینه مو و برینک در **و بکره** بورینه
 مو و برینک در **بکره** چکلر بدین بو مقدر **وانت**
نسلک ستلمکی استید که ایندا بوننده
 نجاست و اربیس آتق بو مقدر **و غسلک**
 بیت انگار **و غل** اولده ایدست آلمقد
و صحنه و استشاره با لفر اتمک در
ایندی اوچکده بو مقدر **و صوی** ایندا صلح

36b

عندنده و عا سبتا اختلفا ایله او فو مقدر **و آید**
 نظم جایلو برینجه المی در **و صایع** و لجه
 سین خللا اتمک در **و هو یوان** برینک دلاک
 ایله اوچکده بو مقدر **و یا شسته** قایلیمو
 مسیح اتمک در **و فلا غنه** باشدن آتاق صو
 ایله مسیح اتمک در **و بو جینه** اکی جانیندن
 اوچ برین ظهرد ایلد مسیح اتمک **ایندی**
 نیتلار باشلا مقدر **و بو سغه** صاحب نیت
وسعه آتیدن باشلا مقدر **والله** و انا
 لری بو سغه بر عقل نین باشلا مقدر **و انا**
 ایتشک مکروه لکی در ندر **صایع** ایله
 بسو مکرمک در **و او جین** زیاده بو مقدر **و کو**
فته ایمنش صول ایل ایتست المتمد **و ضی**
 یوزینه برینک او مقدر **و انا آیدی** یعنی اتمک
 طغوزدو **اکی** بولدن چیغان نجاست ولله

وینده

39a

هنوز سبب ظهور و ظاهر است دفع اولد ابي افضل
 وقتيد **اوله** غارتنگ اول وقتي كوشن بوز
 وارفتد در ورض وقتي في زوالدن مساعد
 هر شينك كوكله سي **اكي** شيلي قد را وله ابي
 حنيفه قولنده برهتلي قدر امامين قولنده
 بودني ابي حنيفه دن برده ايد **ايدنگ**
 اول وقتي ابي قولد كوره اوله نيك اخر
 وقتي جيقدي ابي وقتد آخر وقتي كوشن بوز
 ايدنجده اشامك اول وقتي كوشن حروف
 ايدنگيد **را** آخر وقتي شفق غائب اولو جيبه
 دكدر **شغ** ابي حنيفه عنده سبب صلفند
 قر بايعدن صكه اولور **ما** مبن عنده **م** م
 لغه بودني ابي حنيفه دن برده ايد **م**
نك اول وقتي شفق غائب اولو ايعيد **م**
 وقتي **م** صادق اولنجيد دكدر **م** وقتي

38b

اصابت شرط و كلاله اما اهل كره عيبت
الهم اصابت انك شرطد قيسير بوجهند
 عاجز اولانك **بند** سي قادي اولانك
 طرفد **م** مكنه طرفي خبر و بجهت
 رك او زلر بيه **م** نك لاندن
 ايدنگون غايي **م** مبدل ايد **م** اوله
 نوحه لازمه **م** ايد **م** عاده سي
 لازم دكدر **م** شروع ايد **م**
 فاسد اولور **م** اصابت اند **م** مبدل **م**
م بعد الفهولة اصابت معلوم اوله **م**
 وقتي **م** مبدل وقتنده **م** مبدل **م**
 بر وقتي وارد **م** واقف **م** مبدل **م**
 سببانه **م** مبدل **م** مبدل **م**
 كوهلك اوله **م** مبدل **م** مبدل **م**
 وقتي **م** مبدل **م** مبدل **م**

هنوز

سلكو بوزينه قابليو مسيح ايد صكره بر
 كره دخی الله به پره ضرب ايد رسول الى
 بر عازي باطنه تار صاع الى بر قفرك اوجيد
 نذا ابروب تا كدر بيسگنه چك رسول
 قوا نه دخی بويك ايه د بيسگنه دخی مسيح
 اينك كركد **ك** اكي ضرب ايد قابليو
 بوزينه و قول بيه مسيح و ملا ايس بر كره
 دخی ضرب ايد اصلا سحلي خالي بوزينه
 و قول بزه بر بوقلمه انك سزاو لدر عهد
 و ناسك ك سگنك نو ليك بيهيم ايد بر
 اگر صون عاجي اولور لر ايس بر سزاو لر
 اولمك باغور ح سزاو لدر صوفي اسغاله
 قلدر كي اقي سزاو لدر فائق صوف ايس
 كتن طوندر باغور ح سزاو لدر بوس كرس
 سزاو لدر ايسورت ياغور صوازاو لدر

يا تسو فرزندن صك در سزاو بچك وقتي
 يا تسو نماز نكدين صا دقه وارنج بيهيم
 عندنه يا تسو فضيلها و سزاو سبه و بيهيم
 قنده بوزن كجهه در **و يد نك** و بيهيم و يا
 لي طور دغي و البري و التي دك بكي مكاني
 نجاستن باك انگدر **و آه سن** الغدرك
 صوبو لدر ايسر و باغنه اولس ايسر قلا
 اولسه و يا صوفي دكد ركدن از د ياد
 مهن خوف اولس اولوزن انكته فادر ايس
 بدل بيهيم ايسون **س** احكامي جليل اولم
 زير آيكسته و سله خليم صوبو لدر اولم
 حلاله **اعدي بيهيمه** نيت از د ر بعني
 دفع حدت نيتله باك و غوري صبر غديا
 جباري باك انشا به **الله به** بر كره بزه
 ضرب ايد اگر عبا رالرينه بولا سزاو ايسر

سلكو

کز آنکه **ارکان صلوة** در بر آن در حق آیت
 تبارک اولاده **الله اکبر** و **عکبر** امام
 اعظم مذهبند شرط در حق سبحان و تعالی
 است عظمت و لالت ایدان الفاظک بر سبک
 نازده شروع اینک چنانکه **الله اهل**
والاعظم یا خود اینک **اکبر** یا خود **لا اله**
الا الله دعای کبری **اها** او بر سبک
 بورد کبری تکبیر **ک** تو بر سبک **قادر** او **والله**
هان الله اکبر یا الله **الاکبر** یا الله
 اکبر در بر غیر دعای چنانکه **کدر** لکن
 معناسن اولان **کلام** این شروع چنانکه
دکدر اللهم اعزبه و **احمیه** کبری و **فان**
ایسه اولان **یا** خود **صقدر** نا **فان** لری و
ستلای خود **سز** او **طور** در **کن** **قلم** چنانکه
واجب اولان **غایزه** **قیام** **واجب** و **حی**

اگر **یکشنبه** یا خود غسل استعمل ایستد
 یا خود **دینه** **سویق** **قاله** یا خود **صوم** یا **دینه**
 بر **حی** **میلان** **و** **یاد** **سمن** **اولفله** **آلای** **سعی**
 طهری **اوله** یا خود **بانتد** **فوقه** **اولیه** یا خود
 صلوة چنانکه **صلوة** **عید** **فوت** **اولی** **خود**
 اولس **یتیم** **چنان** **اولور** **وقتن** **اول** **اید** **سنة**
چنان **در** **ات** **وقتی** **و** **جمعه** **مازلی** **فوقه**
ایچون **یتیم** **چنان** **کدر** **بر** **کسم** **ایچون**
دن **اولیا** **نوب** **کن** **یتیم** **چنان** **اولی** **سمن**
ایکست **قدری** **صوم** **ولس** **عسل** **ایده** **چک** **فان**
صوم **ولس** **یتیم** **ایلیوت** **اکا** **ایکست** **ولجب** **کلار**
ایده **طهری** **و** **طهری** **چنان** **اولان** **سمن**
کر **اشته** **کول** **اولیه** **یتیم** **اولور** **ایک** **حی**
بوزان **یتیم** **بوزان** **ود** **حی** **صوم** **ای** **استعماله**
اولی **بوزان** **ای** **غایزه** **دخلمه** **اولان** **فر** **ایچون**

بر روی انگار بر کمر مسامه بر کمر
 یکی پیشه قیامدن رکوعی اتریب ایس
 ولدیغی خالده اول کنی قیامده تکبیر ایرون
 قننا انتسه شهوعی صحیح اولور زرتکبیرک
 نرطی محض قیامده واقع اولغندر اگر عجله
 بدوب رکوعه قرب تکبیر اید ایسرتقده
 وشوعی باطل اولور **وه رکوعه** ایکی شکر
 سجود انگار بعضی سجده جهه ارضیه
 ارضیه متصل سنن اولور زینه وضع انگار **والله**
 وجهه کمالی جهه نیک و بور نیک **والله**
 و دریز لیک **و ایا قلمک** وضع اولغندر کرس
 عذرش یا اگر چه اولور زینه سجده یعنی نقصا
 انسه اتفاقا جا نزل کنی قول اظهار ده مکمل
زیر رسولک انک الله علیه وسلم
جهه ایله وانف ایله سجده اولور ده اولور

اما اعظم عندندگی کیدر ایکی عندندوشو
 اولور در ایکی قلمق جا نورد **اما مین** عندند
 بر عند جا نورد کلدرد معلوم اولور اگر ایکی
 کنارده واقف اولوب بر اولور زینه ستم
 اولور ایس ایچینه غار قلمق جا نورد اگر شکر
 اولور ایسما اگر قلمق اولوب انداز لشمه چیغیق
 مکن اولور نماز جا نورد کلدرد و کی کیدر ایکی
 طشه چیغیق مکن اولور ایسه قراده قلمق اولور
اولور ایچینه جا نورد اولور **ناس** **بوسله دن**
 غا قلمق در **و ایکی رکعه** بر آیت قرآن اولور عند
 امامین عندندده او آیت خصیه دره **یا هون**
 بر آیت طویلدره **و دخی** ناقلمق **و و ترکه** **سبح**
 نماز نازلر چیغیر **که** نماز زده قانت فرزند **و**
 دیشکر **و او بیکه نیک** **و ایکند نیک** **و احسام** **و ایا نیک**
ایکتر **که** عندندده فرزند **و عیال** **وه رکعه**

43a

دالت فاتحه ایله بره مقدار غیره قرآن اوقوق
 هندی د بیکی **و بر سوره** و یا او آیت و یا ایزد
 آیت فاتحه بهرینم انگار و قرآن ایچون ایکی یون
 که غازی یعنی انگار **و ایکی سجده** هر
 ریتک عینجه کنگار **و قدر** ای ارکان انگار
 یعنی کوعده و سجود و رکوع عند قاسم
 لرکز اولدوقده **و اولکی سجده** دن قالموب
 و توردقه برکه **سه سبعتان** الله دیر چک
 نذا ک انگار **امام ابو یوسف** و شافعی
 لرزه و هندی **اما** ایچون بر اولرینه سستد ایچون
 واجب اولسا افراد **انا** سو بر سبعتان خا اولر
و دریت و یا اوچ رکعت اولان غازلرد
 ایکی رکعتک قیلد قاسمکه برختیان اوفیه چق
 مقداری اوتور مقدر **و غار** ایچنده و اظرنده
 اوتور دوقده **ختیات** اوتور مقدر **و غارک** خزیه

42b

انف اوزرینه اقصا **اما** اعظم عندیه
 چا ایزد و اولان بر روایند **و اما** برین عند لرزه
 عند سر انف اوزرینه اقصا **و چا** ایزد کلدر
 و اگر جهه سنده و اوقند **عند** ری اولسه
 سجده هی ایما ایله **و غارک** ایزد عین
 اوق بر چق مقداری اوتور مقدر **و در** ارکا
 ترتیب فرمدر **مشارقی** رکوع ایزد
 تقدیم رکوعی **سجود** اوزرینه تقدیم لهر
 ترتیبه رعایت کچی **و ابو حنیفه** عندینده
حی و **سجود** فرمدر یعنی غارک **خزیه**
 چقق **حصد** کیم برینسن **اشمک** **و اما** غارک
و ایملی اون بر دگس ایکی رکعتده
 فاتحه اوقو مقدر **اما** اعلم عندینده **و ضم**
 سورده دن اول اوصق **و تمام** اوصق **دقی**
 واجبه **ز اما** مشافعه رکند **د بیکی** **امام**
 صالح

الله من حمد و عبادت و سجده و سجده
 پندید حمد باید نیک حمد نیک و عبادت نیک است
 و عبادت نیک است اما همه او بد نیست معنای ای بر من
 بود آنچه سخا مخصوص صد و یکبار و آنچه
 هیچ انگار و تنگ و قدیس هیچ بود و سجده
 و حکم سبحان ربی الاعلی و عبادت سجده
 این و بود این آبستن بدیهه و کلام و کلام
 نیتیه فنده یا این هر روز او زربنده سجده
 نیک عذر جز خا نوز در نیک مسک و عهد و امامین
 مندند هیچ جا نوز کلام ای و زربنده
 عذر ز سر سجده انگاره و کلام و بعضی کلام
 بدیهه و سجده ای بر عقلین بوی برینه
 و کلام و کلام و بطایف عذر نیک و کلام
 نیک این بردن فالدار و صفا و کلام ای و اگر
 صورت ایسر و بطایف عذر نیک یا ایسر و کلام

قالند قد ما الله اکبر و عبادت و سجده
 او حکم سبحان ربی العظیم و عبادت و سجده
 هم بر تم زما نندن و عبادت و عبادت و عبادت
 جسمانی او عبادت عبادت و عبادت و عبادت
 بود و اولی دخی ممکن و کلام و کلام
 اول و اولی دخی ممکن و کلام و کلام
 ممکن و کلام و عظمت معنویه و کلام و کلام
 و عبادت و عبادت و عبادت و عبادت و عبادت
 اول و اولی دخی ممکن و کلام و کلام
 اگر پیش کلام یا ایسر کلام یا ایسر کلام
 افضل در بعضی فقها و عبادت و عبادت و عبادت
 کلام و کلام و عبادت و عبادت و عبادت
 و کلام و کلام و عبادت و عبادت و عبادت
 بر عقلین آچوب با شین و ارف و عبادت و عبادت
 ایسر و کلام و عبادت و عبادت و عبادت
 الله

46a

و در شش طاش کید رملگر و با رمل خفیل
واللربن بوکرینه خوشمقدد **و غدر** بر بندش
 قوزمقدد **و برکه** و یا الکی کره بر برین
 خاستمقدد بر رگزه او جگره اولویس فاری
 فاسد اولور **و خانه** خوشمقدد کجوب آنکله
 کباره وارمادیفی ثباب ابله قلمقدد یعنی ایون
 راکرین اسکی بو سکی کجوبی با صلی ایاسل غار
نالمقدد **و آدم** بوزینه **قار** خوشمقدد **و اشتر**
 ناز شو قلمقدد حاصل سر و ضرور رسم سخن
 شنبه اولی ایون اما مومله وقت ایل بر شو
 نلمقی مکره و کلدر **و لغز** و با دستونه
و یا آسانده میوان صورتی اولمقدد مکر خایند
 و جودک سجلمن اولی یا یا شی کسوک ناقص اولی
 با جود جانوف من صورتی اولمقدد اولی زمانیکه
و کلدر **و کر** **و اشتر** **و قجان** اسفانک

45b

فولتیک بره در مکر **و خیات** او تو رکن
 اللربن غنجدی اوزدینه پرمقلری کندی حالده
 قوزمقدد **و خیات** او قوزمغه او تو رقد
 صول یا بی اوزدینه او تو روب صایغ یا بی
و کجک **و ار** **و کج** ایس **و اگر** بی ایس
 ایکی یا غنک صایغ خایندت چیغار و رب
 صول او با بی اوزدینه او تو رقد **و غار**
 امریزه خیا ناز صرک صلوات دعاسین اولور
 مقدر **و ایندا** صغند مکره صولنر سلازم کله
و سنی **ترک** فکلن غاز باطل اولماز قصلایم
 ایسون سهو لیک سورن کنن غایر سخن اولور
و اشتر **و اشتر** **و اشتر** **و اشتر** **و اشتر**
غار **مکر** **و هلی** **و اشتر** **و اشتر** **و اشتر**
 یونین اکوب بقمقدد **و اشتر** **و اشتر** **و اشتر**
 بوسته ایله اوینا مقدر **و سجد** **و اشتر**

موزن

قار را بپس ناکند مکرده دکلر و **و ایچی**
 رکنده او خود و می اولکده او خود یعنی
 اربع آیت زیاده او بقدر **و امام** آرد زه من
 او مقدار بود زیاده مکر و هدر **و دیندی**
 دشمن خد کس سجده انگد ز بر سجده و
 یک قاتل فی بولن شرط را آندین بوقای
 بیار یعنی کینه سجده ایسه والی بره
 یکسر جا نزد کلدر و قیامده آکین عند کس
عسایه و دیواره یا بقدر **و روعی** ایچی
 یا قافله فرقه الدرین بوقاری قالدر بقدر
و جینی و قولی آچی ایچی فلقدر عیدر
یا و کندن آوم کجک اهتالی اولان برده
 ستره ستر فلقدر اما ملک ستره ستره جاعتر
 کلچر ستره بر آستون مقدار ی آروی
 قالکفنده اولی کرد و یعنی دیکه صایغ

رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و آله پیوسته
 اما ملک اول باشی قالدر کن کنی خود خشی
 باشی اشک باشته دو مقدار دیو بودگی
و سجده بها بیکر کن عند کس اللرب بره دیزین
 اول قول مقدار **و دیواره** عند کس زایانوب
 قالقصد **و غار** ایچنده آندین طوبراق
سینکدر و ایچی رکعنده برسوره اولان
 مقدار **آزکی** رکعنده او خود و فی سوره ناک
 آردنده اولان سوره بی او قومی لایق کلامه
مکر و جینی سوره ایله بره دینیس **و ایچی**
 رکعنده اولکی رکعنده او خود یعنی سوره اولسون
 یا نندن او خود مقدار بیون سوره اولسون
 ککس آتیب اولسون **و بر رکعنده** برسوره بی
 نکر او خود مقدار **و ایچی رکعنده** برسوره
 الله کس او قومی فرعنده غیر ی او قومه
 قالدر

او تو ذی ایستگان افتخار تنگ جانان اولاد از حق
 بویزه فقها ناک سوزنی چو قدر **و معصوم**
 او تو مقدر امام اعظم شسته مفسد در
 اما امامین عندند ده کلا در هزار کبر و
وسلام المقدر و عین یکدر و صوم الحکمه
و معنی یوز بلجی این قرانی با کلتنا و تو مولا
 یعنی قرآنه مشط اولیه و معنای تغییر
 فاحش ایله مستغیر اولی غازی غاسد
 اولور مقدر **و جعلت الله عزاک برین خیارا**
 دیک کبی با مثل و لیوب و معنای حق
 اولیه **یوسف السمری برنده السراک کبی**
 بو محله احوال چوقدر با زوقی محکمه
 نظر اولونه **و جعل الله سلام و بر مکر زور**
 کلام سویشک کبی اولور **ما آتانی خیار**
 صافیه بشویم **و برسد و برسد غازی**

مغوله سندن اولی ثالثا غازی لرینک جهتی
 بر اولی **ربعا** ما بیننده بر فتنه اولیه خاسا
 هیچ اولاد ایس بر کن ادا اده جک قدر برید
 طوره **و ثلثا** دوسا جنازه غازی نیک عبرتی اولی
 بو صورته اولد غازی فاسد اولور **و یوز**
 و کو کسک عذر سو قیلین دوندر هک در
و امامک عبرتی حصار اولی **کافخ** افتاده
 یعنی غازی قیلان کسک یا ننده اما نشدن
 غیر کسی کس قرآن اوقس بر محله و رور
 الشا خیبی اوقعه فادر اولس بر هکی
 ایس و ب اشاعی طویری **اکا** تقیم ایدکی
 او یویولور **و برسد** غازی فاسد اولور اما نام
 غازده او فور ایکی حصار ایس جاعت
 برسی **کاف** دیو و برسد استخسانا فاسلا طوز
 و بعضی **اکر** امام غازی جاز اولور حق سعدی

او تو

53

وَالصَّلَاتِ وَالْعِيَّاتِ السَّلَامَاتِ عَلَيْكَ أَيُّهَا
 الرَّبُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ يَا أَيُّهَا الرَّحْمَنُ
 وَيَا أَيُّهَا الرَّحِيمُ وَالصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنَّ
 الْأُمَّةَ وَالشَّهَادَةَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
 أَوْ قَوْمَهُ **وَنُؤْفَاكَ** قَعْدَةُ الْوَلَدِ وَخَيْرُهُ
 سُنْدُهُ **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ**
 كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ
 يَا أَيُّهَا الرَّحْمَنُ يَا أَيُّهَا الرَّحِيمُ
 وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
 وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ يَا مُحَمَّدُ جَبَلٌ أَوْ قَوْمُهُ
وَمَسْمُومُهُ وَتَرَكْتُ وَجْهِي رَاكِعًا عِنْدَ ذِكْرِكَ
 أَوْ تَقَاتُ قُوَّتُ دَعَايَ بِرُبِّكَ **اللَّهُمَّ إِنَّا**
نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَعْفُو بِكَ وَنَسْتَشْهَدُ بِكَ
 وَبِوَسْمِ بِكَ وَتَسْوِبُ إِلَيْكَ وَتَسْكُنُ عِنْدَكَ
 وَتُنْفِ عَيْنَكَ الْعَبِيرَ كَمَا تَشْكُرُكَ وَلَا تَكْفُرُكَ

52b

أَجْعَلْ لِي سَعْيًا مَشْكُورًا وَدِينًا سَعْفُورًا
 وَعَمَلًا مَقْبُولًا وَبِخَارَةً لِي فِي يَوْمٍ ذِكْرُهُ
وَقَصِّلْ وَضَوْحِي شَرِيحًا عِنْدَ نَدَى اللَّهِ
 أَشْفِي بِنَيْفَاتِكَ وَدَاوِي بِنَدَى وَتَأْتِكَ
 وَأَصْفِيهِ مِنَ الْعَهْلِ وَالْأَمْرَانِ وَالْأَوْجَاعِ
 دَعْدُرَ **وَعَامِرٍ** وَمِنْهُ عِنْدَ نَدَى اللَّهِ
 مِنَ النَّوَابِيحِ وَأَجْعَلْ لِي مِنَ الْعَمَلِ بَرًّا
 وَأَجْعَلْ لِي مِنَ عِبَادَةِ الصَّالِحِينَ وَأَجْعَلْ لِي
 مِنَ الدِّينِ لِأَحْوَفِ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
 دَبُورًا **أَنَا نُوْتَانَا** هُورَةٌ سِينِ أَوْ تَوْصِيهِ
وَعَامِرٍ فَيَلْزِمُكَ افْتِنَاعَ تَكْبِيرِي عَقْبِيهِ
 سَبْجَاتِكَ اللَّهُمَّ وَجَدَّكَ وَتَبَارَكَ
 أَسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ
 أَوْ قَوْمَهُ **وَفِي وَضْعِكَ** أَوْجِعْ بِأَدْرَتِ رُكْعَتِي
 أَوْلَانِدَهُ قَعْدَةَ أَوْلَانِدِنَهُ النَّجَّيَاتِ بِنَيْفِ

والموتور

55a

النها رظا هو واستسكارا و در بود صورتها ارستند
 و دري كند نيته كند بدين لازم ايسس و رضى
 غيبت بيده اول وقتده ايسس و معيونا بدين
 اعتقاد با آن ايله ايمان و علم صالطه را آنك
 كسب و تخصصك بود نيماي عذا رضى ترك
 ايد بجه قدر كجه و كوند ز سعي غيبت و اهتمام
 تمام ايد بجه **و حتى** امام ترمذي اخراج اندك
ابو بكر رضى الله تعالى عنه روايتك بكون
 بركا امكسند بجه ضرر رسول الله صلى الله
 تعالى عليه وسلم حضرت زبير بنه همنور سارن
 موفور لر زينه ككلوب سوال ايد و ب ديگر
 يا رسول الله ناسك قفسى خير ليد برك
 والله عذر اهلوم جواب **بوير با كجه** **من قال**
عجه و حسن عملك خير لى اولان اول كسند
 ذكر عمرى اروزون و عجم كوز اول اول و حسنى

54b

بره متعناي **كل نفس ذائقة الموت** شارب
 مائى ذائق و مشتهيات نفسانيه دن قطع
 علايق ابد و ب قطع مائى مرور و غير
 منطرب و مجبور اولفله بوسكان كوزين
 محل و صده هجرت ايلكه بالين استرخ
 سنك خار بربتمدل و فراق راحتى تحت
 تر ايد **عكس** معقول اولوب و آرزنده
 اول آه بخطر اولان دريند اين المنة
 خفواي دلا راي **و لقد جئتمونا آراء موصية**
 كسى به صلا يا ر و هدم و هرا و هدم
 و انيس و حرم و عواك و عدم اولوب
 بالجمله مستعلمات نابرجاهان نك و تنها
 جميع علايق دن مهتر ابد نك روح روانك
 معق اولوقده روزه كار بيقار سنى زيب
 الذي اترك ابد **حكي** كالتشهي و وسع
 النهار

کرم و رحمتند در او روبرو است عقاب و عقاب
 گرفتار او را گرفتار آید طوفان علم نافع
 و عمل صالح تحصیل از دل و جان سعی موز
 و بذل مقدور ابدی هر صکره ندامت فائز
 و برزق بقادر بود منزل **اوج احباب**
فاتقوا الله يا اولي الابواب اللهم اتقنا
 من الولا عظامين غير مرتضين آمین برعت قرآن
 ابدین و في هذا القدر كفاية نسال الله
 تعالى العناينة في اليد اية و انبها بين اهل البيت
 اليك بحسب بيتك الكريم هذا الظاهر المستقيم
 و نيتنا على سبيل القويم في مساهمة سبکدوش
 و سلوک مستخاضم النبي صلى الله عليه و آله
 و سلم **الحمد لله**

و فتح کفر و شرک و بدعتها الودع و بدعتها الودع
 الودع الودع الودع الودع الودع الودع الودع الودع

جوق اول پینه اول **سؤال ابرو رب**
 دینکیر ناسک شریب کمدر **قال علی**
الصلوة والسلام من طالع عمر و ساء عمل
 جو بنده علی السلام بود یکی ناسک شریب
 او اکسره دگر عمری او زون و عمل کناه و
 سببانی جوق اول و بود بودی کنی جوق
 یا شاد نجیب ذنوبی جوق ایکسره عذابی شاد بل
 اولور **والحاصل علم نافع و اخلاق حمیده**
 و اعمال صالحه لیکم او زون عمر سرورک سعادت
 دند و آفرنده انیس و سعادت اولور کنی
 بی فوز و بجا تر دنی و اصل عملک باعت اولور
اما مشور کسره کسره علمدن خالی و عملدن
 عاری کن یا شی جوق اول اند بر شرف الودع
 آله و فوجه جاهله به سوره زبر جا هلاله اولور
 عمر جها لیکر بی ارتوز و آفرنده الله نفا لیکر

کرم

